

**XXVIII. MAGYAR ALKALMAZOTT
NYELVÉSZETI KONGRESSZUS**

Nyelvek, nyelvváltozatok, következmények

2021. április 19–20.

ABSZTRAKTFÜZET

**Pannon Egyetem
Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar**

**Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete
(MANYE)**

Lektorok

Csillingh Erika
(angol)

Pelczéder Katalin
(magyar)

Szerkesztők

Bátyi Szilvia
Víg-Szabó Melinda

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

NAVRACSICS JUDIT

Két- és többnyelvű nyelvi fejlődés 5 éves korig

A gyermekkori két- és többnyelvűség intenzív kutatása a XX. század végén kezdődött annak ellenére, hogy amióta ember létezik, mindig is voltak többnyelvű gyermekek. A század eleji negatív hozzáállást eloszlatandó, eleinte naplófeljegyzések, audio- és videófelvételek segítségével készítették el esettanulmányaikat a kutatók. Számos PhD-disszertáció született a témában, elsősorban európai és észak-amerikai szerzők vizsgálatai alapján. Az elmúlt 30 évben a kutatómódszertan fejlődésének köszönhetően ma már objektív, megbízható adatok szolgáltatnak ismereteket a két- és többnyelvű gyermekek nyelvi fejlődésével, kognitív képességeivel kapcsolatban. Az előadás végigvisz a kutatási téma fejlődésének történetén, a jelenlegi biztosnak mondható ismereteket megosztja, valamint a téma körüli mítoszokat megkísérli eloszlatni. A gyermekkori többnyelvűség ismeretének különös aktualitása van ma Magyarországon, hiszen a 30 évvel ezelőttihez képest Európában és itthon is teljesen megváltozott körülményeknek köszönhetően kevés olyan köznevelési intézmény (óvoda, iskola) van, ahol ne lennének többnyelvű gyermekek. Ugyanakkor a pedagógusok, gyógypedagógusok és logopédusok nem kapnak megfelelő képzést arra vonatkozóan, hogy miként kell bánni ezekkel a gyermekekkel: problémás-e a fejlődésük, vagy nem. A tájékozatlanság vagy téves ismeretek miatt a nevelési tanácsadóknak sorra jelentkezőnek a többnyelvű gyermekek a pedagógusok tanácsára. A téma számos családot is érint, hiszen sokan vállalnak munkát más országban, így ideiglenesen egy másik nyelvi környezetben élnek, viszont a családnyelvet meg akarják tartani, így a gyermek minimum kétnyelvűvé válik. Ugyanakkor félnek az iskolától, ahol az egynyelvű gyermekekkel szembeni követelmények élnek. Ezen a helyzeten sürgősen változtatni kell. A változás reményében születik az előadás.

Kulcsszavak: *többnyelvű gyermekek, kognitív és nyelvi fejlődés, többnyelvű gyermek vs. egynyelvű iskola*

DRÓTH JÚLIA

Ironically, ...

A diskurzusjelölő mondatértékű határozók fordítása

Az *Ironically, ...* kifejezés magyar fordítási változataival kapcsolatban felmerül a kérdés: csupán újabb nyelvhelyességi vesszőparipáról van-e szó, vagy az esetleges tükörfordítás csökkenteni a szövegrész értelmezhetőségét? Már maga a téma megjelölése is nehézségbe ütközik, mivel az utóbbi évtizedekben számos nyelvészeti kategóriába sorolták már ezt a kifejezést: mondatkezdő / mondatértékű / szubjektív határozók közé, illetve a diskurzusjelölők egyik (ritkán kutatott) alcsoportjába.

Az előadás a kontrasztív nyelvészet és a diskurzuselemzés eredményeinek felhasználásával igyekszik elhelyezni az *ironically, ...* kifejezés funkcióját és jelentését. Emellett kísérletet tesz arra, hogy korpuszkutatások révén feltárja a kifejezés előfordulási gyakoriságát az angol nyelvű szövegekben, valamint a különböző fordítási variációkat a magyar nyelvű fordításokban, illetve az *ironikusan / ironikus módon* előfordulási környezetét a magyar nyelven írt szövegekben.

A tanulmány a tárgyalt fordítási-szóhasználati jelenség kapcsán érinti a nyelvi és fordítási normák, valamint a fordítói kompetenciák változását, illetve a fordítóképzés lehetőségeit is. Kiemeli az árnyalt szövegértelmezés és üzenetközvetítés jelentőségét a globalizálódó nyelvhasználatban.

Kulcsszavak: *fordítási normák, fordításoktatás, funkció, jelentés, korpuszkutatás*

VÁRADI TAMÁS

Paradigmaváltás a nyelvtechnológiában?

Az előadás áttekintést ad az utóbbi időben a nyelvtechnológiában zajló izgalmas fejleményekről, amelyek 2013 óta robbanásszerű változást hoztak. Az „erjedést” a gépi tanulás megjelenése jelentette, amely új szintet hozott a statisztikai módszerek alkalmazásában, és fokozatosan kiszorította a szabályalapú rendszereket. Ezzel végképp uralkodóvá vált az adatvezérelt megközelítés, amely a korpusznyelvészet révén kisugárzott a nyelvészet egyéb területeire is.

Kezdetben a gépi tanulás a nyelvtechnológus számára nem volt több, mint egy hatékony segédeszköz. A munka kreatív, és egyébként nagyon fáradságos részét az jelentette, hogy egyáltalán megtaláljuk azokat a jegyeket, amelyek a gépi tanuló rendszernek megtanítandók. Nem volt elég ezeket kitalálni, (ez az ún. „feature engineering”), hanem e releváns jegyeket a vizsgált anyag egy részén explicit módon be is kellett jelölni (annotálni), hogy aztán a gépi tanuló rendszer nekiláthasson e jegyek előfordulásának statisztikai jellegzetességeiből megtanulni a vizsgált jelenséget. Az annotált szövegből történő gépi tanulást nevezzük felügyelt (supervised) tanulásnak.

A nagy áttörést a gépi tanulásban a neurális hálókön alapuló technológia hozta. 2013-ban e technológia segítségével megszületett a nyelv egy olyan reprezentációja, amely az egyes szavakat nem önkényes karaktersorozatként ábrázolta, hanem egy többdimenziós vektorként, amely képes egy-egy szó összes előfordulását matematikailag megragadni. A szavak vektorként történő ábrázolása gépileg is vizsgálhatóvá tette a disztribúciós nyelvi elemzés hipotézisét.

A neurális technológia rohamos fejlődése egyre komplexebb, többszintű hálózatokat eredményezett, ezek használatát nevezik mély tanulásnak. A mélytanuló rendszerek legforradalmibb újítása, hogy öntanuló rendszerek, azaz kellően nagy adatból maguk találják ki a jellemző jegyeket, és tanulják meg (felügyeletlen módszerrel) például felismerni a képeken szereplő tárgyakat vagy a szövegben előforduló nyelvi összefüggéseket.

A legújabb mérföldkő 2018-ban történt. Az akkor megjelent BERT (Bidirectional Encoder Representations from Transformers) nevű modell egy csapásra minden rekordot megdöntött, és egyre újabb és nagyobb modelleket inspirált.

Joggal vethető fel, hogy paradigmaváltás történt, vagyis történt-e a nyelvtechnológiában. Az előadás erről az izgalmas fejleményről igyekszik majd közérthetően, matek nélkül számot adni.

Kulcsszavak: *természetes nyelvfeldolgozás (NLP), neurális hálók, szóvektorok, mélytanulás, neurális nyelvmodellek*

SZEKCIÓELŐADÁSOK

ADORJÁN MÁRIA

Anaforikus főnévi szerkezetek angol nyelven írt érvelő esszékben

Az anaforikus főnévi szerkezetek olyan szintaktikai-szemantikai elemek, melyek mind a lineáris, mind a globális szövegkohézióhoz hozzájárulnak. A közelre mutató névmással bevezetett névszói anaforát említés/újraemlítés (aboutness) funkciója miatt a strukturalista és a kognitív nyelvészet is vizsgálja. Az „ez a probléma”, „ezek a kérdések” típusú szerkezetek sok esetben absztrakt főnevek, melyek kontextustól függő héjként vagy vázként működnek, ahol a főnév funkciója lehet az alkalmi jelentésképzés, a mutató névmás funkciója pedig lexikai kötelék alkotása két egymást követő mondatban. A szakirodalomban nincs egységes elnevezésük: shell nouns (Schmid, 2000), signalling nouns (Flowerdew, 2002), kontextuálisan kitöltendő főnevek (Palágyi, 2016) stb. Kutatásomban az anaforikus főnévi szerkezetek előfordulását és jellegzetességeit vizsgáltam magyar anyanyelvű egyetemi hallgatók véletlenszerűen kiválasztott angol nyelven írt érvelő esszéiben. A százhusz esszéből álló minikorpusz adatait összehasonlítottam tudományosírás-tankönyvekben bemutatott mintaesszék és egy e célra létrehozott tudományosírás-korpusz adataival. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a három korpuszt összevetve a magyar hallgatók érvelő esszéiben a legkevésbé gyakoriak az anaforikus főnévi szerkezetek. Előadásomban megkísérlek erre több magyarázatot is adni.

Kulcsszavak: *anafora, anaforikus főnévi szerkezet, absztrakt főnév, szövegkohézió, tudományos írás, érvelő esszék*

ALBERT ÁGNES, PINIEL KATALIN, CSIZÉR KATA, DÓCZI BRIGITTA

Változások a diákok angoltanulással kapcsolatos érzelmeiben, motivációjában, autonómiában és énhatékonyságában a 2019/2020. tanév során

Hosszanti kutatásunk célja az volt, hogy egy tanév során két hullámban kérdőíves vizsgálat segítségével feltárjuk a kutatásba bevont középiskolai diákok nyelvtanulással kapcsolatos érzelmeit, motivációját, autonómiáját és énhatékonyságát. Míg első alkalommal az 2019 őszi félévben gyűjtöttünk adatokat, a második alkalom 2020 tavaszára esett, miután az iskolák bezárni kényszerültek a világjárvány miatt és áttértek az online oktatásra. Így a három budapesti iskolából származó közel 200 résztvevőnk válaszai nemcsak az általunk vizsgált egyéni különbségek kapcsolatainak összetettségét tárhatják fel, hanem információval szolgálhatnak azoknak a hirtelen változásoknak a hatásairól is, melyek a Covid19 járvány márciusi kitörése után következtek be. Mivel a diákoknak célzott kérdéseket is feltettünk az angol oktatásában a lezárás következményeképpen bekövetkező változásokról, így az ezekre adott válaszaikat is lehetőségünk volt összekapcsolni a vizsgált egyéni változókban mért különbségekkel. Az egyes egyéni változókban tetten érhető változások mellett egymáshoz való viszonyukat is vizsgáltuk, melynek eredményeképp fény derült kapcsolataik összetettségére. Eredményeink tanulsággal szolgálhatnak mind az egyéni változók egymásra gyakorolt hatásával, mind pedig az online oktatásra való hirtelen átállással kapcsolatban.

Kulcsszavak: *nyelvtanulás, érzelmek, motiváció, autonómia, énhatékonyság*

DR. ARADI CSENGE ESZTER

A gondolkodási folyamatok konceptualizációja a magyar nyelvben: az elme és az ész fogalmak korpuszalapú kognitív nyelvészeti vizsgálata

Kutatásom célja, hogy a kognitív nyelvészet módszertani eszközeivel elemezzem és interpretáljam az ész és az elme fogalmak metaforikus nyelvi megjelenéseit a nem tudományos magyar nyelvben azzal a szándékkal, hogy mélyebb betekintést nyerjünk a gondolkodási folyamatok konceptualizációjáról és az azokat konstruáló fogalmi rendszerekről. Bár a laikus értelmezés szerint az ész és elme szinonim, egymással többnyire behelyettesíthető kategóriáknak tűnhetnek, a Magyar Nemzeti Szövegtárból (NMSZ) vett közepes méretű korpusz arra enged következtetni, hogy a részben közös fogalmi bázis ellenére a két fogalom egymástól igen eltérő módon járul hozzá mentális világunk megkonstruálásához a magyar nyelvben és kultúrában. A rendelkezésünkre álló nyelvi adatok alapján elmondható, hogy szemantikai tekintetben az ész és az elme kiegészítő eloszlásban van egymással: amíg az ész fogalmát leggyakrabban a józan ítélőképességgel (vagy annak hiányával) asszociáljuk, az elmét az előbbinél mélyebb és komplexebb mentális folyamatokkal azonosítjuk (kivételes tanulási képességek, divergens gondolkodás, örület). Emellett az elemzett metaforák és metonímiák a vizuális kidolgozottság széles skáláját fedik le, ami részben magyarázható a két fogalom jelentésalkotásban betöltött eltérő szerepével.

Kulcsszavak: *magyar nyelv, fogalmi metafora, gondolkodás, korpusz, jelentésalkotás*

ARNOLD-STEIN ROBERT

The Hungarian video gamers' English phraseology and its enriching effect on the Hungarian linguistic diversity

The video gamers' parlance has become a considerable influencer in the evolution of the contemporary colloquial language use in the Hungarian linguistic diversity. Digital games facilitate the participants' vocabulary development, cognitive growth, and dialogical communicative skills, which presuppose the pragmatic acquisition and utilization of novel words. The neologisms of digital communication have been the topic of extended research (Schirm, 2015; Kugler, 2014; Veszelszki ed., 2012), from surveys, interviews to text analyses of teenagers' digital communication. Current research in the field of netologism (Veszelszki, 2017) has focused mainly on the corpuses of lexicographic and grammatical processes, specifically on word formation. In order to learn the possible types of word formation a qualitative investigation has been initiated on the written comments on Frostshock blog site. Implementing this hybrid, game-specific 'netspeak' (Chrystal, 2008) or 'digilect' (Veszelszki, 2017) activates an innovative linguistic chain, by which a lexical content from the newest games is being spread by the gamers through podcasts and chat rooms. Phrases from these conceptually verbal texts are transformed by implicating morphosyntactic elements from both English and Hungarian, which yields blended phrases officially accepted as borrowings or even as entries in the Hungarian dictionary. This paper embarks on discovering how the English expressions behave in the labyrinth of the Hungarian grammar and pronunciation processes, which characterize the transformation of novel words originally appearing in video games.

Keywords: *gamer parlance, meta-text, borrowings, digilect, netologism*

BADITZNÉ PÁLVÖLGYI KATA

Stress realization in the spontaneous speech of Hungarian learners of Spanish

Prosodic stress is the result of the prominence given to a syllable compared to the rest of the syllables in the word, but as for Spanish, there is no complete unanimity in the literature whether this prominence is achieved by means of changes in the fundamental frequency, intensity or duration with respect to its context.

Hungarian and Spanish stress systems are radically different in a sense that Hungarian, contrarily to Spanish, has a word-initial fixed position for lexical stress. In Spanish, the location of the stressed syllable is most typically the penultimate one, but in lexical words it must fall on one of the last three syllables of the word. This implies that for Hungarians learners of Spanish, this constitutes a challenging area of language acquisition.

This study aims at analysing stress realization patterns in the spontaneous speech of 30 advanced level Hungarian learners of Spanish. The investigation is based on the intonational theory and representational methodology proposed by Cantero's three-phase Prosodic Analysis of Speech (2019), which works with standardized data regardless of irrelevant prosodic variations.

According to the expected results, Hungarian learners of Spanish sound unnatural to native Spanish speakers as far as their stress realization is concerned because of unexpected prosodic peaks on unstressed word-initial syllables as a consequence of negative transfer from their mother tongue, and because of insufficient prosodic marking of Spanish stressed syllables.

Keywords: *stress, intensity, duration, fundamental frequency, Hungarian learners of Spanish*

BALOGH ÁGNES

Az online oktatás tapasztalatai a székesfehérvári Árpád Technikum, Szakképző Iskola és Kollégiumban

Az előadás a közoktatásban megvalósuló online tanítás gyakorlati tapasztalatairól szól: a technikai háttérrel és annak a használatához szükséges tudásról; másrészt a Kréta és a Moodle felületek kezelésének könnyű és nehéz voltáról, ahol a tanárok a diákokkal való közös munka során az első pozitív élményeket szerezték az online világ felfedezésében. Az előadás érinti a motiváció körében szerzett tapasztalatokat, mely a gyakorlatban kicsit mást jelent, mint a tankönyvi meghatározásokban. A harmadik téma a tanítás és a tanulás megvalósulása, melyek közül a szakképzés nehézségeit emelem ki, azon belül a szakmai gyakorlatot és a mellék-szakképesítés vizsgára való felkészülést. Az egyéni felelősség kérdése szintén rendkívül fontos a pedagógiai munkában, és a tanulók oldaláról nézve is kiemelkedő jelentőségű tényező. Az előadás végén elhangzik néhány „komoly” indok, melyeket az online órák elmulasztásának, illetve a dolgozatok, beadandók elfelejtésének okaként említenek meg a tanulók. Az előadó mentortanárként is tevékenykedik, az online oktatás ezt a munkát is jelentősen befolyásolta.

Kulcsszavak: *technikai háttér és tudás, motiváció, tanítás és tanulás megvalósulása, mentortanári szempontok, egyéni felelősség*

Az előadást az EFOP-3.2.14-17-2017-00003 projekt támogatta.

BALOGH ERZSÉBET
Középiskolás diákok angol nyelvi preferenciája

Az angol nyelv számos különböző, anyanyelvi és nem anyanyelvi változata fontos kérdéseket vet fel a nyelvoktatásban mind a nyelvtanárok, mind a nyelvtanulók szempontjából. A nyelvtanárok számára az egyik központi kérdés az lehet, hogy melyik változatot tanítsák; míg a nyelvtanulók számára az jelenthet kihívást, hogy a sok, őket körülvevő változat közül melyiket sajátítsák el, és hogy az általuk választott változat összhangban van-e azzal, amellyel a nyelvoktatásban találkoznak. Jelen kutatás ez utóbbi kérdéskörben vizsgálódik, arra keresve a választ, hogy középiskolás diákok (N=400) milyen angol nyelvváltozatokat ismernek, ezek közül mely nyelvváltozatokkal kapcsolatosan van nyelvtanulói tapasztalatuk, illetve ezek közül melyeket, illetve melyiket részesítik előnyben.

Nyelvtanulók körében végzett nemzetközi kutatások azt mutatják, hogy míg vannak olyan nyelvtanulók, akik kizárólag az anyanyelvi angol nyelvváltozatokat – ezen belül is főleg a brit (oxfordi/cambridge-i) változatot – tartják a legnagyobb presztízsű angol nyelvváltozatnak, addig egyre inkább terjed az a nézet is, hogy a nem anyanyelvi angol nyelvváltozatoknak is van létjogosultsága a nyelvtanulásban. A jelen kutatás eredményei azt mutatják, hogy a kérdőívet kitöltött nyelvtanulók többsége az anyanyelvi angol változatokat részesíti előnyben a nem anyanyelvi változatokkal szemben, azonban 95 résztvevő szívesen tanulna nem anyanyelvi változatot is. Az angol anyanyelvi változatok közül a megkérdezettek több mint fele (N=242) az amerikai változatot részesíti előnyben a többivel szemben.

Kulcsszavak: *nyelvoktatás, angol nyelvváltozatok, középiskolások, brit vs. amerikai*

BÁNDLI JUDIT

“Sikeres magyarórát kívánok!” A magyarul tanuló külföldiek pragmatikai kompetenciájáról az e-mailek kapcsán

A nyelvórákon a pragmatikai kompetencia fejlesztésének alapfeltétele, hogy tisztában legyünk a nyelvtanulók nyelvhasználatának jellemzőivel. Ehhez hasznos támpontot nyújtanak a magyar anyanyelvűek és a magyarul tanulóknak nyelvi viselkedését összehasonlító vizsgálatok. Egyetemi közegben még a haladó nyelvtanulók számára is problémát okoz a tanárukhoz címzett, kérést tartalmazó e-mailek megfogalmazása magyar nyelven. Gyakran megfigyelhetjük, hogy mind a fatikus nyelvi elemek használata, mind pedig az udvariassági stratégiák megválasztása terén más nyelvi megoldásokat választanak, mint az anyanyelvi beszélők.

Előadásomban bemutatom a nem magyar anyanyelvű, valamint a magyar anyanyelvű egyetemi hallgatók kérést tartalmazó e-mailjeinek szerkezetét, a bennük megjelenő fatikus nyelvi elemeket és udvariassági stratégiákat, majd összevetem a két adatközlői csoport nyelvi viselkedését.

Az eredmények segítségével elemzem a nyelvtanulók pragmatikai kompetenciájának jellemzőit, és ismertetem a pragmatikai kompetencia fejlesztésére irányuló vizsgálatok eredményeit.

Kulcsszavak: *magyar mint idegen nyelv, köztesnyelv, pragmatikai kompetencia, udvariasság, írásbeli kommunikáció*

BÁNHEGYI MÁTYÁS, FAJT BALÁZS

Portfóliómódszerrel támogatott íráskészség-fejlesztés az egyetemi szaknyelvről

A jelenlegi nemzetközi trendekkel összhangban a BGE PSzK szaknyelvről a korábbiaknál hangsúlyosabb szerepet szánunk az íráskészség fejlesztésének, amit a portfóliómódszer bevezetésén keresztül kívánunk elérni. A portfóliómódszerrel készített munkák értelmezhetőek a hallgatók legjobb munkáinak gyűjteményeként, így e módszert tulajdonságai elvi síkon kifejezetten alkalmassá teszik azt arra, hogy segítségével szaknyelvi órai keretek között a folyamatírást és az általános íráskészség-fejlesztést meg lehessen valósítani. Előadásunkban a 2019/2020-as tanév őszi félévében elvégzett kutatásunkról számolunk be, amelynek keretein belül kvázikísérleti kutatási paradigma segítségével, kísérleti (n=42) és kontrollcsoportokban (n=42) kvantitatív módszerrel azt vizsgáltuk, hogy az általunk alkalmazott portfóliómódszer hatással van-e a diákok íráskészségének fejlődésére, és ha igen, akkor milyen hatások mutathatók ki. Eredményeink azt jelzik, hogy a portfóliómódszer jótékonyan hat a hallgatók általános íráskészségére, így a kísérleti csoporthoz tartozó hallgatók, akik a félév során portfóliómódszerrel tanultak, szignifikánsan jobb eredményt értek el a félév végi vizsgán, mint a kontrollcsoportba tartozó vizsgálati személyek.

Kulcsszavak: *folyamatírás, íráskészség-fejlesztés, portfóliómódszer, szaknyelvoktatás, üzleti angol*

BARANYI-DUPÁK KARINA

The way I (should) sound: Hungarian teacher trainees' reflections on their L2 speech

The present study aims to examine what aspects of their own L2 English speech Hungarian teacher trainees deem problematic or challenging and in what areas they think they should improve. In this study, 46 participants were asked to a) fill in a short questionnaire on fluency and other aspects of L2 speech and b) record their own spontaneous speech sample, listen to it and comment on it. The questionnaire results were compared with the themes emerging from the speech-sample comments to see whether expressing an opinion about one's speech in general and reflecting on it right after listening to it changes the focus and nature of the comments. The data shed light on how Hungarian second-year teacher trainees see their L2 English fluency, what aspects students are confident about, and what areas they consider challenging. The results also indicate a mismatch between what expectations and opinions one has about their L2 speech in general and how they assess their own speech sample.

Keywords: *self-assessment, L2 speech, fluency, teacher trainees*

BENCZE NORBERT

Kötőszók diskurzusban. Kötőszóhasználat a megismerkedési dialógusokban

A megismerkedési műfajok kiemelt szerepet kapnak a nyelvtanulás során. A célnyelv dialógusainak elemzése segítséget jelenthet a nyelvtanulónak a beszélt nyelv és egy beszédműfaj megismerésében és produkciójában. Svennevig szerint a megismerkedés több dimenzióban (ismerősség, szabályok, érzelmi viszonyulás) és jellemző szerkezeti elemeket felhasználva történik (kérdés, válasz, reakció). Stokoe szerint a villámrandik dialógusaira a

romantikus jellegnél jellemzőbb a pozitív benyomások kialakítása, az önkonstruálás, így azok vizsgálhatóak megismerkedési szövegekként. Magyar anyanyelvű beszélőkkel készített villámrandikat a magyar mint idegen nyelv tankönyveinek dialógusaival összevetve látható, hogy a beszélők kevés mintát kapnak a beszélt nyelv bizonyos jellemzőinek használatára, így pl. kevés kötőszói funkciót mutatnak be. Első hipotézisem szerint a kötőszók közül a mellérendelő kötőszók nagyobb számban találhatóak meg a megismerkedési dialógusokban, mint az alárendelő kötőszók. Második hipotézisem szerint bizonyos kötőszók a svennevigi modell egyes elemeihez jellemzőbben kapcsolódnak.

A magyar anyanyelvű, valós motivációkkal rendelkező fiatal férfi és női résztvevőkkel rögzített dialógusokból lejegyzett, címkézett, majd részben automatizált elemzéssel kiegészített villámrandi-korpusz készült, amelyből 18 dialógust vontam be a diskurzuselemzésbe. A megnyilatkozásokat a korpuszból részben automatikusan emeltem ki, kvantitatív elemzéssel rámutattam a kötőszók előfordulási jellemzőire, a szerkezeti elemekhez való kötöttségére, valamint nemi és egyéni aspektusaira. A kvalitatív elemzéssel vizsgáltam a kötőszók diskurzusszervező funkcióit, pl. a szóátadás jelzését, illetve a diskurzusjelölő funkciókat.

Az eredmények a kötőszók nagy számát, a megismerkedési hármasszerkezethez kapcsolódó sokrétű funkcióját mutatták a megismerkedési dialógusokban. Az eredmények hozzájárulhatnak a megismerkedési diskurzusok kidolgozásának megértéséhez, a nyelvtanulóknak adott mintadialógusok autentikusabbá tételéhez.

Kulcsszavak: *magyar mint idegen nyelv, diskurzuselemzés, pragmatika, nyelvtanítás, megismerkedési dialógus*

BIRÓ ENIKŐ, KOVÁCS GABRIELLA, NAGY IMOLA

A koronavírus nyelvi epidémiája: szókincs változások Covid idején

A múlt év elején megjelent koronavírus-világjárvány jelentős nyelvi változásokat indított el. Az orvosi szaknyelv gazdagodásán és a szakszavak köznevesülésén túl a hétköznapi nyelvvezete olyan színes és kreatív kifejezésekkel gazdagodott, amely valószínűleg a megküzdési folyamatokat is segíthette.

Jelen kutatás a világjárvány által generált lexikalizálódási és neologizálási folyamatok, a sajátos technolektus és a digilektus tükrében vizsgálja az angol, magyar és román nyelvi közegben végbement változásokat. A kutatás célja a pandémia nyelvi globalizációjának vizsgálata, ami az angol nyelvi kölcsönelemek, szaknyelvi lexémák „ragályszerű” megjelenéseire és azok változataira vonatkozik a magyarországi és az erdélyi magyar hivatalos szövegekben, ez utóbbi esetben a román nyelvi kontaktus hatását is jelezve. Másrészt a nyelvi lokalizáció sajátos jelenségeit vizsgáljuk, kiemelve a Covid-digilektus hasonlóságait és eltéréseit az angol, a magyar és az erdélyi magyar nyelvváltozatokban.

A kutatás korpuszát két fő csoport képezi. Az első csoportot a hivatalos online (magyarországi és erdélyi), kormányzati oldalakon megjelenő, a pandémiára vonatkozó szókincs jelenti. A másik csoport főként a közösségi média oldalain feltűnő Covid-digilektust foglalja magába. Ez utóbbi két tájékoztató jellegű Facebook-oldal nyelvi vizsgálatát jelenti: az egyik egy erdélyi szakember koronavírus-tájékoztatója és az ahhoz kapcsolódó kommentek szókincsvizsgálata, a másik pedig egy magyarországi orvos Facebook-bejegyzései és az ahhoz kapcsolódó kommentek szókincsének elemzése. A korpuszokat már megjelent szövegekkel (Veszelszki, 2000) vetjük össze.

Feltételezzük, hogy a normatív nyelvváltozat nagymértékben tartalmaz kölcsönelemeket, tükörfordításokat, míg az írott beszélt nyelviség több nyelvi leleményt indított útjára. A második hipotézisünk, hogy az erdélyi nyelvváltozat kevesebb nyelvi leleménnyel él, illetve a román nyelv kontaktushatásának köszönhetően eltérő jelenségek is felszínre kerültek.

Kulcsszavak: *koronavírus, technolektus, digilektus, nyelvváltozatok, nyelvi kontaktusjelenség*

BÓDI ZOLTÁN

A média nyelvhasználatára vonatkozó nyelvtervezési szempontok

A kutatás elméleti háttérét a médiára vonatkozó szabályozások adják, melyek közül a közvetett vagy közvetlen nyelvi, nyelvhasználati vonatkozásokat emelem ki. Sorra veszem a törvényi és az intézményi szabályozókat és gyakorlatokat. Áttekintem a médiumok nyelvi minőségellenőrzési gyakorlatát. A médiumok közül elsősorban a közmédiára koncentrálok, de kitekintek a kereskedelmi és a közösségi média gyakorlatára is.

A kutatás célja, hogy pontos képet kapjunk a médiára vonatkozó jelenlegi nyelvi szabályokról és gyakorlatokról, és a helyzet feltárása alapján kísérletet tegyünk további lehetséges szabályozásra, nyelvstratégiai lépések meghatározására.

A kutatás módszere: a meglévő szabályozások tartalomelemzése és fókuszált interjúk készítése és feldolgozása a közmédia kompetens vezetőivel, beosztottjaival.

A kutatás várható eredménye az, hogy pontos, megalapozott helyzetkép alapján tervezhetővé válnak a média nyelvhasználatára vonatkozó nyelvstratégiai lépések.

Kulcsszavak: *média, nyelvtervezés, norma, szabályozás, nyelvi minőségbiztosítás*

BODÓ CSANÁD, FAZAKAS NOÉMI, GÁSPÁR JUDIT, PETTERI LAIHONEN, LAJOS
VERONIKA, HELTAI JÁNOS IMRE

Nyelvészeti etnográfia és részvételi kutatás: Négy moldvai csángó Pecha Kucha

Tudományos műhelyünk arra tesz kísérletet, hogy a nyelvészeti etnográfia elméleti, módszertani és gyakorlati vonatkozásait a társadalomtudományok széles körben alkalmazott részvételi megközelítésmódjával társítva reflektív módon tárgyalja egy nyelvközpontú program kutatásának folyamatát. A Moldvai Csángómagyar Oktatási Program hangsúlyos eleme az Erdélyben magyar nyelven továbbtanulni kívánó diákok támogatása; a csíkszeredai Csángó Bentlakás (újabbán: Csángó Továbbtanulók Közössége) e célt követi. A Bentlakás nyelvészeti etnográfiai kutatása során több kisebb projektbe kezdtünk bele, amelyek közül négyet abból a szempontból mutatunk be, hogyan valósul(t) meg a részvételiség, azaz az érintettek minél nagyobb mértékű bevonódása a kutatás folyamatába.

E négy projekt a következő kérdések köré szerveződött:

1. Milyen nyelvi tapasztalatai voltak és vannak azoknak, akik korábban a Csángó Bentlakás diákjai voltak?
2. Milyen nyelvi tapasztalatai voltak és vannak azoknak a csángó fiataloknak, akik nem Erdélyben és nem magyarul folytatták a tanulmányaikat?
3. Mit jelent a csángó nyelvi identitás a Csángó Bentlakás diákjainak szülői korosztálya számára?

4. Hogyan kapcsolódik össze a többnyelvűség megélése az angol nyelv tanításával és tanulásával a Bentlakás diákjai körében?

Az összesen 20 diát 20 másodpercenként felvillantó rövid előadásokat a részvételiség jegyében meghívott érintettek hozzászólása követi, majd a konferencia résztvevőit közös gondolkodásra invitáljuk a részvételiség szerepéről az alkalmazott nyelvészeti kutatásokban.

Kulcsszavak: *nyelvészeti etnográfia, részvételi kutatás, nyelvi revitalizáció, csángó*

BÓNA JUDIT

Az ismétlések formái és funkciói háromszereplős társalgásokban

Az ismétlésnek számos funkciója van a beszédben, így a társalgásban is. Egyrészt utalhat a beszédtervezési folyamatok problémájára és az önellenőrzésre, másrészt lehet pragmatikai funkciója is: segíti a megértést, nyomatékosítja az elmondottakat, jelzi a beszédpartnerrel való egyetértést stb. A társalgások során a beszélő ismételheti önmagát és megismételheti a beszédpartner közlésének egy részét is. Emellett az ismétlés lehet szó szerinti és történhet módosítással (például egy szó betoldásával) is.

A jelen előadás a BEA adatbázis 70 darab háromfős társalgásában elemzi az ismétlések jellemzőit: a funkcióit, az egyes funkciók előfordulásának gyakoriságát, illetve formai sajátosságait (mit ismétel a beszélő, milyen ismétlési stratégiákat használ stb.). Bár az eredmények szerint a leggyakrabban önellenőrzési funkcióban jelenik meg az ismétlés, fontos pragmatikai szerepe is van az elemzett társalgások során. Az ismétlések jellemzőinek vizsgálata hozzájárul a társalgásban résztvevő beszélők kommunikációs stratégiájának feltérképezéséhez kvalitatív és kvantitatív szempontból is.

Kulcsszavak: *társalgás, ismétlés, önellenőrzés, pragmatikai funkció, gyakoriság*

BORBÁS GABRIELLA DÓRA

A verbális agresszió szándékossága

2010 óta zajlik a verbális agresszióval kapcsolatos kutatásom, mely döntően a 2410 órányi mélyinterjúk korpuszomon alapul. 43 interjúalanyom közül 24 fő nő, életkoruk 21–73 év, átlagéletkoruk 43,5 év; 19 fő férfi, életkoruk 23–73 év, átlagéletkoruk 45,9 év. Korpuszomban a bántalmazó kapcsolat típusa szerint az alábbi példák szerepelnek, melyeket a példamennyiség csökkenő sorrendjében sorolok fel: párkapcsolati, szülő általi, testvér általi, baráti, egyházi (vagy ehhez hasonló spirituális közösség általi), egyéb rokon általi, pedagógus/egyetemi oktató általi, munkahelyi (főnök vagy munkatárs által), ismerős általi, gyermek általi agresszió. A kutatás főbb eredményei: a verbális agresszió definíciójának pontosítása mellett minden eddiginél lényegesen részletesebb, a verbális agresszió 47 kategóriás rendszerének kidolgozása, továbbá az áldozathibáztatás jelenségének összekapcsolása a verbális agresszió szándékosságának megítélésével.

Kutatásom során az együttműködő attitűdöt/kommunikációt/interakciós szándékot opponálom az uraló/irányító/lenéző/leminősítő attitűddel/kommunikációval/interakciós szándékkal. Az utóbbi attitűd eredménye a verbális agresszió. Tervezett előadásom fő kérdése: A verbális agresszió lehet-e nem szándékos, avagy minden esetben szándékos/tudatos? Állításom: Nincs véletlen nyelvi bántalmazás, csak szándékos. (Kivételekről pl. értelmi fogyatékosok, agyi

sérültek, skizofrének, neurológiai betegek esetében beszélhetünk.) Korpuszom alapján felállítottam egy olyan kritériumrendszert, melynek segítségével a nyelvhasználati szokások/stratégiák megvizsgálásával, tehát pszichológiai elemzés nélkül igazolható, hogy az adott bántalmazás szándékos, tudatos magatartás. Elemzéseim eredményeként kritériumrendszeremet hét kritérium megfogalmazásával hoztam létre.

Kulcsszavak: *verbális agresszió, uraló attitűd, szándékosság, bántalmazás*

DR. BRANDT GYÖRGYI

A magyar nyelv és kultúra egyik legújabb műhelye a kínai tiencsini egyetemen

A Tiencsini Idegen Nyelvi Egyetem meghívására a 2018/19-es, illetve a 2019/20-as tanévekben magyar nyelvi lektorként dolgoztam a 2017-ben alapított Magyar Tanszéken. A tiencsini egyetem Kína országos hatókörű, kiemelt, az idegen nyelvek és kultúrák tanulmányozására specializálódott nyolc legkiválóbb egyetemének egyike. Ahogy a Magyar Tanszék előtti táblán olvasható: a tanszék létrehozása nagyban köszönhető a jó kínai–magyar kapcsolatoknak és az élénk gazdasági-kulturális együttműködésnek. A tanszéken folytatott négyéves képzés elérendő célja, hogy kimenetkor a hallgatók nagyon jó magyarnyelv-tudással (C1-es szintű nyelvvizsgálóval igazolva) rendelkezzenek, jól ismerjék a magyar kultúrát, vegyenek részt csereprogramokon, magyarországi részképzésen annak érdekében, hogy munkába álláskor a lehetséges területek bármelyikén magas színvonalú munkát végezhesenek. Számítanak rájuk politikai, gazdasági, kereskedelmi, kulturális területeken, továbbá tolmácsként és fordítóként, mivel a folyamatosan fejlődő kínai–magyar kapcsolatok egyre több szakértő tolmácsot és szakfordítót igényelnek.

Előadásomban bemutatom a Magyar Tanszék alapításának előzményeit, a tanszék célkitűzéseit, működését, az egyes évfolyamokon előírt tananyagokat és követelményeket, az egyes oktatási szakaszokhoz tartozó fejlesztési célok rendszerét, a diákok tanórákon kívüli tevékenységeit, illetve a tanszék magyarországi egyetemekkel létesített kapcsolatainak, együttműködésének alakulását. Az észak-kínai Tiencsinben (abban a különleges kínai városban, ahol az Osztrák–Magyar Monarchiának a múlt században gyarmati területe volt) egy kis tanszéken Magyarország jelen van minden sajátosságával, és beépül a város történelmi hagyományainak sorába.

Kulcsszavak: *nyelvünk a világban: Tiencsin, a Magyar Tanszék helyzete, a szak felépítése, a tanórákon túl, magyarországi kapcsolatok*

CSEPPENTŐ KRISZTINA

Holland szakos tanári képzési kimeneti követelmények változása: nyelvészeti tárgyak a mintatantervben

A felsőoktatási intézményekben folyó nyelvoktatás keretei többször változtak az elmúlt évtizedekben Magyarországon, amelyhez a képzési és kimeneti követelmények kidolgozása, az új minőségbiztosítási szempontok és az eredményalapú tananyagfejlesztés bevezetése mind hozzájárultak. A tanári pályára készülő fiatalok számára először a 2006-ban bevezetett többciklusú rendszer hozott alapvető változásokat, majd pedig a 2013 szeptemberében útnak indított hatéves osztatlan képzés. A kormány legújabb rendelkezése alapján pedig 2020-ban

ismét sor került a tanárszakok megújítására. Ennek következtében nem csupán a képzés ideje változott, hanem a kimeneti követelmények és a mintatantervek is.

A nyelvtanári kompetenciák között a magas szintű idegennyelv-tudás, az irodalmi, kulturális tájékozottság és a szakdidaktika mellett kiemelt jelentőségűek a nyelvészeti ismeretek is. Az előadás fő célja, hogy a holland tanárképzés vonatkozásában mutassa be, hogyan változott ezek aránya a képzési és kimeneti követelményekben és mintatantervekben a bolognai rendszer bevezetése óta. Emellett kitekintésként összehasonlítja egymással a néderlandisztika BA-, MA- illetve a tanárképzés említett dokumentumait, az összevetés ugyanis jó alkalmat ad arra, hogy szélesebb keretben lássuk, milyen súllyal szerepelnek a nyelvészeti ismereteket közvetítő kurzusok a három különböző képzési típusban. Az előadás továbbá beszámol azokról a vonatkozó dilemmákról, amelyek a KKK-k átdolgozása során felmerültek.

Kulcsszavak: *képzési kimeneti követelmények, néderlandisztika, nyelvészeti tárgyak, nyelvtanári kompetenciák, tanárképzés*

CSERESZNYÁK REBEKA, ERLITZ REBEKA, KOCSIS FELÍCIA, VANYA MIHÁLY,
VÍGH-SZABÓ MELINDA

Offline vagy online nyelvoktatás – tanár szakosok a közoktatásban

A Pannon Egyetem 2018-ban csatlakozott az EFOP-3.2.14-17-es „Nyelvtanulással a boldogulásért” elnevezésű projekthez. A pályázati keretek lehetővé tették, hogy a közép- és nyugat-dunántúli régióban a pályázathoz kapcsolódó partneriskolákban a tanórai nyelvoktatás bővüljön a kiegészítő nem formális lehetőségekkel, hatékony élménypedagógiai módszerekkel. Az angol és német nyelvű tanórákat hallgatók tartották, az intézményekben oktató nyelvszakos tanárok pedig koordinálták és mentorálták a tanítási-tanulási folyamatokat. A pályázat megvalósulása folyamán az oktatás két alkalommal is online tanításra állt át. A projektben részt vevő nyelvszakos hallgatók előadásukban beszámolnak az oktatás során szerzett pozitív és negatív tapasztalataikról, a digitalizáció által nyújtott lehetőségekről, az offline és online tanítási forma különbségeiről, a tanári pályára való felkészüléshez elengedhetetlen szakmai-pedagógiai fejlődésükről.

Kulcsszavak: *tanárszak, idegennyelv-oktatás, online tanítás, élményalapúság, projekt*

Az előadást az EFOP-3.2.14-17-2017-00003 projekt támogatta.

DEME ANDREA, MARKÓ ALEXANDRA

Hangtani kategóriák és szájtéri orientáció, avagy tudjuk-e, hogy hol képezzük a beszédhangokat?

A középfokú hangtani oktatás egyik központi feladata a beszédhangok képzési jegyeinek elsajátítása. A mássalhangzók esetében ezek a képzési jegyek a hangszalagműködés, a képzés helye és módja, valamint az időtartam, míg a magánhangzók esetében a nyelv vízszintes és függőleges helyzete, az ajakműködés és az időtartam. Ezek a jellemzők különböző mértékben vál(hat)nak a beszélő számára reflektálttá a saját kiejtése megfigyelésével, egy részük (pl. a mássalhangzók képzésmódja) csak tudatos tanulással sajátítható el.

A mássalhangzók többségének képzési helye a taktilis és kinematikai visszajelzések miatt viszonylag könnyen hozzáférhető a tapasztalati alapú elsajátítás számára. A magánhangzók esetében ezzel szemben akadály híján sem a kontaktérzet, sem a kinematikai információk nem segítik igazán a saját nyelvhelyzet detektálását. Mindemellett a magánhangzós képzésjegyek megvalósulása egymástól sem független, hiszen jobban elkülönül (és fiziológiailag is egészen másként valósul meg) az elől és hátul képzettség a felső nyelvállásúak esetében, mint az alsó nyelvállásúaknál; vagy egészen mást jelent (másként néz ki) az ajakkerekítés vagy az ajakrés a felső és alsó nyelvállásúaknál, és így tovább.

Mindezen okok miatt a mássalhangzós képzéshelyek megtapasztalása és elsajátítása jóval könnyebb feladat lehet, mint a magánhangzók ejtése közben a nyelvpozíció megtapasztalása és ennek átkonvertálása a vízszintes és a függőleges nyelvhelyzethez tartozó hangtani kategóriákká.

Kísérletünkben elsőéves magyar szakos egyetemi hallgatóknak különböző beszédhangok bemondását rögzítő, midszagittális MRI-felvételekről készült képeket mutatunk, és azt kérjük tőlük, hogy az adott szegmentumhoz tartozó betűjel segítségével azonosítsák az általuk felismert beszédhangot. Feltevésünk szerint a mássalhangzók azonosítása nagyobb arányban sikeres, mint a magánhangzóké. Az eredmények és a belőlük levonható következtetések felhasználhatók a hangtani ismeretek oktatásában.

Kulcsszavak: *középfokú oktatás, hangtan, artikulációs tapasztalat, magánhangzók, mássalhangzók*

DÉR CSILLA ILONA

A (tudományos) recenzió/kritika – (könyv)ismertetés szaknyelvi műfajának terminológiai vizsgálata

Az egyes tudományos műfajok szaknyelvi kategóriákként értelmezhetőek, jellemzőik és elhatárolhatóságuk vizsgálata egy használhatóbb tudományos műfaji kánon létrehozását célozza, amely segíti az egzaktabb tudományos mérést és értékelést.

A jelen előadás a (tudományos) recenzió/kritika – (könyv)ismertetés rokon műfajainak és a hozzájuk kapcsolódó terminusoknak a használati módjait kívánja feltérképezni magyar nyelvű nyelvészeti folyóiratokban, terminológiai elemzéssel. Az elemzésre kiválasztott anyagot a Magyar Nyelv, a Magyar Nyelvőr, a Nyelvtudományi Közlemények és az Alkalmazott Nyelvészet folyóiratoknak a 2019-es és a 2020-as évből véletlenszerűen kiválasztott 3–3 számából állítottuk össze.

Megvizsgáljuk a Magyar Tudományos Művek Tárában (MTMT2) szereplő kapcsolódó műfaji kategorizációt is az MTMT-kifejezések, azaz deskriptorok (*recenzió/kritika* vs. *ismertetés*) és dokumentumtípus-besorolások alapján. A tudományos diskurzusközösség tagjaként saját nyelvészetrecezió-írói és -olvasói tapasztalatainkra is kitérünk (például arra, hogy egyes folyóiratok a recenziókat lektoráltatják, mások nem). Feltevésünk szerint a nyelvészeti publikációk esetében a recenzió és az ismertetés fogalma és terminusai erős keveredést fognak mutatni, amelyet a folyóiratok rovatcíme sem egyértelműsít.

Kulcsszavak: *tudományos műfajok, szaknyelvi műfajok, recenzió, ismertetés, kritika, tudományos diskurzusközösség*

DÓCZI BRIGITTA, CSIZÉR KATA, ALBERT ÁGNES, PINIEL KATALIN
Bepillantás az angol tanterembe: egy óramegfigyelésen alapuló magyarországi kutatás

Annak ellenére, hogy számos projekt és kutatás a magyarországi idegen nyelv tanulását célozza, és ezek a tanulmányok gyakran az angol tanulókra összpontosítanak (Csizér, 2020; Öveges & Csizér, 2018), Nikolov és munkatársai nagyszabású, országos szintű vizsgálata óta (Nikolov, 1999) alig van adatunk arról, hogy mi történik az angolórákon.

Az iskolai nyelvtanulás tanulmányozásának egyik fontos eleme az óramegfigyelés, mivel ez árnyalt képet adhat a tanórán zajló folyamatokról. A jelen előadás célja az osztálytermi folyamatok feltérképezése egy validált óramegfigyelési eszköz segítségével (Dóczi & Öveges, 2019). Vizsgálatunk során hat magyarországi (3 budapesti és 3 vidéki) középiskola 15 tanárának angolóráit elemeztük (összesen 34 óra). Az eljárás során a tantermi feladatokra, a bemeneti és kimeneti információkra (input and output information), a munkamódokra, valamint a magyar és az angol nyelv használatára koncentráltunk.

Eredményeink azt mutatják, hogy az órák többsége mind frontális tanítást, mind a páros és csoportos munka elemeit tartalmazza, de a feladatokat nem mindig szabták ezekre a munkamódokra. A legtöbb órán előforduló feladat a használt szakkönyvekre épült; azonban úgy találtuk, hogy nincs egyensúly a bemenet és a kimenet között. Bár a tanárok nagy hangsúlyt fektetnek az angol nyelv használatára az osztályteremben, a hallgatók gyakran vonakodnak a célnyelven beszélni. A megfigyelt adataink alapján számos következtetést levonunk, és további kutatási feladatokat is kijelölünk a kommunikatív és feladatalapú oktatás szempontjai szerint.

Kulcsszavak: *kommunikatív nyelvtanítás, feladatalapú oktatás, angoltanulás, óramegfigyelés*

DODÉ RÉKA

Automatikus jogi tárgyszókinyerő rendszer betanító adatbázisának munkálatai

A jelen előadás egy tervezett automatikus tárgyszókinyerő rendszer munkálatainak tervét, és annak egy előkészítő lépését, a gépi tanuláshoz szükséges betanító adatbázis elkészítését ismerteti.

A tárgyszókinyerő rendszert a manapság egyre szélesebb körben alkalmazott mélytanulás technológiájával építjük. Ehhez a most már magyar nyelvre is rendelkezésre álló, neurális technológiával készített, előtanított, általános célú nyelvmodellből indulunk ki, amelyet az adott feladatra kell finomhangolni. Míg a nyelvi modell előállításához nyers adatok is elégségesek, az adott feladatra való tanításhoz, azaz a transfer learning-nek nevezett eljáráshoz címkézett, azaz annotált adatokra van szükség (felügyelt tanulás). Jelen esetben jogi szövegekkel foglalkozunk, és a dolgozat központi témája a finomhangoláshoz szükséges betanító adatbázis elkészítése. Ehhez olyan anyagból indulunk ki, amely azon szakemberektől származik, akik kézzel rendelnek hozzá tárgyszavakat a törvénykezéssel összefüggő szövegekhez. Bár a kapott anyag igen értékes tudást képvisel, jelenlegi formájában nem alkalmas arra, hogy betanító anyagként finomhangolja az automatikus tárgyszókinyerő rendszert, ami a kutatás végső célja. A kapott dokumentum tárgyszavaihoz kiegészítő információk tartoznak, melyek célja pontosabban megadni egy törvény adott paragrafusait vagy például egy határozat mellékletét, amelyhez a dokumentum egészén túl az adott tárgyszavak tartoznak. Feladatunk volt ezt az információt is megadni a betanító adatbázisnak, így többféle szövegmanipulációt kellett végrehajtani. Az előadásban bemutatjuk azokat a nyelvtechnológiai

eszközöket és eljárásokat, amelyekkel az intuitív tárgyszavazó rendszer szövegéből a nyelvi modell finomhangolására alkalmas adatbázis készíthető.

A munkálatok végén előállt az az adatbázis, amelyben a tárgyszavak kódot kaptak, a jogszabályrészek el vannak látva megfelelő címkével, illetve a hozzájuk tartozó összes szöveggel és szövegrészlettel.

Kulcsszavak: *jog, tárgyszó, tárgyszókinyerő, betanító adatbázis, neurális nyelvmodellek, gépi tanulás*

DORÓ KATALIN, T. BALLA ÁGNES

Milyen a jó tanár? Hallgatói reflexiók a tanárképzés elején

A tanárképzésbe bekerülő tanárjelöltek korábbi iskolai tapasztalataik alapján már rendelkeznek a jó tanárról és tanításról szóló elképzelésekkel. A tanári identitásfejlődés egyik fontos aspektusa az, hogy a tanárjelölt elképzelésekkel rendelkezzen arról, hogy milyen a sikeres tanár. Míg széles körben kutattak a jó (nyelv-) tanár ismérveit, kevés olyan tanulmány született, amely a képzésük elején álló tanárjelölteket kérdezi a témáról. A jelen tanulmány angol tanár szakos elsőéves hallgatók fogalmazásait vizsgálja, melyekben a tanári pályáról alkotott elképzeléseikről írnak angol nyelven. Azokat a részeket vontuk kvalitatív vizsgálat alá, melyekben a jó/sikeres tanárokról vallanak. A szövegekódolás több nagyobb téma alatt (mint pl. a tanár személyisége, diákokkal, kollégákkal való kapcsolata, az osztálytermi tanítás, tanári szerepek) számtalan altémát fedett fel, amely azt sugallja, hogy a hallgatók különböző dolgokra helyezték a hangsúlyt. A diákok többször konkrét tanári példákon keresztül mutatják be véleményüket. A tanár személyiségére vonatkozó leírások számos melléknevet és igés szerkezet tartalmaztak, így ezeken szógyakorisági elemzést is végeztünk, amely szintén a változatosságot támasztotta alá és azt, hogy nem egy jól körülhatárolható sablon mentén írják le a sikeres tanárt. A jó tanárról alkotott általános elképzeléseiket összevetettük a saját maguk számára megfogalmazott tanári önképpel, saját korábbi vizsgálatainkkal és nemzetközi összehasonlításokkal. Az előadás kitér arra is, hogyan lehet a tapasztalatokat beépíteni a nyelvtanárképzésbe.

Kulcsszavak: *nyelvtanár, jó tanár, tanári identitás, tanárképzés, elsőéves hallgatók*

TAYSIR DRIDI, RANIA SALAH

Motivations of educational tourists/students: A case study in Hungary

Many programs that promote studying abroad have offered an opportunity for students around the globe to travel under educational purposes and to be a part of an international community. Educational tourism through the past years has known remarkable growth and nowadays is considered as one of the fastest-growing tourism sectors in the world.

The purpose of the present study is as follows: 1) To have an insight into the term educational tourism and into its benefits. 2) To identify the main motivations of international students behind choosing a destination for their educational tourism. 3) To investigate whether the language of the host country influences their decision-making in doing so, especially when the destination is a largely monolingual country such as Hungary.

To collect data for examining these questions, an online questionnaire was used and shared with 63 international students who are studying or have recently studied in Hungary. Results show evidence of several push and pull motivation factors, however, they reveal that the language does not influence most of the participants in choosing Hungary as a non-English speaking destination for their educational tourism.

Keywords: *educational tourism, motivation, international students, language, Hungary*

DRINGÓ-HORVÁTH IDA, P. MÁRKUS KATALIN, FAJT BALÁZS

Szótárhasználati és szótáridaktikai ismeretek – felmérés nyelvszakot, illetve nyelvtanár szakot végzettek körében

A 20. század második felében a szótárírás tudományos megközelítésének középpontja a nyelvről a szótárhasználókra került: a szótárszerkesztők belátták, hogy a minőség és megbízhatóság nem sokat ér, ha a közönség a szótárakat nem tudja megfelelően használni. A *szótárhasználati kutatások* ezen új irány kialakításában, formálásában játszottak és játszanak ma is döntő szerepet. A szótárak akkor lehetnek felhasználóbarátok, ha a szótári munkálatokban közreműködők ismerik a szótárhasználókat, azaz a célcsoportot, tudják, hogy kik és mire fogják használni készülő szótáraikat.

Előadásunkban beszámolunk egy, a fentiekhez kapcsolódó kutatásról, melynek során angol és német nyelv-, illetve nyelvtanár szakos hallgatók (N=197) szótárakkal és a szótárhasználattal kapcsolatos szokásait és attitűdjeit mértük. Az eredmények részben megerősítik a korábbi tanulmányokban feltárt tendenciákat (pl. az online eszközök fokozottabb használata, az alacsony fizetési hajlandóság, a szótárhasználat tanításának alacsony presztízse és szegényes gyakorlata).

Az eredmények mentén világosan kirajzolódnak a legszükségesebb lépések a megfelelően tudatos és hatékony szótárhasználat támogatásához: a szótárhasználat oktatása része kell legyen folyamatosan a nyelvóráknak és a felsőfokú nyelvi képzéseknek, mely folyamatot erősítheti, ha a tartalom megfelelő helyet kap a képzésekre vonatkozó előírásokban, valamint szélesebb körben elérhetővé válnak a gyakorlati oktatáshoz jól hasznosítható segédanyagok és az ehhez kapcsolódó (tovább)képzések. A szótáridaktika tartalmát, módszertani elemeit ki kell egészíteni a digitális szótárak témakörével, különös hangsúlyt fektetve a megjelenő új, az eredményes tanulást támogató funkciókra és keresési technikákra. A szótároktatás során, de egyben a szótárak készítőiben, kiadóiban is érdemes jobban tudatosítani a szótárakhoz kapcsolódó információs és segédanyagok kiemelt szerepét.

Kulcsszavak: *lexikográfia, szótáridaktika, szótárhasználati szokások, digitális szótárak, kvantitatív kutatás*

DUDICS LAKATOS KATALIN

A dialektológiai ismeretek jelentősége az eredményes anyanyelvoktatásban

Az elmúlt évtizedben a kárpátaljai magyar anyanyelvoktatást szabályozó dokumentumokban, tankönyvekben is a többnormájú, hozzáadó szemlélet hatása terjedt el. Ennek ellenére empirikus kutatások igazolták, hogy mind a tanulók, mind az őket oktató pedagógusok nyelvi tudata bizonytalan: a regionális változatokkal szemben távolságtartó attitűdről vallanak a

statisztikai adatok és a nyitott kérdések kapcsán kifejtett vélemények is. Az is bebizonyosodott, hogy (bár sokszor a pedagógusok szándéka ellenére) negatív megkülönböztetés éri iskolai értékelésnél a nem standard beszélőket. Emögött a hiányos, sokszor nyelvi mítoszokon alapuló metanyelvi ismeretek állnak. Ezért kiemelt fontosságú a helyi nyelvváltozatokra vonatkozó tudományosan megalapozott ismeretek közvetítése mind a közoktatásban, mind a felsőoktatásban.

Előadásomban a kárpátaljai magyar iskolákban használatban lévő középiskolai magyar nyelv tankönyvek regionalizmusokra vonatkozó tartalmával összefüggésben, empirikus felmérések (középiskolások, pedagógusok, főiskolások körében végzett vizsgálatok) eredményei alapján kívánom bemutatni, hogy a metanyelvi ismeretek hogyan hatnak a vizsgált közösség nyelvi attitűdjének alakítására. 2018-ban 280 kárpátaljai magyar iskolás és 100 pedagógus fejtette ki véleményét a különböző nyelvváltozatokkal kapcsolatban kérdőíves felmérések során. Az elemzés során kiderült, hogy a közölt válaszaik összefüggést mutatnak az éppen aktuális tantervvel, s az azokhoz készült tankönyvekkel.

Kulcsszavak: *dialektológia, anyanyelvoktatás, kárpátaljai iskolák, magyar nyelv tankönyvek*

FÁBIÁN GYÖNGYI

The application of SWOT analysis for EFL special education purposes

Higher education contexts are hardly prepared to develop blind students' foreign language competencies adequately, which is mainly due to the lack of expertise, the poor access to specialized teaching materials and to professional educational literature. The paper intends to present the case of a blind student majoring in economics at Pannon University, with the aim to reveal some details of his unique English language course leading to the successful completion of the oral part of a language examination at B2 level. The presentation will introduce the experimental application of the technique of SWOT analysis, which was utilized to enhance the planning process of the course. The results gained through the SWOT analysis of the situation facilitated establishing the basic principles of the subsequent language education procedure, and of the methodological considerations. Finally, some details will be provided on how the student was secured equal opportunities at the English language examination.

Keywords: *EFL teaching, blind student, SWOT analysis, equal opportunities, EFL testing*

FAJT BALÁZS, VÉKÁSI ADÉL

A videójátékok hatása az idegen nyelvi szókincs-elsajátításra: szókincs-elsajátítás a Disco Elysium című videójáték példáján keresztül

Számos empirikus kutatás rámutat az idegen nyelvű szabadidős tevékenységek idegennyelvtanulásban betöltött fontos szerepére. Az utóbbi évtizedben ehhez kapcsolódóan egyre növekszik a videójátékokat vizsgáló kutatások száma is, amelyek egyértelmű pozitív kapcsolatot mutattak ki a videójátékok és az idegennyelv- és ezen belül is jellemzően a szókincs-elsajátítás között. Az ilyen típusú tanulást egyik legjobban támogató videójáték-műfaj a szerepjátékok (RPG) műfaja, amelyben egy viszonylag kötött történetvezetés mellett a játékosok rendszeresen dialógusokat hallgathatnak és olvashatnak és jellemzően interaktálniuk is kell a számítógép által irányított többi, nem játékos karakterrel.

A jelen előadás célja, hogy bemutassa a *Disco Elysium* c. detektív szerepjátékot, amelyben a játékosnak dialógusok és interakciók segítségével kell különböző bűnügyi szálakat felgöngyöltetnie. Mivel a játékban fokozott szerepet kap a szövegek és dialógusok megértése és ezáltal az olvasás is, így a közel negyven óra játékidő jó lehetőséget biztosít arra, hogy akár véletlenszerűen is idegen nyelvi szókincsbeli elemeket sajátítsunk el belőle. A játék teljes szövegátiratát korpuszként használva kutatásunkban megvizsgáltuk, hogy adott szókincsbeli elemekkel milyen gyakorisággal találkozhat a játékos. Eredményeink azt mutatják, hogy a szókincs bizonyos tekintetben visszatérő szókincsbeli elemeket is alkalmaz, így ideális lehet arra, hogy idegen nyelvi szókincs-elsajátításra is használjuk.

Kulcsszavak: *Disco Elysium, idegennyelv-tanulás, szókincs-elsajátítás, véletlenszerű tanulás, videójátékok*

FARKAS TAMÁS

Alapítvány és tulajdonnevek: Az Asimov-univerzum onomasztikája

Az előadás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a tudományos-fantasztikus irodalom egyik legsikeresebb alkotója, Isaac Asimov saját univerzumának kiépítése során milyen szerepet szánt a tulajdonneveknek, s hogy a regényeiben megjelenő névtani jelenségek miképpen mutatják be az általa megformált világegyetem fiktív valóságát és társadalmi-kulturális változatosságát. A feldolgozás Asimov Alapítvány-sorozatának hét kötetéből meríti anyagát, s részben e regények névanyagára, elsősorban pedig a regényekben megjelenő általános érvényű névtani problémakörök feltárására fordítja figyelmét. Ezeket a tulajdonnevek funkcionális szemléletű, dimenzionális meghatározottságú megközelítésmódja szerint vizsgálja, névelméleti, szocioonomasztikai és irodalmi névtani szempontok és módszerek alapján. Az előadás a tulajdonnevek nyelvi és antropológiai univerzálának minősülő kategóriájáról fogalmaz meg további tanulságokat, köztük azokat, melyek a nevek, a névadás és a névhasználat változatainak és változatosságának a mi világunkban is meglévő okaira és következményeire irányítják a figyelmünket.

Kulcsszavak: *írói névadás, Isaac Asimov, nyelvi és antropológiai univerzálé, szocioonomasztika, tulajdonnevek változatossága*

FEKETE IMRE, DIVÉKI RITA

Önszerveződő szakmai továbbképzések szerepe az egyetemi tanárképzésben tanítók technopedagógiai tudásfejlesztésében: Esettanulmány a magyar felsőoktatási kontextusban a Covid19 idején

Az információs és kommunikációs technológiai (IKT) eszközök használatának jelentős szakirodalma van a nyelvpedagógia területén, és a Covid19 miatti távolléti oktatás következtében a témára napjainkban még több figyelem irányul. A tanárok technopedagógiai tudása jellemzően a tanárképzésből vagy a szakmai továbbképzésekből származhat, de a magyarországi tanárok elenyésző része számol be arról, hogy részesült megfelelő digitális pedagógiai képzésben. Azok a pedagógusok, akik technopedagógiai képzésben részesültek, nagyobb valószínűséggel integrálják a digitális lehetőségeket pedagógiai gyakorlatukba, ugyanakkor mások annak ellenére is nehézségekről számolnak be, hogy részt vettek hasonló

képzésben. Kutatásunk célja feltárni a magyar egyetemi angoltanár-képzésben dolgozó oktatók önszerveződő szakmai továbbképzéseinek szerepét a résztvevők technopedagógiai fejlődésében. A kutatásban tíz, egy szakmai közösséget alkotó oktató vett részt. Az esettanulmány alapját az a négyrészes szakmai továbbképzés-sorozat alkotta, mely a tanszéken belül szerveződött. Az adatgyűjtés eszközei: 1. tíz, félig strukturált interjú valamennyi résztvevővel, 2. a kutató-résztvevők kutatási naplói, 3. a kutató-résztvevők írásos kommunikációja (levelezése) a résztvevőkkel. Az előzetes eredmények tükrében elmondható, hogy a résztvevők szerint a továbbképzések hozzájárultak saját technopedagógiai fejlődésükhöz. A márciusi távolléti oktatás tapasztalatai rávilágítottak arra, hogy szükség van belső továbbképzések szervezésére. Az őszi időszakban a résztvevők, bár egyéni különbségekkel, mégis sikeresen be tudták építeni a kurzusaik távolléti oktatásába a továbbképzésen tanultakat, és a tudatos gyakorlás hatására folyamatos fejlődés mutatkozott a technopedagógiai tudásukban. Bár a jelen esettanulmány csupán egy szakmai továbbképzés tapasztalataira épül, az eredmények alapján hasznos lenne hasonló, önszerveződő, szakmai közösségeken belüli továbbképzések szervezése a tanárképzésben.

Kulcsszavak: *technopedagógiai tudásfejlesztés, szakmai továbbképzés, angoltanár-képzés, esettanulmány, Covid19*

ZAHIA FLIH

Investigating lexical diversity of Algerian bilinguals in the United States

Language attrition is defined as the deterioration of first language (L1) skills as a result of living in second language (L2) environment for an extended period of time. There are great within-group variations in the extent to which individuals are affected by attrition. Furthermore, variability can also be observed in the attrition of different language levels (lexical, grammatical, etc.) and the extralinguistic variables that influence the process. The present paper aims to describe a study which focuses on the effects of the L2 on the L1 of Algerians living in the USA. Questionnaires were used to explore the background factors of the participants, while spontaneous speech data was analysed to measure the speech production (lexical diversity, disfluencies, code-switching) of the participants. The study is in the data collection phase, however, the preliminary analyses of the results show a difference between the target group and the monolingual group residing in Algeria in lexical diversity and fluency (e.g. less diverse vocabulary, increased number of hesitations, repetitions, and code switches).

Keywords: *language attrition, lexical diversity, disfluencies, code switching, extralinguistic factors.*

FÓRIS ÁGOTA

A terminológia mesterszak – hét év jó gyakorlat (2011–2018)

A Bologna-rendszer keretében lehetőség nyílt arra, hogy az alapképzésekre építve új típusú nyelvészeti szakokat indítsanak az egyetemeken. A felsőoktatási modernizáció keretében létrejövő mesterszakok lehetővé tették a specializálódást: itt már a korábbinál sokkal nagyobb választék és szakosodás jöhetett létre. A terminológia már korábban megjelent önálló diszciplínaként egyes, elsősorban alkalmazott nyelvészeti képzésekben és specializációkban,

majd – e modernizációs folyamat következtében – önálló mesterszakként is bekerült a magyar felsőoktatásba. Jelentős előkészítő munka eredményeként 2011-ben indulhatott el a terminológia mesterszak a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán. 2011 és 2016 között 6 évfolyam indult, 50 beiratkozott hallgatóval, akik közül 40-en szereztek egyetemi oklevelet a szakon. Az e képzésben részt vevő utolsó évfolyam 2018-ban végzett.

Az előadás célja a terminológia mesterszak hét évének – mint „jó gyakorlatnak” – a részletes bemutatása, a képzés céljának, felépítésének, tantervének, a szakdolgozati témáknak az ismertetése, a szak hét évének értékelése. A vizsgálatok forrását a képzéssel kapcsolatos dokumentáció képezi, módszere tartalomelemzés. A képzés indulását követően írtunk már magáról a szak indításáról (2013-ban), de a képzésnek – legalábbis az eredeti formájában történő lezárását követően – még nem készült el az összegzése; ezt pótolja a jelen előadás összegző, értékelő szemléletben.

Kulcsszavak: *alkalmazott nyelvészeti képzés, felsőoktatási képzés, terminológiaoktatás, terminológia mesterszak, jó gyakorlat*

GAÁL PÉTER

Elektronikus, online vagy digitális szótár? – a lexikográfia terminológiai kérdései

A lexikográfiában az elmúlt évtizedekben végbement paradigmaváltások egyértelműen kikövezték az utat az elektronikus szótárak elterjedése előtt, és háttérbe szorították a hagyományos, papíralapú szótárakat. A technológiai fejlődés ugyanakkor új fogalmakat is magával hozott, ami – mint ahogy azt más területek esetén is tapasztalhatjuk – terminológiai változásokkal is együtt járt. A kérdéssel Lew foglalkozott részletesen az International Journal of Lexicography című folyóiratban 2014-ben megjelent cikkében, ahol az angol nyelvű szótárelnevezésekkel kapcsolatos trendeket vizsgálta.

Előadásom célja a magyar nyelvben a nem papíralapú szótártípusok elnevezése körül kialakult nem egységes terminushasználat vizsgálata, elsődlegesen az elektronikus, online és digitális szótár terminusoké. Elemzésemben a szakmai nyelvhasználatra fókuszálok, a vizsgálatok forrása egyrészt a magyar nyelvű lexikográfiai szakirodalom, másrészt nyelvpedagógiai-szótáridaktikai írások (tanulmányok, referenciaművek). A kérdés, hogy mely terminusok dominálnak, illetve hogy megfigyelhetők-e időbeli trendek a terminushasználat vonatkozásában. Végül javaslatot teszek arra, hogy mely terminusok használata szorulna pontosításra, egyértelműsítésre és egységesítésre, hiszen a lexikográfia, a szótárak fejlődése továbbra is töretlen, a (magyar) szaknyelvi terminológia viszont nem feltétlenül tartja a lépést ezekkel a változásokkal.

Kulcsszavak: *e-lexikográfia, elektronikus szótár, online szótár, digitális szótár, szótárelnevezések*

GAZDAG VILMOS

Államnyelvi kölcsönszavak a kárpátaljai magyar nyelvi regiszterekben

A korábbi vizsgálatok rendre igazolták azt, hogy a kárpátaljai magyar nyelvváltozatokban, mint minden más határon túli magyar nyelvváltozatban, megfigyelhető az államnyelvi hatás(ok) érvényesülése. A vizsgálatok zöme ugyanakkor elsősorban a köznyelv sajátosságaira összpontosítva próbálta meg a helyi és a magyarországi nyelvhasználat gyakorisági eltéréseit, a kódváltásokat és a kölcsönszavakat tanulmányozni.

A kárpátaljai magyar nyelvváltozatokban meghonosodott kölcsönszavak kutatása Lizanec Péter, Kótyuk István, Fodó Sándor munkássága révén már az elmúlt évszázad 70-es éveiben kezdetét vette. Ugyanakkor e kutatások a kölcsönszavak rögzítésén, etimológiai, esetleg fogalomkörü besorolásán túl nem igazán vettek figyelembe szociolingvisztika szempontokat. A kölcsönszavak ezirányú tudományos vizsgálatai csak az utóbbi években kezdődtek meg. Az egyes kárpátaljai magyar nyelvi regiszterek és csoportnyelvek mélyreható vizsgálatára ezidáig még nem igazán került sor. Az elmúlt időszakban végzett kutatásaimban e hiány pótlására igyekeztem törekedni, a kárpátaljai magyar szak-, illetve csoportnyelvek államnyelvi kölcsönszavaira összpontosítva.

Kutatásaim, s így az előadásom is a kárpátaljai magyar felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatók, a kárpátaljai magyar egészségügyi dolgozók nyelvhasználatában, illetve a katonai szolgálatot teljesített férfiak visszaemlékezéseiben előforduló kölcsönszavakat kívánja bemutatni.

Kulcsszavak: *államnyelvi hatás, kölcsönszó, kárpátaljai magyar nyelv, csoportnyelv, nyelvi regiszter*

GERINÉ VÁRADI JUDIT

Az online idegennyelv-oktatás tapasztalatai

Az előadás az online idegennyelv-oktatás tapasztalatait mutatja be a közoktatás keretein belül. Számba veszi az online tanításra való áttérés során megjelenő pozitív és negatív faktorokat: a pedagógusokat támogató digitalizált könyveket, azok interaktív anyagait és flip book-jait, az ingyenessé vált platformokat, IKT alkalmazásokat; a tanulói motiváció csökkenésének okait, a lemaradók felzárkóztatásának lehetőségeit és stratégiáit.

Az EFOP-3.2.14-es „Nyelvtanulással a boldogulásért” projekt, amelyben tanár szakos hallgatók élményalapú oktatással járultak hozzá a nyelvtanításhoz, új lehetőségeket jelentett diáknak, tanárnak egyaránt. Az előadás rávilágít arra, hogy hogyan boldogult az „újratervezéssel” a projektben tanító hallgató és mentortanár, milyen módszerekkel segíthető a diákok motivációjának felébresztése, a nyelvtanítás hatékonyságának növelése és a nyelvtanulás sikeressége.

A közös munka célja az volt, hogy a tanórai nyelvoktatást kiegészítő, támogató tevékenységek révén javuljon a középfokú oktatásban részt vevő (sokszor hátrányos helyzetű) diákok nyelvtudása, a nyelvtanulással kapcsolatos attitűdje és motivációja.

Kulcsszavak: *online nyelvoktatás, módszertani változtatás, új utak, a projekt mint új alternatíva*

Az előadást az EFOP-3.2.14-17-2017-00003 projekt támogatta.

SERGEI GNITIEV, SZILVIA BÁTNYI

The role of extralinguistic factors in verbal fluency performance among Russian-Hungarian bilinguals

Lexical retrieval has received considerable attention in bilingualism and attrition studies. It has been confirmed by a number of studies that bilinguals' lexical retrieval is slower than monolinguals' and that monolingual controls usually outperform attriters in verbal fluency tasks. However, it remains a question to what extent extralinguistic variables can explain this difference. The present study focuses on the first language attrition of Russians living in Hungary with special attention on verbal fluency. All participants (N = 17) have spent more than seven years in Hungary, and their age ranges from 22 to 72 years old. The study's main aim was to investigate the degree of extralinguistic variables, such as age, education, frequency of use, length of residence, interacting with L1 of individuals on lexical and verbal fluency levels. The Sociolinguistic and Personal Background Questionnaire (SPBQ) was used to gather data on the factors mentioned earlier, which focuses on four domains: personal background, language choice, language contact, and language attitude. Two versions of the VFT were used to measure lexical retrieval: semantic verbal fluency with the category "animals" and the letter fluency task with the most frequent letter in the L1. Together, these results provide important insights into how attriters' speech production differs from monolinguals' and the main factors contributing to language attrition. The present study's findings match with previous studies that the immigrant group did significantly worse in comparison with the control group, however, our study failed to find an explanation of which variables influence the poorer performance.

Keywords: *bilingualism, language attrition, lexical fluency, verbal fluency, Russian L1*

GÖTZ ANDREA

Kötőelemek és mutató névmási szerkezetek gyakorisága eredeti és tolmácsolt magyar diskurzusban: korpuszalapú vizsgálat

A jelen kutatás az eredeti magyar és angolról magyarra tolmácsolt diskurzus eltéréseit vizsgálja európai uniós felszólalások korpuszában a kötőelemek és mutató névmási szerkezet gyakoriságát tekintve. A korpusz 4 óra 42 percnyi eredeti és 3 óra 47 percnyi angolról magyarra tolmácsolt diskurzust tartalmaz. Az eredeti és tolmácsolt diskurzus különbségei mellett a kutatás a női és férfi beszélők diskurzusának esetleges gyakorisági jellegzetességeire is kitér. Korábbi empirikus kutatások (angol–francia–holland nyelvpárokban) kimutatták, hogy a tolmácsolt diskurzus a nem tolmácsolthoz képest gyakoribb kötőelem-használatot mutat ezen elemek gyakori betoldásának köszönhetően. A mutató névmási szerkezetek használatát

azonban annak ellenére még nem kutatták, hogy ismeretes, a tolmácsok az eredeti beszélőktől eltérően pozicionálják helyzetüket a beszédeseményben, ami a diskurzuseixisre is kihathat. A kutatás eredményei szerint a tolmácsolt diskurzusban több kötőelem és mutató névmási szerkezet található, mint az eredetiben, bizonyos elemek gyakorisága azonban nem illeszkedik ebbe a tendenciába, ami a tolmácsolt és az eredeti beszélők eltérő diskurzusszervezési igényeire utal. A férfi és női beszélők diskurzusában nem jelentkeznek statisztikailag szignifikáns eltérések.

Kulcsszavak: *korpuszalapú tolmácsoláskutatás, eredeti diskurzus, tolmácsolt diskurzus, kötőelemek, mutató névmási szerkezetek*

HAJNER RÉKA, PIUKOVICS ÁGNES

Factors determining Hungarian EFL learners' perception of Intrusive-R

Out of the many un-Hungarian pronunciation features of English, Intrusive-R is special in that Hungarian EFL learners almost never notice its existence before being explicitly taught the feature. Our paper intends to shed light on what various language-internal and language-external factors play a role in the perception of Intrusive-R by Hungarian learners. Through a series of experiments to be carried out between February and April 2021, we will examine the role of the factors of stress, R-quality, quality of vowel preceding the Intrusive-R, amount of exposure to non-rhotic English varieties, exposure to explicit pronunciation instruction, and lexical bias. The participants involved in our study are a group of BA students of English Studies (n=15), who will perform a series of discrimination tasks before, during and after a specific pronunciation training. Our preliminary results suggest that lexical bias overrides all other factors prior to explicit instruction, and in later phases of the project we intend to prove that the other factors manifest themselves only during the training, and their effect fades away shortly after the sessions.

Keywords: *L2 phonology, Hungarian-accented English, Intrusive-R, L2 perception*

HÁMORI ÁGNES

Gyermekek társalgása 6 és 8 éves korban: konverzációs készségek és fejlődésük

Bár a társalgás, az interakcióbeli nyelvhasználat számtalan nyelvészeti kutatás tárgyát alkotja, a gyermekek társalgásai sokáig kevesebb figyelmet kaptak. Az utóbbi évtizedekben azonban több fontos kutatás is rámutatott ezek jelentőségére, és egyre több munka vizsgálja a gyerekek társalgásait, ezek különböző jelenségeit és jellemzőit, különösen a nyelv társas kognitív beágyazottsága, a nyelvelsajátítás és a pragmatikai készségek fejlődése szempontjából. A legtöbb ilyen kutatás az első életévekhez kapcsolódik, a nagyobb (5-6 évesnél idősebb) gyerekek társalgásainak jellemzőivel, konverzációs, illetve pragmatikai készségeivel még mindig viszonylag kevés elemzés foglalkozik.

A jelen kutatás két gyermek 6 és 8 éves kori társalgásában vizsgálja a fő konverzációs jellemzőket, elsősorban a társas-kognitív pragmatikai készségek fejlődése szempontjából. Elméleti háttérben egyrészt a gyermekkori pragmatikai fejlődés társas kognitív kutatásaira,

másrészt a társalgáselemzés és a kognitív pragmatika megközelítéseire és funkcionális szemléletére támaszkodik.

A kutatás alapját a két gyermek 6 év 8 éves korában kötetlen interakció keretében folytatott beszélgetéseinek hangfelvételei, és ezek kb. 30-30 percnyi átirata és részletes (kvantitatív és kvalitatív módszereket is használó) elemzése adja. Az elemzés a két társalgásban a fő konverzációs aspektusok kapcsán elsősorban a beszélőváltás, szekvenciális rendezettség, téma- és aktivitáskonzisztencia, és a hallgatói visszajelzések jellemzőit vizsgálja, valamint az ezek terén két év alatt megfigyelhető legfontosabb változásokat. Ezek mellett, illetve kapcsán röviden kitékint a közös figyelem, figyelemirányítás és a metapragmatikai tudatosság jelenségére és nyelvi eszközeire is. Az elemzés mind a magyar gyermeknyelvi kutatások, mind a pragmatikai fejlődés vizsgálata, illetve a kognitív nyelvészeti és pragmatikai kutatás szempontjából hasznos eredményeket kínál.

Kulcsszavak: *társalgás, gyermekek társalgása, konverzációs készségek, pragmatikai fejlődés, közös figyelem*

HARDINÉ MAGYAR TAMARA

Felszólítás és ígéret a vallás nyelvhasználati módjában

A vallás nyelvhasználatában, a Szentírás szövegeiben, a liturgikus cselekmények során, az egyházi vezetők különféle megnyilvánulásaiban, üzeneteiben jócskán találhatóak felszólítások, illetve ígérek.

A vizsgálat során többek között katolikus egyházfők, püspökök, pápák kérései, utasításai is elemzés alá kerülnek. A pápai, püspöki levelek, enciklikák, imák és üzenetek direktív, végrehajtó és komisszív-promisszív beszédcselekedeteket is tartalmaznak. Ezen direktívumok és promisszívumok megjelenhetnek direkt és indirekt formában, akár hiányos mondatként is. Figyelmet érdemel a felszólítások és ígérek hatása a hallgatóságra, olvasókra, hívő és nem hívő közösségekre. Milyen célzattal hangzanak el az ígérek és a felszólítások? Milyen eredménnyel? Kik az üzenet valódi és távolabbi címzettjei? Mi a kimondott kérés, ígéret kontextusa?

A vizsgálat nem nélkülözi a pragmatikai jellegű szemléletet sem, mivel a vallás nyelvhasználatának felszólításai és ígéretei a közeg és a körülmények ismeretével válnak vizsgálhatóvá.

Kulcsszavak: *vallási nyelvhasználat, direktív és komisszív/promisszív beszédaktusok, pragmatikai vizsgálatok, indirekt beszédettek*

HAUBER KITTI

Vándorlás hozta változás – A 18. századi Veszprém vármegye családneveinek névföldrajzi vizsgálata

Az előadásban bemutatott kutatás a 18. századi Dunántúl magyar és német családneveinek tipológiai, statisztikai és névföldrajzi feldolgozását célozza. A kutatás dimenzionális nyelvészeti keretbe illeszkedik, így az idő, a tér és a társadalom dimenzióját szoros összefüggésben kezeli, valamint épít a kognitív nyelvészet eredményeire is. A kutatás alapját a Mária Terézia által a 18. század második felében elrendelt úrbérrendezés a nyelvtudományban

eddig kevesebb figyelmet kapott névlistái képezik, amelyek a században elindult jelentős migrációs hullámok utáni közvetlen állapotot tükrözik. Az előadás a teljes kutatás egy részét, Veszprém vármegye névanyagát és ennek alkalmazott névtani forrásértékét mutatja be. Az úrbéri tabellákról átírt, lemmatizált és névtanilag kódolt névadatok kartográfiai ábrázolásával, valamint a Történeti magyar családnévátlasznak (TMCsA.) a 18. század elejére, a nagy népességmozgások előtti állapotra vonatkozó térképlapjaival való egybevetésével kimutathatóvá válnak a migrációs folyamatok útvonalai és eredményei: egyrészt az országon és a nyelvterületen belül, átmozgatva a nyelvjárási jelenségeket, másrészt kívülről befelé irányulva, jelentősen átrendezve a Dunántúl és egyben a teljes Kárpát-medence etnikai és nyelvi viszonyait.

A családnevek nyelvi alakjának fonetikai és morfológiai vizsgálata – kiegészülve a teljes észak-dunántúli anyaggal – árnyaltabb képet adhat a Dunántúli-középhegység német nyelvszigetének területéről és nyelvjárási összetettségéről. Egyben olyan információkkal is szolgálhat a betelepítettek földrajzi eredetéről, amelyre sok esetben nem áll rendelkezésre kellő mennyiségű és minőségű forrás. Ugyanakkor a földbirtokosok által szervezett betelepítések fennmaradt dokumentumait felhasználva a családnevek nemcsak nyelvhez, hanem etnikumhoz is köthetők, ami időben korábbi források esetében csak kellő óvatossággal lehetséges.

Kulcsszavak: *alkalmazott névtan, dimenzionális nyelvészet, családnév földrajz, magyarországi németiség, migráció*

HAVADI-NAGY MARIAN, DEME ANDREA

A lingvális orofaciális miofunkcionális diszfunkció és a beszédhangejtés összefüggései – esettanulmányok palatográfiával

Esettanulmányaink két orofaciális (száji-arci) működésnek, a nyelésnek és a beszédképzésnek az összefüggéseit mutatják be palatográfiás kísérlet alapján szabálytalan nyelés, azaz lingvális orofaciális miofunkcionális diszfunkció (LOMD) esetén (vö. a magyarban elterjedt „nyelvlökéses nyelés”). A magyar logopédiai szakirodalom egyértelműen utal rá, hogy a nyelés szabálytalansága a beszédképzésre is kihatással lehet. Ugyanakkor a lehetséges beszédhanghibák természetéről, valamint a beszédhanghibák és a szabálytalan nyelés típusának összefüggéseiről kevés az adat. Ráadásul a beszédhanghibák leírásában hazánkban általánosan is a logopédiai gyakorlat vizuális-auditív módszerei dominálnak, és műszeres vizsgálatokból származó eredményeket csak elvétve találunk.

A jelen kutatásban a nyelést és a mássalhangzók ejtését elemeztük, különös tekintettel azok képzési helyére. A kutatási kérdésünk az volt, hogy milyen érintkezési lenyomat regisztrálható LOMD esetén a nyelés során, valamint milyen kapcsolódó beszédhangejtési mintázat jön létre. A nyelés vizsgálatára palatográfiát alkalmaztunk: megfestettük a beszélő nyelvét, majd üres nyelésre kértük, végül megfigyeltük és regisztráltuk a szájpadon illetve a fogazaton a nyelés után létrejött kontaktusmintázatot, melyből a nyelvműködés irányára következtettünk. A mássalhangzók közül az alveoláris [t], [d], [n], [l], [r], [s], [z], [ts], a posztalveoláris [ʃ], [ʒ], [ʧ], illetve a palatális [ç], [j], [ɲ] hangok ejtését vizsgáltuk. Mindegyik hangzó esetében alkalmaztuk az auditív-vizuális módszert (azaz a logopédiai vizsgálóeljárást), míg a [t], [s] és [ʃ] esetében palatográfiát is.

Az eredmények szerint az atipikus nyelés dentális és palatális érintkezési lenyomatot is eredményezett. A beszédhanghibák terén változatos tüneti kép jelent meg, de a nyelés mintázata összefüggést mutatott a beszédhang ejtésének zavarával, hiszen a fognyomással létrehozott nyelés nagy számban járt együtt fognyomásos beszédhangejtéssel.

Kulcsszavak: *orofaciális funkció, nyelés, orofaciális miofunkcionális diszfunkció, beszédhanghiba, palatográfia*

HEGEDÜS RITA

A vonzatok szórendje a grammatikalizáció tükrében

A nem konfigurációs magyar nyelv szórendi szabályainak – tendenciáinak – feltárása már a XVIII. század végén jelentős eredményeket ért el. Ezek egy része hol gyakorlati, hol elméleti megközelítésből újra és újra felbukkant, más része feledésbe merült. Ebbe a második kategóriába tartozik a vonzatos igék szórendjének leírása.

Annak ellenére, hogy a vonzatok kutatás a múlt század hatvanas-hetvenes éveitől kezdve, különösen a német nyelvterületen, reneszánszát élte; Magyarországon ennek a nyelvtanításra gyakorolt hatása elenyésző, a magyar mint anyanyelv oktatásában pedig meg sem jelenik.

A grammatikalizáció folyamat, melynek egyes állomásai nem pusztán az igekötővé válás, illetve a szókinccs gyarapodás szempontjából vizsgálандó. Jelen előadásomban a magyar mint idegen nyelv tanításának szempontjából vizsgálom e komplex jelenségnek a szórendre gyakorolt hatását, a fellépő szórendi bizonytalanságok kiküszöbölésének egy lehetséges gyakorlati útját bemutatva.

Kulcsszavak: *vonzat, szórend, predikátum-értelmezés, grammatikalizáció, lexikalizáció, vonzatszótár*

HELTAI PÁL

Eredeti szöveg vagy fordítás?

Az eredeti, forrásnyelvi szövegek sokszor tartalmazzak más nyelvkultúrából származó reáliákat, illetve azok fordítását. Előfordul, hogy egy regény írója nem anyanyelvén ír, és a regény cselekménye a szerző eredeti hazájában játszódik, tehát a szöveg nyelve és kulturális háttere eltér. Ilyen regény például Olga Grushin *The Dream Life of Sukhanov* (Szuhánov álomélete) című regénye: az író orosz anyanyelvű, a regényt angolul írta, és a cselekmény a Szovjetunióban játszódik. A regényben előfordulnak orosz szavak, orosz kifejezések angol tükörfordítása és orosz irodalmi utalások.

Ha a szöveg nyelve és kulturális háttere eltér, és a szöveget arra a nyelvre fordítjuk, amelyből a reáliák és kulturális utalások származnak, a fordítást kulturális visszafordításnak tekinthetjük. A visszafordítás esetében viszont a forrásnyelvi szövegnek fordításnak kellene lennie. Felmerül tehát a kérdés, hogy az eredeti szöveg mennyiben fordítás, illetve milyen szerepet játszik a fordítás az eredeti forrásnyelvi szöveg megalkotásában.

Az előadás ezt a kérdést vizsgálja a fent említett regényben előforduló reáliák és kulturális utalások, illetve orosz és magyar fordításuk alapján. Az elemzést a többnyelvűség és a fordítás keretébe helyezi, és arra a következtetésre jut, hogy az egységes nyelvi repertoár (translanguaging) elmélete magyarázatot nyújthat az ilyen többnyelvű szövegalkotásra.

Kulcsszavak: *nyelvkultúrák, reáliák, kulturális visszafordítás, többnyelvűség, transzlingválás*

HORVÁTH VERONIKA
Az online oktatás tapasztalatai

A napjainkban zajló, digitális forradalomnak is nevezett online oktatás kezdetben elsősorban a pedagógusok számára volt kihívás. A tanulók szemmel láthatóan jól kezelték a digitális felületeket, számukra ismerős körben dolgoztak. Sok tanárnak azonban nem volt megfelelő digitális kompetenciája ehhez. Számukra az online oktatás kezdete minden bizonnyal óriási kihívást jelentett.

Az előadó gimnáziumban tanító angoltanárként szerencsés helyzetben érezte magát a nem nyelvet tanító kollégákhoz képest. Kis csoportokat oktat, minden órát Zoom-felületen tart meg, az írásbeli munkákat google classroomban kezeli. A tanárok kevés felületet használnak, hogy a tanulók könnyebben tudjanak eligazodni az online térben. A folyamatos interakciónak meghatározó szerep jut, a tizenévesek számára fontos társasági élet átalakulóban van, a tanulók krízishelyzetben dolgoznak, nem szabad magukra hagyni őket. A tanárok órarendbe építve, percre pontosan jelentkeznek be, következetesen járnak el, minden hiányzást igazolni kötelesek, de az előadó nagyobb empátiával kezeli a hiányzást, mivel bárkivel előfordulhat, hogy internetkimaradás vagy -ingadozás lép fel az otthonában. A gyerekek kifejezetten igénylik az odafigyelést, az osztályfőnöki munka jelenleg kiemelt fontosságú. Az online oktatásban megismert előnyök a tantermi oktatásban hosszú távon is jól hasznosíthatóak.

Kulcsszavak: *digitális forradalom, visszajelzés, interakció, következetesség, empátia*

Az előadást az EFOP-3.2.14-17-2017-00003 projekt támogatta.

FARAH HUSSAIN
English for Medical Purposes (EMP) at Tartous University in Syria: Between Theory and Practice

The present study seeks to explore the practice of English for Medical Purposes (EMP) at Tartous University at the Faculty of Medicine through investigating students' needs as a first step towards developing and improving the status of English for Medical Purposes course at the Faculty of Medicine. Maintaining a deeper insight into the methods of teaching and testing in light of the fact that Syria is one of the very few countries that still teaches medicine in Arabic was another important dimension this study tackled. Following the qualitative approach, this research used the case study methodology. Semi-structured interviews were designed and conducted and classroom observations were conducted too as the main tools for this study. Results showed that there is a mismatch between the theory and the practice of EMP at the faculty. The most common problem was the students' beliefs, as well as some of the teachers and medical lecturers' beliefs, that EMP is attached and only concerned with medical

terminology. The basic need that most of the participants including medical students, medical lecturers and doctors confirmed was the reading skill with its sub-skills such as skimming, scanning and other reading-related techniques.

Aims and Objectives

1. Evaluation of EMP practice at Tartous University.
2. Understating the needs of the medical students in their academic arena as well as their professional career.
3. Developing EMP teaching and learning at Tartous University
4. Understanding the role of English in the lives of the Syrian medical students and practitioners

Keywords: *ESP: English for specific purposes, EMP: English for medical purposes, NA: needs analysis (focus of the study), Tartous*

HUZIÁN ÉVA

Online oktatás – szakképzés

Az iskolánknak az online oktatási formára kellett újra áttérni, a tapasztalatok azt mutatják, hogy vannak területek, ahol sikerrel vettük az akadályokat, de még mindig vannak hiányosságok is. A megpróbáltatások rávilágítottak arra, hogy az oktatók, diákok és szülők együttes munkájára van szükség ahhoz, hogy a rendszer megfelelően tudjon működni.

A digitális oktatásra történő átállás sok családnak óriási stresszt jelentett. A legfontosabb a gyerekek, szülők és oktatók kölcsönös partnerségen alapuló együttműködése lett volna, amely nem minden esetben jött létre. Sok diáknál érezhető volt a biztos családi háttér, de a támogatottság és a megfelelő technikai feltételek hiánya gondokat okozott. A megújult Kréta-rendszer jó lehetőséget biztosított, hogy a tantermi környezethez tudjuk igazítani az oktatást. Tavasszal egy tanulási folyamat elején jártunk, de ősre ez sokat változott. Az új tanórai keretek rengeteg lehetőséget rejtettek: vizualizációk, kisfilmek, játékos oktatást támogató applikációk, az értékelést, motiválást megkönnyítő felületek segítették a munkánkat.

Fontos, hogy a felek folyamatosan visszajelzéseket kérjenek és adjanak, megismerjék az igényeket és a terhelhetőséget, kerüljék a túlzásokat. A hatékonyság szempontjából fontos, hogy a szülők megértsék: érdemes az iskola által kijelölt utat követni. Minden osztály és tanuló másképp tudott alkalmazkodni a helyzethez. Összességében elmondható, hogy a diákok egy része jól helytállt.

Viszont vannak dolgok, amelyek több odafigyelést fognak igényelni a jövőben. Többek között az elmaradt tananyagok, a lemaradt tanulók kérdése, akik a terhelést, a képernyő előtti kötelező feladatot, a számonkérést, a feszültséget, a bezártságot érezhetően rosszul túrték. Az is megmutatkozott, hogy a diákok leginkább beszélgetni szeretnek, megnyugtató, stresszoldó közösségben lenni, hiszen ebben a helyzetben mindannyiunknak erre volt leginkább szüksége.

Kulcsszavak: *szakképzés, összefogás, akadályok, hátrányok, odafigyelés*

Az előadást az EFOP-3.2.14-17-2017-00003 projekt támogatta.

IMRÉNYI ANDRÁS

Brassai Sámuel mondatelmélete. Két szempont a szórend tanításához

Az előadás Brassai Sámuel mondatelméletét a kognitív nyelvészet és a függőségi grammatika felől közelíti meg. Két olyan szempontot ajánl a mondatszerkezet, illetve a szórend tanításához, amelyek a magyar mint idegen nyelv oktatása és az anyanyelv-pedagógia számára továbbra is aktuálisak, a jelenlegi gyakorlatok megújítására alkalmasak.

Az egyik kiemelt szempont a jelentésképzés időben zajló és interszjektív (azaz a beszélő és a hallgató közös figyelmi és értelmezői működésén alapuló) jellege, amely Brassainál az inchoativum – mint szórendi eszközzel jelölt funkcionális kategória – fogalomértelmezésének alapja. Fontos lenne, hogy a szórend tanításában döntő szerepe legyen annak a kérdésnek, hogy – Brassai szavaival élve – a szóló és a halló szellemi működése miként kapcsolódik össze.

A másik szempont, hogy a szórendet és általában a mondatszerkezetet viszonyok rendszereként közelítsük meg. A MID-oktatásban gyakori a szórend táblázatokkal, rubrikákkal való feldolgozása. Ezzel szemben és Brassai alapján az előadás mellett érvel, hogy a nyelvi egységek, szórendi „pozícióik” osztályozása helyett a kifejezések egymáshoz való viszonya (mind jelentésviszonya, mind ezt jelölő szórendi viszonya) legyen a magyarázat kulcsa.

Kulcsszavak: *Brassai Sámuel, MID-oktatás, szórend, interszjektivitás, jelentésviszony*

ITTZÉS DÁNIEL, SZABÓ MÁRIA, ZALATNAI ATTILA, FOGARASI KATALIN

XIX. századi archív kórboncolási jegyzőkönyvek terminológiai sajátosságai

Előadásunkban a Semmelweis Egyetem Központi Levéltárában található, a XIX. század második felében keletkezett kézírásos kórboncolási jegyzőkönyvek kül- és belszeri leírásainak, valamint kórisméinek terminológiáját vizsgáljuk a magyar patológiai szaknyelv megszületésének időszakában.

Konkordancia- és manuális elemzéssel vizsgáltuk a különböző szervek leírásában előforduló leggyakoribb szaknyelvi frazémákat és érzékszervi benyomásokat (színeket, rajzolatokat, valamint felületek, halmazállapotok, állagok minőségét) tükröző terminusokat. Az archív boncolási jegyzőkönyvek szakkifejezéseit összevetjük egy korábbi vizsgálat eredményeivel, mely a mai kórbonctani leírások során használt szakkifejezésekre irányult. Vizsgálatunk során különös figyelmet szenteltünk annak, hogy a XIX. század végi és a XX– XXI. századi patológiai szaknyelv milyen (görög vagy latin) anatómiai és klinikai terminusokat használ, és e terminusok használatában milyen változások figyelhetők meg. A kórbonctani leírások kontrasztív terminológiai elemzésének eredményét interprofesszionális együttműködésben patológus-orvosszakmai szempontból is értelmezzük és magyarázzuk.

Kulcsszavak: *archív kórboncolási jegyzőkönyvek, anatómiai terminológia, patológiai terminológia, konkordanciaelemzés, az orvosi szaknyelv diakrón vizsgálata*

JAKUSNÉ HARNOS ÉVA

Online szövegek kontextusteremtő elemeinek vizsgálata pragmatikai szempontok alapján

Az online szövegek megtevesztő hatását az elmúlt évtizedben különféle tudományterületeken kutatták. A vizsgálatok főként az álhír fogalmának definíciójára, valamint a közösségi médiában terjedő hírszövegeknek a hagyományos hírekkel való összehasonlítására összpontosítottak. Felvetődött a személyközi hazugság pszichológiájának kérdésköre is. Azonban kevés figyelmet kapott a befogadó szerepe a téves következtetések és értelmezések létrehozásában. Az előadás kommunikációs modellek és pragmatikai elméletek alapján megkísérli egységes rendszerbe foglalni azokat a kontextusteremtő eszközöket, amelyek a közlemények rejtett tartalmaként kimutathatók, és amelyek a befogadót bizonyos következtetések levonására készítetik. A diskurzuselemzés kvalitatív elemzési módszerével vizsgálja az online szövegekből kiválasztott mintát, és példákat mutat be arra vonatkozóan, hogyan módosul a kommunikáció tényezőinek szerepe és értelmezése az online szövegek esetében, különös figyelemmel a közlési csatorna és a szövegen kívüli utalások funkciójára.

Kulcsszavak: *pragmatika, diskurzuselemzés, kommunikációs modell, rejtett tartalom, kontextus*

JÁMBOR EMŐKE, LIGETI JUDIT

Kulturális elemek az olasz és spanyol nyelvkönyvek szövegeiben

Előadásunkban a nyelvkönyvvizsgálattal kapcsolatos eredményeinket szeretnénk ismertetni. A kutatás során arra kerestük a választ, hogy az utóbbi néhány évtizedben kiadott kezdő és középfeladós olasz és spanyol kurzuskönyvekben található dialógusokban hogyan jelennek meg explicit, illetve implicit módon az olasz és spanyol hétköznapi, „kisbetűs” kultúra elemei. Azaz a nyelvsajátítás folyamatában a diskurzusok feldolgozása, megtanulása során milyen jellegű kulturális ismeretek épülnek be a nyelvtanuló szociokulturális tudásában. A kiválasztott szövegeket diskurzuselemzéssel vizsgáljuk, és következtetéseket vonunk le a kulturális tartalmak közvetítésére vonatkozóan. Előzetes vizsgálataink alapján az a tapasztalatunk, hogy mind az olasz, mind a spanyol nyelvkönyvek szerzői nagy hangsúlyt fektettek és fektetnek ma is ezen ismeretek implicit módon való átadására. Ez nem mindig egyértelmű a felhasználó, azaz esetünkben a nyelvtanárok vagy a diákok számára, főleg, ha az információ nem direkt módon jelenik meg a szövegben. Ezt a jelenséget szeretnénk bemutatni, példákkal illusztrálni és irányt mutatni az elkövetkezendő években folyó nyelvkönyvírás műhelymunkáihoz.

Kulcsszavak: *nyelvkönyv, diskurzus, implicit, explicit megjelenítés, tankönyvírás*

JÁMBOR MÁRK, GÁTOS ATTILA, PATONAI ZOLTÁN, FOGARASI KATALIN

Az orvosi dokumentációkban rögzített élfhatásra keletkezett sérülések elkülönítésének terminológiai feltételei

Előadásunkban 200 autentikus, anonimizált látlelet terminológiai és konkordanciaelemzését végeztük el, amelyek akut betegellátás során készültek. Korábbi tanulmányunkban ugyanezen leletanyag alapján megállapítottuk, hogy az élfhatásra keletkezett sérülések kórisméit a klinikusok nagy százalékban akár egy leleten belül is egymást helyettesítve használják. Ez a

dokumentációs probléma az igazságügyi orvostani szaknyelv terminologizációs és determinologizációs folyamataira, valamint az ún. interdiszkurzivitás jelenségére vezethető vissza. Az egyes sérüléstípusok elkülöníthetőségének hiánya egy esetleges büntetőeljárás során akár súlyos büntetőjogi következményekkel is járhat. Fontos, hogy a sérülések leírása lehetővé tegye az egyes sérüléstípusok egyértelmű elkülönítését.

Jelen tanulmányunkban a fenti korpuszban az élhatásra keletkezett sérülésekhez kapcsolódó leírásokat konkordancia- és manuális elemzéssel vizsgáltuk. Célunk az egyes élhatásra keletkezett sérülésekhez leggyakrabban kapcsolódó szaknyelvi frazémák feltárása volt a többi sérüléstípus leírásaival összevetve. Eredményeink alapján elmondható, hogy a szúrt, a metszett és a vágott sérülések leírásai a tompa erőhatásra keletkezett sérülések leírásaihoz hasonlóan az esetek nagy többségében nem teszik lehetővé a kórismék elkülönítését, mivel hiányzik az alapvető sebjellemzők rögzítése. Előadásunk végkövetkeztetéseként megfogalmazunk néhány terminológiai ajánlást az élhatásra keletkezett sérülések egyértelmű elkülönítésére.

Kulcsszavak: *élhatásra keletkezett sérülés, látlelet, terminológia, konkordancia-elemzés, sebjellemző*

JUHÁSZ KORNÉLIA

A nyelvi módok hatása a célnyelvi explozívák zöngelkedési idejére

Az előadásban a nyelvi mód hatását vizsgálom a kiejtési mintázatokra. A nyelvtanulók a zárhangok esetében gyakran produkálnak sem az anyanyelvükre (L1), sem az L2-re nem jellemző zöngelkedési időértéket (VOT), hanem produkciójukban a kettő közötti VOT-értéket valósítanak meg a köztesnyelvi hangzasminta egyik sajátosságaként. E jelenség a nyelvi módokkal magyarázható, azzal, hogy a nyelvtanuló elméjében a környezeti ingerek függvényében az L1 és az L2 egyszerre aktiválódik az adott időpillanatban. Az előadásban két, közel azonos módszertannal készült kutatás eredményeit hasonlítom össze, melyekben mandarinul tanuló magyar anyanyelvűek zöngétlen explozívprodukciónak vizsgálok. A kísérleti személyek mindkét kísérletben álszavakat olvastak fel két nyelven. A két kísérlet közötti különbség az, hogy az egyik esetben a kínai és a magyar nyelvű anyagot egyetlen alkalommal, egymás után vettem fel, míg a második esetben ugyanazon kísérleti személyek az álszavak mellett nyelvileg illesztett példákat is láthattak a diákon (melyeknek az adott álszó egy része lehet), valamint a két nyelvi anyagot is eltérő napokon rögzítettem.

Azt feltételezem, hogy az első kísérlet esetében a kísérleti személyek az L1 és az L2 egyidejű aktiválása, valamint az eltérő magyar-kínai zöngességi oppozíció miatt „köztes” VOT-értékeket produkálnak, mely hipotézis vizsgálatára a második kísérlet eredményeit, valamint kínai anyanyelvűek ejtését tekintem az összehasonlítás alapjának. A kísérletben két eltérő nyelvi tudással rendelkező magyar anyanyelvű, illetve egy kínai anyanyelvű csoportot vizsgálok (3×5 = 15 fő). V1CV2 szerkezetű álszavak intervokális zárhangján mérek VOT-t a zárhangfelvételtől a kváziperiodikus hullámok megjelenéséig. A kísérlet eredményeit illetően azt várom, hogy a két nyelv egyidejű felvétele, illetve a nyelvi példák hiánya a nyelvi módokból következően befolyásolja az anyanyelvi, illetve a célnyelvi szegmentumok produkcióját is.

Kulcsszavak: *fonetika, L2-elsajátítás, nyelvi módok, mandarin explozívák, zöngelkedési idő*

JUHÁSZ-KOCH MÁRTA, SEREG JUDIT

Amit hallunk és amit olvasunk – Nyelvi eltérések az egy műsorhoz készült felirat és szinkron szövegében

Az utóbbi években, különösen 2020-ban, ugrásszerűen megnőtt az olyan új műsorszolgáltató felületek népszerűsége, mint a Netflix vagy az HBO Go. A magyar piacon 2019. október 4-től elérhető Netflix kezdetben elsősorban eredeti nyelvű és legfeljebb magyar felirattal ellátott tartalmakat szolgáltatott Magyarországon, azonban az utóbbi évben megkezdődött a szinkronok készítése is, elsősorban saját gyártású tartalmakhoz. Előadásunkban bemutatjuk, hogyan készülnek a Netflix tartalmainak audiovizuális fordításai. Ezután három, markánsan eltérő műfajú (fantasy – *The Witcher*, kortárs – *Chilling Adventures of Sabrina*, kosztümös – *Bridgerton*) saját gyártású Netflix-sorozat egy-egy epizódjából származó példákon keresztül szemléltetjük, hogy milyen eltérések találhatók a magyar felirat és a szinkron szövege között. A Netflix munkafolyamatából adódóan a felirat és a szinkron nagymértékű eltérést mutat, az eltérések jellegét azonban bizonyos esetekben a fordítási módok eltérő kötöttségei indokolhatják. A feltáró jellegű kutatásból kiderül, hogy a felirat előnyben részesíti a rövidebb szöveget eredményező antonim fordításokat, a tegezést és az informálisabb fogalmazást, előszeretettel alkalmaz kondenzációs stratégiákat, valamint erősebb standardizáló tendenciák figyelhetők meg benne például a megakadások, dialektusok és a szóképek fordítása esetében, mint a szinkronban.

Kulcsszavak: *audiovizuális fordítás, szinkron, felirat, Netflix, fordítási stratégiák, kondenzáció*

KARMACSI ZOLTÁN

A turisztikai kereslet nyelvi tájképre gyakorolt hatásai Kárpátalján

Ukrajna területileg erősen koncentrált turizmusában Kárpátalja a szakemberek szerint meghatározott öt turisztikai központ közül a negyedik helyre rangsorolt Kárpátok vidéke nyugati turisztikai centrumban foglal helyet. A megye fő turisztikai irányvonalai és vonzerői a főként termál- és ásványvizekre épülő gyógyturizmusban, a hegyvidéki turizmusban, illetve a kulturális és örökségturizmusban rejlenek. Az egyik fő turisztikai célterületnek, a Krím-félszigetnek az Oroszország általi 2014-es anektálását követően a belföldi turizmus irányt váltott, s nagyobb arányban jelenik meg Kárpátalja területén.

A megnövekedett belső turizmus a turisztikai attrakciók környezetének nyelvi tájképében is éreztette hatását. A nyelvi tájkép változása különösen érzékenyen érinti a kisebbségi helyzetben lévő lakosokat, akik a változások hatására akár ki is szorulhatnak a vizuális nyelvhasználatból. A nyelvi tájkép nemcsak egy terület vagy régió lakosságának nyelvi vitalitását jelzi, hanem akár a valóságbeli nyelvi etnicitást is tükrözheti. A nyelvi kiírások két alapfunkciója mellett a nyelven kívüli tényezők sem hanyagolhatók el – mint például egy-egy térség, kisebb régió gazdasági, esetünkben turisztikai fejlődése, annak változása – a nyelvi tájkép alakulásában.

E gondolatok mentén vizsgálom meg Kárpátalja, s főként a magyarok által lakott területek turistaforgalmi változásának nyelvi tájképre gyakorolt hatását a 2014–2020 közötti időszakban. A nyelvi tájképben bekövetkezett változást a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont fényképes adatbázisa, illetve saját megfigyelések, fényképes dokumentálásaim alapján szeretném bemutatni.

Előadásomban arra keresem a választ, hogy az adott terület (megye) turistaforgalmában bekövetkezett változások milyen hatást gyakorolnak a nyelvi tájképre. A többségi lakosok megnövekedett turisztikai kereslete számos olyan jelenséget hív elő a kisebbség által lakott területen, amely jelentős hatással van a terület nyelvi tájképre.

Kulcsszavak: *nyelvi tájkép, Kárpátalja, turizmus, turisztikai kereslet*

KATONA ÉVA

Az identitás kommodifikációja az észtországi oroszajkú fiatalok körében

Észtország függetlenedése során az ország lakosságának harmadát továbbra is a szovjet időben érkezett oroszajkú (orosz, ukrán, zsidó, belarusz) lakosok adták, akik identitásjelölőként „oroszok”, és az újonnan kialakult „oroszajkúnak” vallották magukat (a „szovjet” jelző elavulttá vált, Észtországgal pedig nem azonosultak). Az „oroszajkú” mint identitás hamar közkedvelt lett, annak egyesítő ereje és politikai semlegessége miatt. Mára azonban az orosz nyelvi kisebbség 3. generációjának körében egyre elterjedtebb az a gyakorlat, hogy észnek vallják magukat, az oroszország, oroszajkúság pedig csak a nyelvtudásra szorítkozik. Monica Heller alapján a nyelvi kommodifikáció során az etnikai identitás elsődleges jelölője egy mérhető tudássá és árucikké alakul át, ami formálja a munkaerőpiaci és társadalmi elvárásokat, így bizonyos nyelvtudással rendelkező személyek előnyre tesznek szert.

A fiatal generáció tagjai tudatában vannak annak, hogy orosz tudásuk előnyt nyújt a munkaerőpiacon. Ezért, ha észtként is azonosítják magukat, nem rejtik el orosz tudásukat, azt nyelvi tőkeként tartják számon és hangsúlyozzák. Észtországban végzett kutatásom során 30 megkérdezett 18 és 35 év közötti fiatalból 11-en emelték ki, hogy számukra az orosz tudás egy mások számára nem elérhető előnyt nyújt a mindennapi életben és a munka világában, hiszen ők így háromnyelvűek (orosz, észt, angol), a csak észtül és angolul beszélő többségi társadalom tagjaival ellentétben. Azok a fiatalok is, akik kevés kapcsolatot éreznek Oroszországgal, az orosz kultúrával, és az identitáskonstrukciónkban nem vesz részt az orosz származás, magát a nyelvtudást ettől függetlenül egy őket meghatározó, pozitív tulajdonságnak tartják. Konferenciaelőadásomban interjúrészletek segítségével illusztrálom, hogy mit jelent a vizsgált csoport számára az orosz identitás és az orosz nyelvtudás értéke.

Kulcsszavak: *nyelvi kisebbség, Észtország, oroszok, kommodifikáció, nyelvi identitás*

ALAEDDINE KHELIFA

Reading and Gender effect on writing style: Case of Hungarian learners of English

The present study tests language production of 15 Hungarian students, 16 of age, enrolled in the EFOP-3.2.14-17-2017-00003 project, aimed at promoting English in the Trans-Danubian regions, during 12 weeks following the B1+ framework prepared beforehand by the Institute of Pedagogy at the University of Pannonia. 58 essays, from various themes, have been analyzed following a similar approach to Van Heuven et al. 2017, in their study on Gender effects and writing styles. Using AntConc concordance software (Anthony, 2012, 2013) and tagging with CLAWS5, a word list was generated with over 6229 lines equally distributed between males and females. Reading-factor and gender-based grouping were systematically used as predictor models to visualize production complexity on the morpho-syntactic and semantic levels.

Parameters such as sentence length, mean word length, content and finite verbs, punctuations, complexity and TT were essential for this comparison. Better writers use longer words, use more different words (so show a higher type/token ratio and/or higher Lexical Diversity (D), and most important of all, use more complex sentences (more finite verbs relative to their total number of words). According to the ANOVA, the Gender effect ($p = .750$) is larger than the Reading effect ($p = .485$) based on the partial Eta squared η^2 . Extracurricular reading yields better writing but only for the girls – it does not work for the boys.

Keywords: *Reading factor, gender effect, lexical diversity, finite verbs, complexity, TTR*

KLAUDY KINGA, SONJA ĐELATOVIĆ
Helycserés támadás nyelv és kultúra között

David Lodge, angol író Helycserés támadás (Changing Places) című campus-regénye több szempontból is kiválóan alkalmas a kulturálisan specifikus elemek (culture-specific elements CSE) fordítása során alkalmazott fordítói stratégiák vizsgálatára. Már maga az eredeti angol nyelvű regény (1975) is két kultúra, az angol és az amerikai különbségeire épül, amelyek innen, Közép-Európából nézve természetesen nem tűnnek annyira különbözőnek, mint amennyire távoliak a cseh (1980), a magyar (1992) és a horvát (2001) fordító és közönségük számára. Ebben az előadásban egyetlen témát, az intertextuális utalások fordítását fogjuk megvizsgálni a magyar és a horvát fordításban. Az intertextuális utalásoknak a regényben fontos dramaturgiai szerepe van, mivel a két főszereplő az angol irodalom professzora, akik félévre tanszéket cserélnek (tehát a kihagyás nem megoldás). A kutatás megismételt kutatás lesz, egy cseh kutató, Petr Anténe (2016) már megvizsgálta, hogy az 1980-ban megjelent cseh fordítás hogyan vette figyelembe az angol és amerikai irodalmi művekre való utalások fordításánál azt, hogy a cseh közönség mennyire ismerheti ezeket a műveket, és ahhoz hogyan alkalmazkodott a fordításban. Ugyanezt vizsgáljuk meg a magyar (Barabás András 1992) és a horvát (Giga Gračan 2001) fordításban. Ismerhetik-e a magyar és horvát olvasók az utalások tárgyául szolgáló műveket? (Ismerhetik-e már pl. Nabokov Lolitáját, mikor a szerző Humbert Humbert-re utal?) És a fordítók mennyire veszik figyelembe a célnyelvi olvasóknak a fordítás megjelenésének idejében már feltételezhetően meglévő vagy még hiányzó ismereteit?

Kulcsszavak: *kulturálisan specifikus elemek, angol intertextuális utalások, cseh, magyar, horvát, megfeleltetések*

KLENK MÁRK

Fordítói terminológiai adatbázisok a gyakorlatban

Előadásomban egy kérdőíves kutatás részeredményeit kívánom bemutatni. A kérdőíves kutatás célja a fordítói terminológiai adatbázisok szerepének, használatának és a fordítási projektben való helyének bemutatása, továbbá a fordítók terminológiakezelési szokásainak felmérése. A felmérésbe egyéni szakfordítókat és fordítóirodákat egyaránt igyekeztem bevonni annak érdekében, hogy mind a fordítók, mind az irodák által végzett terminológiai munka egyedi sajátosságait feltérképezzem. Előadásomban azonban, az időkeret szűkössége miatt, csak a fordítói felmérés eredményeit ismertetem és helyezem el tágabb kontextusba. Mint tudjuk, a

terminológiamedzsment-szoftverek lehetőséget biztosítanak adatbázisok létrehozására, bővítésére. Az integrált fordítási környezetben lehetőség van adatbázisban való keresésre, terminusok automatikus felismerésére és új terminusok adatbázisba való felvételére. A kutatás keretein belül rákérdeztem arra, hogy a fordítók végeznek-e a fordítás megkezdése előtt terminológiai előkészítést, amilyen szempontok szerint szervezik terminológiai adatbázisaikat, valamint szoktak-e terminológiai segítséget kapni a megrendelőiktől.

A kutatás elvégzése előtt az alábbi kutatási kérdéseket állítottam fel: 1. Szabványok és a terminológiai szakirodalom definiálja a fordítói terminológiai adatbázisok fogalmát, valamint ezeknek az adatbázisoknak a minimális adatmező-kategóriáit. A fordítók többsége azonban terminológiai adatbázisaiban csak terminus-terminus párokat tárol. 2. A fordítások lexikai-terminológiai előkészítése a fordítási határidők szűkössége miatt a gyakorlatban irodai és fordítói oldalról is gyakran elmarad.

A kutatás eredményei az oktatásban is hasznosíthatók, beépíthetők a fordítóképzésbe, a terminológiai szemléletmód tudatosítását erősítik, valamint a gyakorló fordítóknak szintén segítségül szolgálhatnak abban az esetben, ha terminológiakezeléssel kapcsolatos problémáik adódnak.

Kulcsszavak: *terminológiai adatbázis, terminológia-menedzsment, fordítói terminológiai adatbázisok, számítógéppel támogatott fordítás*

KOHÁRI ANNA, DEME ANDREA, UWE D. REICHEL, SZALONTAI ÁDÁM, MÁDY
KATALIN

Tartalmas és funkciósavak időtartama csecsemőkhöz szóló beszédben

A felnőttek másképp beszélnek a gyermekekhez, mint egymáshoz. A beszédalkalmazkodásnak ezt a formáját dajkanyelvnek is szokták nevezni. A gyerekekhez szóló beszéd egyik sajátossága, hogy artikulációs tempója jellemzően alacsonyabb a felnőttekhez szóló beszédhez képest. Továbbá a megnyilatkozás belsejében lévő tartalmas szavak, illetve magánhangzók hosszabbak dajkanyelvben (Swanson et al. 1992; Ko–Soderstrom 2013), ugyanakkor a funkciósavak (névelők, prepozíciók, segédigék stb.) magánhangzóinak időtartama nem mutatott eltérést a két regiszterben (Swanson et al. 1992). A jelen kutatás magyar anyanyelvű édesanyák dajkanyelvében vizsgálja a lassulás megjelenését a különböző szófajú szavak és az őket alkotó magánhangzók szintjén.

A kísérletben 20 magyar anyanyelvű adatközlő mondott el egy mesét először a kísérletvezetőnek, majd a saját 4 hónapos gyerekének oly módon, hogy a mesekönyvben kötelezően felolvasott mondatok is szerepeltek. A hanganyagot szó- és hangszinten automatikusan annotáltuk, majd manuálisan ellenőriztük a Praat 6.0.40 szoftverben. A statisztikai elemzéseket az R szoftverben végeztük el kevert modellekkel. Az eredmények alapján elmondható, hogy a legtöbb esetben a tartalmas és a funkciósavak is hosszabbak a dajkanyelvben, mint a felnőttekhez szóló beszédben, amely ellentmond annak a feltételezésnek, hogy a funkciósavak nem járulnak hozzá a dajkanyelv lassabb tempójához.

Kulcsszavak: *dajkanyelv, fonetika, akusztika, temporális tulajdonságok, beszédalkalmazkodás*

KORIS RITA, PÁL ÁGNES

Pedagógiai szemléletváltás a hallgatói munka értékelésében? A kényszertávoktatás, mint a formatív értékelés lehetséges katalizátora a szaknyelvoktatásban

A Covid19 világjárvány következtében bevezetett kényszertávoktatás egyik legfontosabb aspektusa a hallgatói munka életszerű és hiteles értékelése, a szummatív értékelési formák hatékonyságának megkérdőjelezése. Az előadás ismerteti annak a nemzetközi kvalitatív kutatásnak az eredményeit, amely európai szaknyelvoktatók körében készült. 10 európai ország 12 különböző felsőoktatási intézményének szaknyelvoktatójával (N=12) készítettünk mélyinterjút azzal a céllal, hogy feltárjuk a szaknyelvoktatók kényszertávoktatás alatt szerzett különböző tapasztalatait, különös tekintettel azokra a kihívásokra, amelyekkel a hallgatók értékelése kapcsán kellett szembesülniük. Az előadás bemutatja, hogy a különböző intézmények oktatói hogyan reagáltak ezekre a kihívásokra, és milyen intézményes vagy egyedi megoldásokat, változtatásokat vezettek be a hallgatói munka értékelésében Európa-szerte. A kutatás eredményei rávilágítanak a kényszer-távoktatásban rejlő lehetőségekre, valamint az esetleges jövőbeni távlatokra, melyek előrevetítenek egy módszertani és pedagógiai szemléletváltást a szaknyelvoktatás értékelési módszereiben.

Kulcsszavak: *hallgatói értékelés, formatív értékelés, szaknyelvoktatás, kényszertávoktatás, Covid19*

KREPSZ VALÉRIA, HUSZÁR ANNA, HÁMORI ÁGNES, GYARMATHY DOROTTYA,
HORVÁTH VIKTÓRIA

Beszélőváltások a társalgásban: dinamikus megvalósulás és időzítési jellemzők

A beszélőváltás időzítése a társalgáselemzés egyik kulcskérdése: hogyan képesek a beszélők a váltások gördülékeny lebonyolítására. A kutatási eredmények alapján ez több, egymással párhuzamos mentális műveleten is alapul; az aktuális elméletek szerint ezek közt az egyik legfontosabb a „bejósítás”. Eszerint a partnerek az aktuális beszélő közlésének szintaktikai, szemantikai, pragmatikai és fonetikai jellemzői alapján előre „megjósolják”, mikor ér véget majd a forduló, és történhet meg egy lehetséges beszélőváltás. A váltások a társalgásban számos tényező alapján szerveződnek: a téma, a beszédhelyzet, a partnerek viszonya is befolyásolja, hogy milyen gyakran, és hogyan történik beszélőváltás. Arról azonban keveset tudunk, hogy a társalgás időbeli előrehaladása milyen tényező ebben, van-e a fordulószerződésnek időbeli dinamikussága. A jelen kutatás nagy mennyiségű, korpuszból származó adatokon vizsgálja a beszélőváltások gyakoriságát, megvalósulását és azt, hogy ezek hogyan változnak a társalgásokban az idő előrehaladtával.

Ehhez 100 darab (összesen kb. 20 órányi) beszélgetést elemeztünk a BEA háromfős társalgásaiból. Saját Praat szkripttel történő adatkinyerés után a következőket vizsgáltuk: a beszélőváltások i) gyakorisága percenként, a társalgás azonos időtartamú szakaszaiban az idő és a beszélői szerepek függvényében, ii) típusai (egyszerre beszéléssel, szünettel), iii) FTO-értékei (váltás időtartama) és mindezek változásai az idődimenzió mentén. Az eredmények szerint a beszélőváltások gyakorisága dinamikus változást mutat az idő függvényében; az

egyszerre beszéléses váltások gyakoribbak a társalgások vége felé, illetve a váltás időtartamát befolyásolja a társalgásban való elhelyezkedése is.

Kulcsszavak: *társalgás, adatbázis, beszélőváltás, időzítési jellemzők, időbeli dinamikus változás*

A kutatást az NKFI K-128810 pályázat támogatta.

LAKATOS ALIZ

Nyelvi ideológiák vizsgálata romániai magyar egyetemi hallgatók körében

Kontaktusjelenségek az erdélyi magyar szleng nyelvváltozatokban című doktori témámhoz kötődő kutatásaimban többek között azt vizsgálom, hogy milyen strukturális és pragmatikai szabályszerűségek figyelhetők meg az erdélyi magyar szleng nyelvhasználati módjában a lexikai kölcsönzés és a meghonosodás folyamataiban. A kutatás nemcsak adatgyűjtésre és -elemzésre irányul, hanem attitűdvizsgálatot is végzek a szlenghasználattal, illetve a szókölcönzéssel és lexikai variabilitással kapcsolatban.

Az egyik alkalmazott adatgyűjtési módszer a kolozsvári magyar anyanyelvű egyetemi hallgatók körében végzett fókuszcsoportos interjú, jelen kutatásban ennek eredményeit használom fel egy kvalitatív elemzéshez. Az interjúkat elemezve azt figyeltem meg, hogy a fiatalok egyéni és kiscsoportos viszonyulása a szlenghez és a kontaktusjelenségekhez különbözik, és nem képviselnek egységes nyelvi ideológiát a különböző csoportok. Például minden interjú során felismerhető volt a nyelvi purizmus ideológiája, de ez különböző mértékben érvényesült. Viszont a nyelvi pluralizmus ideológiája már jóval ritkábban nyilvánul meg. Az interjú műfaja lehetőséget nyújt arra, hogy ne csak az ideológiát ismerjük fel, hanem a mögöttes gondolatokat is feltárjuk.

Mint ismert, a nyelvi ideológiák olyan gondolatokat, gondolatrendszereket foglalnak magukba, amelyek bizonyos nyelvvel kapcsolatos tények megmagyarázására szolgálnak (pl. nyelvi rendszer, nyelvhasználat, nyelvi közösségek helyzete, nyelvek egymáshoz való viszonya, ugyanakkor ezek olyan nyelvvel kapcsolatos meggyőződések, amelyek befolyásolják a nyelvhasználatot, ennek megítélését, a nyelvhasználat által pedig a közösségekről, emberekről való véleményalkotást és viszonyulást.

Jelen kutatás célja egy attitűdvizsgálat, különös tekintettel a nyelvi ideológiákra. Legfőbb kérdés az, hogy a romániai magyar fiatalok hogyan viszonyulnak a szleng nyelvváltozatokhoz, illetve a fiatalok által használt kölcsönszavakhoz és interferencia-jelenségekhez.

Kulcsszavak: *nyelvi ideológia, szleng, kölcsönszavak, attitűd, fókuszcsoportos interjú*

LASZLÓCZKI LÁSZLÓ

A frazémák megfeleltetését kísérő fordítói eljárások *A szürke orrszarvúban*

A kommunikáció során „kész építőelemeket”, azaz idiomatikus kifejezéseket (másnéven frazémákat) használunk (Forgács, 2007), mely a nyelvismeret legmagasabb szintjét jelenti. T. Litovkina és Mieder (2005) alapján az átvitt értelmű, egy- és kétszavas kifejezéseket, állandósult szókapcsolatokat, szólásokat és közmondásokat tekintem frazémának. Céлом annak feltérképezése, hogy a fordítók milyen frazémafordítási eljárásokat alkalmaznak angol

forrásnyelvi gazdasági szöveg magyar célnyelvre történő fordítása során, továbbá azt is bemutatom, hogy a lektorált szövegben mi történik az adott frazémával.

Az elemzéshez Michelle Wucker *The Gray Rhino* című művét és fordítását, *A szürke orrszarvút* választottam, melyet a gazdasági témájú, önéletrajzi könyvek közé sorolok. Az ilyen, nagyközönségnek szánt művek, hogy megkönnyítsék a befogadást, bővelkednek frazémában (Ablonczyné, 2006). A gazdasági szöveg elsöre bonyolultnak tűnhet egy ilyen vizsgálat elvégzéséhez, viszont tudjuk, hogy a gazdasági szaknyelv áll legközelebb a köznyelvhez, és terminusai rövid időn belül a köznyelv részévé válnak és ez is bővelkedik frazémában (Tamás, 2014). A kutatás során kontrasztív szövegelemzést végeztem: kézzel kerestem meg a forrásnyelvi, a lektorálatlan és a lektorált célnyelvi szöveg frazémáit. Négy eljárást határoztam meg: ekvivalens használata, körülírás/megfeleltetés, kihagyás és egyéb megoldás (pl. leleményes fordítás). Ezek alapján arra keresem a választ, hogy a fordító melyik eljárást részesítette előnyben legtöbbször és melyiket a legkevésbé, és ezekhez hogyan viszonyult a lektor. Eredményeimet egy hét új terminust tartalmazó táblázatban foglaltam össze. Ezek alapján megállapítottam, hogy az esetek felében teljesen „túlél” a frazéma, az esetek egyharmadában a fordítók és lektorok eltüntetik azt, továbbá csak nagyon ritka esetben fordul elő, hogy a fordítói és a lektori szövegváltozatokban forrásnyelvi impulzus hiányában frazémamegjelenést látunk.

Kutatásom célja kettős: egyrészt hipotézisek megalkotása a frazémafordítás eljárásaival kapcsolatban, másrészt annak vizsgálata, hogy a kutatási módszer alkalmas-e nagyobb méretű korpusz elemzésére és a megfogalmazott hipotézisek igazolására. Így amennyiben az előbbi feltétel teljesül, lehetővé válik egy – a doktori disszertációmban részletesen kifejtendő – tudatos fordítói stratégia módszertanának megalkotása, mely fogódzót jelenthet a jövő (gazdasági szak)fordítóinak.

Kulcsszavak: *frazéma, megfeleltetés, fordítói eljárás, gazdasági szöveg, kontrasztív szövegelemzés*

LESZNYÁK MÁRTA, SERMANN ESZTER, BAKTI MÁRIA

A fordításra vonatkozó deklaratív tudás mérése

2020 tavaszán a Szegedi Tudományegyetem Fordítói Kompetencia Kutatócsoportja átfogó vizsgálatot kezdett, melynek célja annak feltárása, hogy a PACTE-modell elemei milyen szerepet játszanak a humán fordításban és a gépi fordítások utószerkesztésében. A vizsgálat keretein belül sor került a PACTE-csoport által a fordításra vonatkozó deklaratív tudás mérésére készített kérdőív adaptálására. Előadásunkban egyrészt az adaptálás folyamatát, másrészt a kérdőív használata során talált első eredményeket mutatjuk be.

A vizsgálat első lépéseként a 27 itemből álló kérdőívet lefordítottuk magyarra, majd 2020 tavaszán 10 fordítóképzésben részt vevő és 10 angoltanár szakos hallgatóval próbáltuk ki. Mivel már a kérdőív fordítása során is feltűnő volt, hogy néhány kérdés megfogalmazása nem egyértelmű, a magyar kérdőíven nyílt kérdéseket is elhelyeztünk, amelyben arra kértük a kitöltőket, hogy finomítsák válaszaikat, amennyiben ezt szükségesnek érzik. A próbamérés eredményei igazolták fenntartásainkat: a pszichometriai mutatók vegyes képet mutattak, és a kitöltők is számos kérdés esetében inkább saját szavaikkal fogalmazták meg válaszaikat. Az előadás első felében ennek a próbamérésnek a tanulságait foglaljuk össze.

A következő lépésben a próbamérés eredményei alapján a kérdőíven kisebb változtatásokat hajtottunk végre, és 2020 szeptemberében ismét adatokat gyűjtöttünk, ezúttal 20 elsőéves fordító és tolmács mesterszakos hallgatóval és 5 tanárszakos hallgatóval. Az összesített eredmények arra utalnak, hogy a kérdőív csak néhány kérdés esetében tud differenciálni a különböző csoportok (fordítók és nem fordítók) között. Az előadásban elemezzük, hogy milyen okok állhatnak az eredmények háttérében, végezetül felvázoljuk, milyen további változtatásokat tartunk szükségesnek a kérdőív javítása érdekében.

Kulcsszavak: *humán fordítás, utószerkesztés, fordítói kompetencia, deklaratív tudás, kérdőíves felmérés*

LESZNYÁK MÁRTA, SERMANN ESZTER, BAKTI MÁRIA

Humán fordítás és utószerkesztés hallgatói szemmel

2020 tavaszán a Szegedi Tudományegyetem Fordítói Kompetencia Kutatócsoportja a humán fordítás és a gépi fordítások utószerkesztésének összehasonlító vizsgálatába kezdett. Jelenleg a kutatás első két fázisa zajlott le, amelynek során egyrészt elsőéves fordító és tolmács mesterszakos hallgatók (21), másrészt végzés előtt álló, másodéves hallgatók (10) fordítottak és utószerkesztettek társadalomtudományi és jogi szakszöveget. A fordítást, illetve az utószerkesztést követően a hallgatók utókérdőívet töltöttek ki, amely a feladat során tapasztalt nehézségekre, fordítási problémákra és egyéb tapasztalatokra vonatkozóan tartalmazott kérdéseket. Az eredmények arra utalnak, hogy a hallgatók eltérő nehézségűnek ítélik meg ugyanannak a szövegnek az angolról magyar nyelvre való átültetését annak függvényében, hogy ez fordítással vagy utószerkesztéssel történik. A feladat nehézségének és a különböző típusú fordítási problémák súlyának megítélését befolyásolja a szövegtípus, tehát, hogy általános vagy jogi szöveg fordítása történt-e. Ha csak az utószerkesztésre koncentrálnánk, azt látjuk, hogy a hallgatói tapasztalatokra szintén a szövegtípus van hatással. Összességében véve úgy tűnik, hogy az utószerkesztést gyorsabbnak, de nem egyértelműen könnyebbnek ítélik meg a hallgatók. Biztató eredménynek tekinthető, hogy az utószerkesztés pozitív aspektusai magasabb átlagpontoszámokat kaptak, mint a negatív aspektusai. A tapasztalatokra rákérdező nyílt kérdések ugyanakkor azt jelzik, hogy a hallgatók több szempontból meglehetősen kétesnek ítélik meg a gépi fordítások utószerkesztésének hatékonyságát.

Kulcsszavak: *szakfordítás, humán fordítás, utószerkesztés, fordítási problémák, kérdőíves felmérés*

LÓZSI TAMÁS

Járványretorika: A diskurzuselemzés és a retorikai elemzés a médiaszövegek vizsgálatában

A retorika eredetileg szintetikus tudomány, mivel szóbeli szövegek létrehozásával foglalkozott; az elemzés a retorika eredményeinek hasznos, s viszonylag új alkalmazási területe. A retorikai elemzés azon a felismerésen alapszik, mely szerint a retorika annyira integráns része a nyugati kultúrának, hogy napjainkig a szövegek jelentős részét – tudatosan vagy akaratlanul – a retorika szabályainak a segítségével hozták létre, beleértve a médiaszövegeket is. A retorikai elemzéshez sok szempontból hasonló a diskurzuselemzés, amely szintén igen termékeny területe a nyilvános kommunikáció kutatásának.

Jelen kutatás módszere a diskurzuselemzés szempontjaival megtermékenyített retorikai elemzés. A retorikai elemzés fő célja, hogy feltárja és minősítse a meggyőzésre irányuló elemeket, a nyilvánosságnak szánt szövegekben pedig feltételezhetően mindig van meggyőző szándék. Ugyanakkor érdemes a folyamatban érdekelt, de elsősorban a szövegre összpontosító retorikai elemzést kiegészíteni a diskurzuselemzés szempontjaival, különösen a kontextus tágabb vizsgálatával.

A Covid-járvány életre keltett egy hibrid műfajt: a kormányzati tájékoztató médiaszövegeket, amely a tájékoztatás mellett meg kívánja győzni az embereket a korlátozó intézkedések hasznáról, valamint a felelős viselkedés szükségességéről. Az előadás néhány ilyen „járvány szülte” médiaszöveg vizsgálatán keresztül működésében mutatja be a diskurzuselemzés szempontjait is magába fogadó retorikai elemzést. Az is a kutatás célja, hogy feltárja, a meggyőzés mely módszereit és hogyan használják ezek a médiaszövegek.

Kulcsszavak: *retorikai elemzés, diskurzuselemzés, médiaszöveg, járványretorika, meggyőzés*

INA MEYER

Language Consequences: Phonological Tools for Semantic Variation or How Foreign Words Could Become Hungarian

Migration throughout the ages (and globalization recently) have given their contribution to blurring boundaries between many languages, and thus producing new ones, driving some to extinction, or altogether – bringing to life new linguistic identities. The present work looks at an interesting blend of loanword adaptation techniques and their effect on the recipient language lexical variations.

The consequence of the ‘collision’ between a borrowing from typologically different source languages – Slavic and English – and the Hungarian phonotactic system is in the main focus of the current investigation. It aims at offering an insight into the mechanisms that Hungarian language implements in the process of reception of loanwords. More specifically, it examines one main phonological ‘tool’: it indicates the role of the powerful phonological regulation vowel harmony in this process and attempts to reveal whether the occurrence of root vowel readjustment and/or anti-harmony (i.e. words in which vowel harmony is violated) could bear an additional, lexical-semantic role as well.

Keywords: *loanword adaptation, phonological triggers, lexical variations, Hungarian phonotactics*

MINYA KÁROLY

A neologizmusszótárak szerkesztésének lexikográfiai és szemantikai tanulságai

Minden élő nyelv változataiban és változásában él. Ez utóbbi elsősorban a szókincsben jelentkezik. A szavak kikopása, archaizálódása és a neologizmusok létrejötte minden élő nyelv természetes velejárója. A neologizmusszótárak (Új szavak I., Új szavak II., Újszavak III.) az elmúlt évtizedek új szavainak bemutatására vállalkoznak. Megragadható-e a neologizmus mivolta e szótárak alapján? Milyen szóalkotási mód a leggyakoribb? Milyen tartalmú szavakkal bővült szókincsünk elsősorban? Hoz-e újat a lexikográfia módszertanába az efféle szótárak

szerkesztése? Vannak-e sajátosságai? A szóbokrok szemantikai viselkedése (pl. az *okos*-előtagú összetételeké) mennyire következetes (transzparens és nem transzparens jelentés)? Az előadás célja többek között e kérdések megválaszolása. A jelentéssűrítő összetételek térnyerése a szintetikus kifejezésmód legjellemzőbb mutatója. Az új szavak nyelvhasználók által történő befogadása esetenként kritikus attitűddel történik. Az internetes kereső segítségével a szavak elterjedtsége jól vizsgálható, a kontextusuk egyértelmű segítséget nyújt.

Kulcsszavak: *lexikográfia, neologizmus, neologizmusszótár, archaizmus, szóbokor*

MOLNÁR KATALIN

A mentortanári szerep

A Nyelvtanulással a boldogulásért projekthez az előadó mentortanárként a 2020–2021-es tanévben csatlakozott. A hetedik (hatosztályos gimnáziumi) osztályban, egy haladó németes csoportban egy három alkalmas kurzust tartott a Pannon Egyetem egyik nyelvszakos hallgatója. Egy hallgató mentorálása rendkívül összetett és fontos feladat. Kihívást jelent mind a hallgató, mind a mentortanár számára, viszont rendkívül szép feladat: egyrészt meg kell szeretetni a hallgatóval a tanári szakmát, oldani kell benne a feszültséget és a bizonytalanságot, hiszen nem tudhatja, hogy milyen csoportot kap, hol kell tanítania. Nagyon fontos, hogy meg kell ismertetni a hallgatóval az adott tanulócsoporthoz jellemzőit, nyelvi szintjét és a tanulók ismeretanyagát.

Külön nehézséget jelentett az, hogy a tanórákat online kellett megtartani a pandémia miatt. A digitális tér egyrészt kitágítja a módszertani határokat, másrészt viszont le is szűkíti azokat. Habár számos online program és feladatbank áll rendelkezésünkre, eltalálni és kiválasztani a legmegfelelőbbet egyáltalán nem könnyű. Ráadásul a változatosságnak is hangsúlyt kell kapnia, illetve a tanulók figyelmének és motivációjának fenntartása sem elhanyagolandó szempont. Fontos, hogy megtalálja a hallgató a tanulókkal a közös hangnemet, felvegye a ritmusukat, és megnyíljanak egymás irányában. A házi feladatok kigondolása külön kreativitást igényel. A kurzus során az előadó is sok újat tanult.

Kulcsszavak: *kommunikáció, élményszerű tanulás és tanítás, tapasztalatcsere, egymástól való tanulás, motiváció*

Az előadást az EFOP-3.2.14-17-2017-00003 projekt támogatta.

NÁDOR ORSOLYA

Alkalmazott nyelvészet – a kisebbségi magyar nyelvtudomány a 21. század első két évtizedében

Az alkalmazott nyelvészet egyik alapeleme a hasznosság, a társadalmi jelenségeknek a nyelvészet oldaláról történő megvilágítása. A rendszerváltások előtt több évtizeddel jelen volt már ez a szemlélet a magyarországi nyelvtudományban. A kisebbségi magyar nyelvészek kutatási lehetőségei ugyanakkor jóval szűkebbek voltak, leginkább a leíró és történeti nyelvészet, valamint a nyelvjáráskutatás és kisebb mértékben a nyelvművelés határozta meg a munkájukat, miközben az anyanyelv és a többségi nyelv, a két- és többnyelvűség, a nyelvváltozatok presztízse, a nyelvi tervezés és a nyelvpolitika, a szaknyelv és a terminológia már akkor is feladat lett volna, de az adott társadalmi környezetben többnyire nem lehetett. Az

előadás egy nagyobb volumenű kutatás bevezetőjeként, egy korábbi bibliográfiai kutatásra, valamint a vizsgált időszak publikációs tevékenységére épülve azt vizsgálja, hogy az egyes kisebbségi magyar régiók nyelvtudományi kutatásaiban milyen szerep jut az alkalmazott nyelvészeti témáknak, valamint azt, hogy ezek a témák milyen kapcsolatban vannak az adott kisebbségi közösség nyelv- és oktatáspolitikai, demográfiai, statisztikai jellemzőivel. Feltételezése az, hogy a 21. század első két évtizedében zajló kisebbségi magyar nyelvtudományi kutatások a legmodernebb nemzetközi alkalmazott nyelvészeti trendeket és módszereket követik, eredményeik pedig hozzájárulnak a magyar alkalmazott nyelvészeti tudáshoz, emellett beépülnek a hasonló tematikájú nemzetközi kutatási eredményekbe is. Az előadás célja, hogy a rendelkezésre álló források segítségével meghatározza a közös pontokat, amelyek a kisebbségi magyar nyelvtudományi kutatásokat általánosan jellemzik, meghatározza az egyes régiók főbb sajátosságait, valamint rámutasson a kutatási eredmények beépülésére a magyar nyelvtudomány egészébe.

Kulcsszavak: *tudománytörténet, kisebbségi magyar nyelvtudomány, regionális kutatások és publikációk*

NAGY RENÁTA

Online Assessment of English and Other Languages

The presentation is about the online assessment of English and other foreign languages. The study focuses on online language testing as a possible form of language testing. The study is innovative and its main target is to uncover the intriguing question of the validity of online testing. The aim of the presentation is to inform the candidates and professional assessors about the advantages and disadvantages of certain types of online test tasks after a thorough experimental process currently being implemented. The test tasks include online tests written in English and in Hungarian by the students at the Medical School of the University of Pécs. The survey implicated answers to questions on students' online presences and experience with online tests. Online presence truly has a huge importance owing to today's situation around the globe. It can unquestionably be used as a perspective in a vast array of contents.

A positive outcome of the study would indicate an optimistic and dazzling future in a number of aspects for not only language assessors but for future candidates as well. Material and methods include surveys, needs analysis and trial versions of online tests. Further surveys will not only question future candidates but also assessors. The surveys include a needs and wants analysis to investigate from both the assessors' and candidates' perspective. In this context, the presentation focuses on the two key questions of online assessment, namely validity and technology.

Keywords: *assessment, online, English, languages, validity*

NEUBERGER TILDA

Gemináták a fonetikai kontextus tükrében

A világ számos nyelvében kimutatták, hogy a rövid-hosszú (singleton-gemináta) fonológiai szembenállás elsődleges akusztikai kulcsa a zármássalhangzók esetében a zárszakasz időtartamában található, illetőleg hogy a percepcióban is a záridőtartamok különbsége a döntő tényező. Ugyanakkor a záridőtartamok nagyfokú variabilitást mutatnak beszélőn belül és

beszélők között is, ami a rövid és hosszú zárhangok abszolút időtartamainak eloszlása között jelentős átfedést okoz. Ennek egyik lehetséges oka az időviszonyokat is befolyásoló kontextuális hatások, mint például a beszédhang helye a szótagban, a szótagszerkezet vagy a szomszédos beszédhangok jellemzői. Az abszolút időtartamok mellett a relatív időtartamok, illetve időarányok alapján érdemes vizsgálni e jelenséget, ahogyan az ún. relációs invariancia elmélet javasolja.

A jelen kutatás kérdése, hogy miként hatnak egymásra a gemináták és azok fonetikai kontextusa. Ezt megválaszolando spontán beszédanyagban elemezzük a magyar zöngétlen explozívák /p, t, k/ rövid és hosszú megvalósulásait tíz magyar anyanyelvű férfi beszélőnél. A relációs invariancia elmélet alapján a záridőtartam és a környező magánhangzók időtartamának összefüggéseiben, valamint a záridőtartam és nagyobb egységek (szótagok) időtartamának relációjában keressük a rövid-hosszú szembenállás invariáns jegyeit. Hipotézisünk szerint az abszolút időtartamok mellett a relatív időtartamokban is kimutatható a fonológiai szembenállás. Eredményeink szerint a gemináció hatással van a környező magánhangzók időtartamára: a megelőző magánhangzó gemináta-környezetben hosszabbnak, a követő magánhangzó pedig rövidebb időtartamúnak bizonyult, mint szingleton-környezetben. A mássalhangzó és környezetének arányos időviszonyai is megerősíteni látszanak a nemzetközi szakirodalomban felvetett megállapítást, miszerint a szembenállás a relatív időtartamokban kimutatható. A kutatás eredményei hozzájárulnak a kontrasztív fonológiai kategóriák megkülönböztetésének leírásához a magyar nyelvben.

Kulcsszavak: *mássalhangzó-hosszúság, felpattanó zárhang, gemináta, fonetikai kontextus, relatív időtartam*

CRISTINA ONESTI

Textual competence in advanced learner varieties. The case of co-referring elements in written descriptive texts

The paper aims at investigating advanced learner varieties with a particular focus on textual competence, meant as the way ideas and concepts are connected across sentences and (co)referred to.

Supporting FL learners in the construction of cohesive and coherent texts includes working towards a good command of many linguistic devices, promoting the organization of logically connected texts, including an adequate co-reference system.

In particular, we will focus on Hungarian learners of Italian, whose data were collected in the VALICO corpus (*Varietà Apprendimento Lingua Italiana Corpus Online* - 398.512 tokens, lemmatized, POS-tagged and freely available online), a learner corpus which is made up of written descriptions of illustrated stories: texts are composed by learners of Italian all over the world. 167 texts written by Hungarian learners will be here analysed.

Since the corpus gives the opportunity of querying large text excerpts (up to 2000 words), examples drawn from VALICO will show which kind of difficulties or avoidance strategies arise in such speakers in managing the use of co-referential devices. Furthermore, being able to query crosswise both sociolinguistic variables and focused linguistic aspects, we can improve the knowledge of these specific learner varieties.

Keywords: *foreign language learning, textuality, co-reference, advanced learners, corpus linguistics*

OSZKÓ BEATRIX

Az *ül* testtartásige a magyarban

A testtartásigék a világ számos nyelvében sajátos szerepet töltenek be. Az elsődleges jelentésük mellett gyakran metaforizálódnak vagy lesznek grammatikalizációs folyamatok részei. Léteznek leírások több európai és Európán kívüli nyelvről, de ezek között nincsenek uráli nyelvek. A Nyelvtudományi Intézet munkacsoportjában ezt a hiányt kívánjuk megszüntetni a testtartásigék uráli nyelvekben betöltött szerepét vizsgálva. Előadásomban a magyar *ül* igét veszem górcső alá, és bemutatom, hogy a Newman-féle osztályozás szerinti kategóriák alapján hogyan jellemezhető. A kutatás alapját képező korpusz elsődleges forrása a Magyar Nemzeti Szövegtár, melyet további nem szisztematikus gyűjtés során talált adatokkal egészítettem ki. A vizsgálatok jelen fázisában a vizsgált ige metaforizációs ösvényei rajzolhatók fel, grammatikalizációs folyamatokban való esetleges részvétele további kutatásokat igényel. Az elemzés során kapott eredmények összevethetők a kutatócsoport által eddig vizsgált hanti, manysi és nganaszan eredményekkel. A Közép-Európában folytatott hasonló kutatásokkal való összevetés arra adhat választ, hogy létezik-e speciálisan erre az areára jellemző mintázat. A magyar eredmények értékelésével kialakuló szempontrendszer felhasználható további jelentéstani vizsgálatokban, illetve lexikográfiai munkálatok során.

Kulcsszavak: *testtartásige, metaforizáció, grammatikalizáció, uráli nyelvek, korpuszvizsgálat*

PAP ANDREA

Újra fordulok Önhöz. – A társadalmi viszonyt kifejező nyelvi eszközök külföldiek magyar nyelvű írásbeli kommunikációjában

Az udvarias nyelvi viselkedés különféle kifejezőmódjait, nyelvi eszközeit a szociokulturális elvárásoknak megfelelően alkalmazzuk. A nem magyar anyanyelvűek számára – a pragmatikai kompetencia hiányában – nehézséget okoz az adott szituációnak megfelelő, adekvát nyelvi forma kiválasztása, különösen a formális, aszimmetrikus interperszonális viszonyban, amely a tanár-hallgató kapcsolatot is jellemzi. A hallgatók és tanárok közötti kapcsolattartás alapvető eszköze az elektronikus levelezés (e-mail), az írásbeli kommunikáció sajátos, konvencionális nyelvi elemeket is tartalmazó formája.

Az udvariasság egyik jellegzetes nyelvi jelölője a megszólító (önöző/magázó) névmás (*ön, maga*), amelynek az írásbeli kommunikációban is alapvető funkciója van. A megszólító forma tegező és nem tegező alakja is a társas attitűdjelölés jellegzetes nyelvi kifejezése, amely a diskurzusban létrejövő társas kapcsolat jellegét, a beszédpartnerek közötti (alá-, fölérendelt) társadalmi viszonyt, valamint a társadalmi távolságot jeleníti meg. A magyar nyelvben a

társadalmi távolságot kifejező nyelvi eszközök közül a nem tegező (udvarias) forma kétféle alakban van jelen: *ön* és *maga*, alkalmazásukban azonban eltérés tapasztalható (az első formálisabb, a második familiárisabb viszonyt feltételez). A kétféle alak funkciója, nyelvhasználati különbsége a magyar mint idegen nyelv oktatásában nem kap nagy hangsúlyt. A vizsgálat célja egyrészt a társas kapcsolatot kifejező nyelvi eszközök tanulmányozása a külföldi egyetemi hallgatók írásbeli kommunikációjában (tanároknak írt e-mailekben), másrészt a nem magyar anyanyelvűek nyelvhasználati attitűdjének vizsgálata a társadalmi távolságot kifejező formákra vonatkozóan (kérdőíves vizsgálat segítségével).

Kulcsszavak: *udvariasság, társas attitűdjelölés, tanár–hallgató viszony, írásbeli kapcsolattartás (e-mail), magyar mint idegen nyelv (L2)*

PAPP ESZTER, SOMOGYI ZOLTÁN

Kollaboratív terminológiai munka a Covid1001 önkéntes szakfordítói csoportban

A Covid1001 orvosi szakfordítói csoport egy éve alakult azzal a céllal, hogy a koronavírussal kapcsolatban nagy számban megjelenő nemzetközi, angol nyelvű publikációkat magyarul is elérhetővé tegye a magyar orvosok számára. A csoportban az egészségügy, élettudományok és gyógyszerészet különféle területeiről számos szakember dolgozik együtt. A fordítási munka támogatására és a terminológiai egységesség biztosítására csatlakozott Papp Eszter és Somogyi Zoltán terminológusként a csapathoz.

A munkafolyamat CAT-környezetben, Memoq-szerveren történik. A fordítás és lektorálás közben kivonatolt terminusokat rendszeresen ellenőrzik a szaklektorok, akik mind jelentős tapasztalattal rendelkeznek a saját szakterületükön, de nem feltétlenül találkoztak terminológiával vagy CAT-eszközzel korábban. Egy olyan felületre és módszerre volt szükség, amelynek segítségével a lektorok szaktudását vissza lehet forgatni a munkafolyamatba. Ki kellett dolgozni a csoportban alkalmazandó terminológiai alapelveket, és ezeket el kellett fogadtatni a csoporthoz folyamatosan csatlakozó újabb szakemberekkel. A közös munka eredményeképpen mára 5000 tételes kétnyelvű terminológiai adatbázis gyűlt össze. Előadásunkban a munkafolyamat kialakítását, a kollaboratív terminológiai munka tapasztalatait ismertetjük.

Kulcsszavak: *koronavírus, orvosi szaknyelv, kollaboratív terminológiai munka*

NATALIA PENIUSHINA

The Acceptability of Code-Switching by Russian Students in Hungary

The study is focused on the acceptability of different Code-Switching patterns in Russian-English language pair. As it was claimed by Stadthagen-González et al. (2017), the 2-alternative forced-choice tasks and Thurstone's law of comparative judgement are better to investigate the acceptability of Code-Switching than commonly used Likert scale judgements. In our opinion, the situation is different and there are degrees of acceptability for different patterns of CS, rather than just a dichotomy of acceptable/not acceptable. In the research presented here, we are looking at the acceptability of different patterns of Russian-English CS by Russian-English

bilinguals. There are two main questions: whether a scale or a dichotomy best describe the patterns studied, and are there degrees of acceptability for Russian-English Code-Switching? The CS data was gathered in an observant participation paradigm in which the researcher participated in everyday conversations of the students. Besides, the confederate type of data collection as used by Kootstra (2015) was used to elicit CS speech. Based on the recordings and observations, as well as data from social media, a number of CS types were selected and the degree of their acceptability was evaluated by a panel of Russian students who are currently studying in Hungary. For the evaluation the Likert scale judgement task is used. According to the preliminary data collected from 39 participants, we can see CS phrases were evaluated as either "acceptable" or "unacceptable".

Keywords: *multilingualism, code-switching, languages in contact, acceptability judgment, Russian-English*

PIUKOVICS ÁGNES

Phonodidactic implications of research into the acquisition of English word stress patterns by Hungarian learners

This paper summarises the pedagogical (more precisely, phonodidactic) implications of a study that constitutes a part of the author's PhD thesis (to be submitted in a few weeks). The dissertation discusses how various language-internal (mostly phonological) and language-external factors codetermine non-native pronunciation features (in this particular case, features of Hungarian-accented English), and based on the results of a series of stress perception and production tests as well as musical ability tests, the study under examination concludes that while the perception of English stress patterns is so problematic that no consistency can be found in learner errors, its production is positively correlated with the rhythm component of musicality. The pedagogical implications to be presented include drawing attention to the potential difficulties faced by learners suffering from the condition referred to as "stress deafness", which traditional pronunciation exercises in widely-used EFL course books (especially the ones focussing on underlining stressed syllables) fail to take into consideration, as well as discussing how different components of musical talent can be taken advantage of in the course of the acquisition of stress.

Keywords: *L2 phonology, Hungarian-accented English, word stress, stress deafness, pronunciation teaching*

POLCZ KÁROLY

Gazdasági terminológia az audiovizuális fordításban

A játékfilmek fordításában gyakran megfigyelhető a forrás- és célnyelvi terminus közötti ekvivalencia módosulása vagy a terminus kihagyása. Ennek oka, hogy az audiovizuális fordítónak biztosítani kell a célnyelvi szöveg érthetőségét a laikus közönség számára, és egyúttal meg kell felelnie a szinkronitás időbeli követelményeinek is. A kutatás középpontjában a következő két kérdés áll: 1. Milyen megfeleltetési módokat alkalmaz a fordító a gazdasági terminusok átültetésében? 2. Megfigyelhető-e a célnyelvi szövegben a terminológiai transzparenciára való törekvés? A „Tözsdecápák – A pénz nem alszik” című film teljes

szövegéből összesen 212 gazdasági fogalmat megnevező angol–magyar terminuspárt gyűjtöttem. A fordítástudományból, a terminológiából és a kontaktnyelvészetből ismert kategóriák alapján egy olyan taxonómiát alakítottam ki, amellyel feltárhatók a forrás- és a célnyelvi terminusok közötti megfeleltetések jellemző típusai. A terminuspárokat adatbázis-kezelő szoftverbe helyeztem, majd meghatároztam a megfeleltetések típusát, valamint a forrás- és célnyelvi terminusok transzparenciájának jellegét.

A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a fordító összesen 12 megfeleltetési módot alkalmazott. Az intranszparens forrásnyelvi terminusok 26,12%-át kihagyta, míg a fennmaradó terminusok 31,4%-át transzparensbeekkel helyettesítette. A leggyakoribb megfeleltetési mód az általánosítás (45,45%), az egyéb megfeleltetési módok a 3,03–15,15%-os tartományban mozognak. Az alkalmazott megfeleltetési módok gyakran eredményeztek nem ekvivalens célnyelvi terminust. Ennek fő oka, hogy a fordító az alárendelt fogalmat megnevező terminusokat fölrendelt fogalmat megnevezőkkel helyettesítette. Az eredményekből arra következtethetünk, hogy a célnyelvi szöveg csak részben válik transzparensbé a laikus közönség számára.

Kulcsszavak: *fordítástudomány, audiovizuális fordítás, filmfordítás, szinkronizálás, terminológia*

POLGÁRINÉ SZILÁGYI EDIT

Irodalmi szövegek alkalmazása az idegen nyelvi szövegértés fejlesztésének céljából

Számos kutatás mutat rá, hogy az irodalmi szövegek alkalmazása az idegennyelv-tanulásban hatékonyabban fejleszti a szövegértést, mint a szerkesztett szövegek felhasználása. Az irodalmi szövegek olvasása egyebek mellett erősíti a motivációt, a figyelmet, és egyszerre fejleszti mind a négy nyelvi készséget. Az irodalmi szövegek integrálását az idegennyelv-tanításban már az 1980-as évektől ajánlják a szakemberek, ezzel szemben nincs általánosan alkalmazott módszer és mérés az irodalmi szövegek alkalmazásának sikerességéről.

Az előadás célja, hogy bemutasson egy olyan kutatást, amely a középiskola első és második évfolyamán tanulók (A1-A2 nyelvi szint) olvasásértő képességét vizsgálja. Az ismertetendő kutatómunka során két irányban végzek méréseket (kérdőívekkel és interjúkkal): a pedagógusok és a diákok körében, elit és hátrányos helyzetű iskolákban, különös figyelmet fordítva arra, hogy a diákok háttere befolyásolja-e a szövegértés képességének fejlődését. Az oktatási intézményekben végzett idegen nyelvi mérések tükrében a jelenlegi alaptanterv és a pedagógiai programok adta lehetőségek és eredményeik bizonyíthatják az irodalom alkalmazásának hatékonyságát a nyelvoktatásban.

Az előadás kitekint továbbá arra is, hogy az angol nyelvi érettségire való felkészítésben a hazai pedagógusok tematikusan alkalmaznak-e szépirodalmi vagy kortárs olvasmányokat a szövegértés fejlesztésére. A bemutatásra kerülő kutatás fontos részét képezi egy dokumentumelemzés, amely feltérképezi az idegen nyelvi olvasás és értés fejlesztését célzó hazai módszertani követelményeket és ajánlásokat, további ismertetett példákon keresztül néhány pedagógus (Balatonfüredtől Hódmezővásárhelyen át Kisújszállásig) tapasztalataiba és eredményeibe kap betekintést a hallgatóság.

Az előadás arra kívánja felhívni a nyelvtanárok figyelmét, hogy mérhető eredményességgel alkalmazható az irodalom az idegen nyelv tanítása során.

Kulcsszavak: *nyelvtanítás, irodalom, szövegértés, olvasás, dokumentumelemzés*

POMOZI PÉTER

Variabilitás és/vagy többközpontúság: Az észti nyelvpolitikai modell háttéréhez

Az észti viszonylag kis nyelv Európában is, mégis, pl. infotechnológiai alkalmazásait tekintve a világ negyvenöt legfejlettebb nyelve közé tartozik. A sikert 2004 óta egy Európában csaknem páratlan nyelvpolitikai modell garantálja, melynek részeként a ciklikus nyelvfejlesztési tervek széles szakmai konzultáción alapuló, mérhető, ellenőrizhető, központilag finanszírozott, intézményekre bontott cselekvési terveket takarnak. Ezek pedig kiemelten kezelik nemcsak a központi standard változat, hanem az észti nyelv ún. területi változatainak a fejlesztését is.

A XIX. század folyamán megismert észti nyelvjáróterület kialakulása a balti finn nyelvek bonyolult kapcsolatrendszeréből adódóan jelentős részben homogenizálódási folyamatok eredményeképp jött létre. A mai délészti és északészti nemcsak a nyelvtörténeti gyökerei különböznek, hanem mindkettőnek létrejött írásbelisége is. A XVII. század közepétől mindkettőt érintették a korai standardizációs törekvések: grammatikák és bibliafordítások születtek. 1739 után az északészti változat dominanciája érvényesült, azonban az ezredforduló óta a délészti változatok új virágkorukat élik. Valaha a két standard központja különböző államok területére esett, tehát az észti esetében akár klasszikus többközpontúsággal is számolhatunk. Szempontunkból azonban lényegesebb, hogy ezek a szociokulturális tények rendkívüli súllyal estek latba Európa egyik legsikeresebb nyelvpolitikai modelljének létrehozásakor. E modell üzenete, hogy úgyis lehet hatékonyan támogatni egy nemzeti standardot, hogy közben a nyelvjárási standardok is kiemelt figyelmet kapnak, másképp fogalmazva mindennemű nyelvi diszkrimináció nélkül is lehet hatékony és sikeres egy ország nyelvpolitikája.

Az előadás két évtizedes nyelvpolitikai kutatómunkára és gyakorlati nyelvpolitikai tevékenységre támaszkodik: az előadó tanácsadóként, szerzőként részt vett a délészti, a mari és a Kárpát-medencei magyar nyelvváltozatokat népszerűsítő nyelvpresztízs-programokban.

Kulcsszavak: *nyelvi variáció, nyelvpolitika, nyelvtervezés, nyelvfejlesztési terv, standard változatok*

MARIIA POPOVA, KEES DE BOT

Position of the Russian language in the Post-Soviet states

After the collapse of the Soviet Union, the changes of the state borders caused changes in the status of the Russian language and, consequently, the speakers of this language (Pavlenko 2006; 2008; 2013). The Russian-speaking population had become a national minority in the newly formed independent states. The attitude toward the Soviet influence was reflected in the language policy of the post-Soviet countries (Gavrilov et al.; 2008; Kurovskaya; 2013; Revazova; 2017, Mikhaleva, 2018).

The article provides a comparative analysis of language policy toward the Russian language in the post-Soviet countries.

The qualitative research includes the objective ethnolinguistic vitality model of Giles (1987) as an instrument to identify the position of the Russian language concerning the three factors: status, demography, and institutional support and control.

The present contribution addresses the following research question: whether the 14 Post-Soviet states aim to limit the scope of using the Russian language which, in turn, limits the linguistic rights of the Russian-speaking minority living there. If yes, in which domains according to the objective ethnolinguistic vitality model of Giles (1987) the position of the Russian language is in danger.

The preliminary results revealed that the policy of derussification resulted not only in the change of the status of Russian and its replacement with the titular languages but also in the mass migration of the Russian speakers from these countries.

Keywords: *language policy, minority languages, multilingualism in society, linguistic rights, post-soviet states*

PÖLCZ ÁDÁM

Disszociációs érvelési módok a koronavírus-járvány idején

A retorikai érvelés gyakorlatának perelmani megújulása óta a disszociációt az egymással párba állítható érvek gyűjtőfogalmaként is számon tartjuk. A látszat és valóság szétválasztásán alapuló gondolkodás szoros része a hétköznapijainknak, a politikai kommunikációban is tetten érhető. Az előadás célja, hogy a koronavírus-járvány óta eltelt egy esztendő politikai kommunikációjának disszociációs gondolkodásmódon alapuló aspektusait feltárja (elmélet-gyakorlat, beszéd-gondolat, álom és ébrenlét, tájékoztatás-félrevezetés, „kamu” stb.). A kutatás során magyar nyelvű online hírportálok válogatott cikkeinek elemzését végzem el a szétválasztó érvelés módszerével, keresve azokat az egymásra reflektáló politikusi megnyilatkozásokat, amelyekben a disszociativitás tetten érhető. Feltételezhető, hogy a kormányzati intézkedésekkel kritikus hangok többször igyekeznek az intézkedéseket a valóságtól eltávolodottnak minősíteni. Az előadás ezeknek a minősítéseknek a nyelvi reprezentációit is egybegyűjti, rendszerezi.

Kulcsszavak: *érvelés, disszociációs érvelés, Perelman, látszat és valóság, nyelvi reprezentáció*

RÁCZ EDIT

Globális nevelés nyelvkönyvekben

Előadásomban egy kutatást mutatok be, amelynek középpontjában a nyelvkönyvekben található szövegek nevelési célra való felhasználhatósága áll. Vizsgálatom kiindulópontja az, hogy a globális nevelés tantárgyakon átívelő nevelési terület, és ezért idegennyelvről is szerezhetnek a tanulók releváns ismereteket, készségeket és képességeket. Ezen túlmenően a többi szaktárgyi órán tanult idegen nyelven való újrafogalmazása hozzájárul az idegen nyelvi kompetenciáik fejlődéséhez. Kutatásom a tartomelemzés módszerével tárja fel néhány nemzetközi piacra készült középszintű angol nyelvkönyv globális nevelési potenciálját.

A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a vizsgált kötetekben jelentős számban található olyan szövegek, amelyek alkalmasak a nyelvtanulók globális nevelésére, ami feltehetően az angol nyelv lingua franca szerepéből is adódik.

Kulcsszavak: *tankönyvkutatás, globális nevelés, tartalomelemzés, angol nyelvkönyvek*

ROBIN EDINA

Virtuális osztályterem a fordítástechnika oktatásában

Az elmúlt évtizedekben a társadalmi igények változása és az információs technológia fejlődése nyomán az e-tanulás a pedagógia új módszertani paradigmájává vált. A Covid19-világjárvány idején bevezetett távolléti oktatás újabb lendületet adott ennek a fejlődésnek, így lehetővé tette az e-tanulási környezettel kapcsolatos mélyebb megfigyeléseket és kutatásokat. Előadásomban egy kérdőíves felmérés tapasztalatairól számolok be, amelyre a járványhelyzet okán elrendelt távolléti oktatás idején került sor az Eötvös Loránd Tudományegyetem Fordító- és Tolmácsképző Tanszékén a mesterszakos hallgatók részvételével. A felmérésben a tanszéken fordító szakirányú tanulmányaikat folytató hallgatók vettek részt, összesen 63 fő. A kutatás célja a virtuális tanteremként funkcionáló Canvas oktatási keretrendszer hatékonyságának feltárása volt, különös tekintettel a hallgatók egymás közötti, illetve az oktatóval folytatott „osztálytermi” interakciójára. Elsősorban arra a kérdésre kerestem választ, vajon képes-e az e-tanulási platform fórumfunkciója is betölteni a hagyományos órákon folyó diskurzus szerepét a hallgatók fordítási feladatainak előkészítésére és támogatására. A válaszok alapján a hallgatók többnyire hasznos és hatékony eszköznek tartják a fórumfunkciót az interakció megteremtésére és a fordítási feladatok kiegészítésére, így bár a kontaktórák előnyei felülmúlják az e-tanulási környezet lehetőségeit, érdemes kihasználni a tanulásmenedzsment-rendszerek funkcióit akár a jelnléti oktatásban is. Az oktatási platformon folyó oktatás továbbá alkalmas arra, hogy ellensúlyozza az e-tanulás hátrányait, fórumfunkciója csökkenti a résztvevők elszigeteltségét, megteremti a lehetőséget az interakcióra, megtöri a munka monotonitását. Az eredményekből az is kiderült, hogy az oktató facilitátorként és mentorként betöltött szerepe a platformon folyó interakcióban kulcsfontosságú az e-tanulás és az online interakció sikerének szempontjából.

Kulcsszavak: *távoktatás, e-tanulás, tanulásmenedzsment-rendszer, virtuális osztályterem, interakció*

ROSENBERG MÁTYÁS

Kérdések és dilemmák az egységesített nemzetközi romani írásrendszer kapcsán

A romani nyelvet beszélők között egy egységesített írásrendszer iránti igény nem újkeletű, azonban a legtöbben a hétköznapi kommunikációban minden országban a többségi nyelv helyesírását használják spontán módon, azaz egyetlen nemzetközi írásrendszer sem terjedt el annyira, hogy az romani anyanyelvűek széles körben elkezdjék használni. A nemzetközi, interdiálektális kommunikációhoz kifejlesztett helyesírások közül (pl. 1971-es ábécé, Pan-Vlax, Amerikai Romani ábécé) kiemelkedik egy folyamatosan egyre nagyobb teret nyerő változat, a könyvkiadásban egyes országokban szinte kizárólagossá vált a használata. A Marcel Courthiade által létrehozott nemzetközi morfofonematikus romani helyesírási rendszer több olyan megoldást alkalmaz (hangsúlyjelölés, morfográfok, prejotizációs magánhangzók,

centrális magánhangzók jelölése stb.), amik a többire nem jellemzők. Előadásomban ezek közül most kizárólag a magánhangzójelölést érintő megoldásokat érintem, elemezve több tucat szerző könyvének, szótárának gyakorlatát szerte a világból.

Rámutatok, hogy a kifejlesztett írásmód „újításai” olyan ismert megoldásokat igyekeznek a romani nyelvre adaptálni, amelyek más nyelvekben régi hagyományt képviselnek, legitimitásukat akár több évszázados folyamatos használat garantálja, azonban a romani nyelvben való alkalmazhatóságuk, kutatásom alapján, megkérdőjelezendő. A kidolgozott rendszer nagy része (pl. hangsúlyjelölés) nem praktikus, felesleges terhet ró a nyelvhasználóra, miközben előnyei nem mutatkoznak meg, míg mások (pl. palatalizáció jelölése) több olyan problémát is okoznak, melyek újabb és újabb problémákat generálnak, ráadásul ezek között olyanokat is találunk, amelyek a rendszer hibájának tekinthetők, és nincs rájuk megoldás. Végezetül bemutatom, hogy miként lehet az, hogy bár a könyvkiadás gyakorlata révén felerősödik egy olyan tendencia, ami a nemzetközi morfofonematikus romani írásmód alkalmazását várja el és tartja jónak minden nyelvváltozat esetében, az anyanyelvűek széles rétegei a gyakorlatban látványosan negligálják ezen rendszer használatát.

Kulcsszavak: *romani nyelv, helyesírás, ortográfia, sztenderdizáció, grafizáció*

RÓZSAVÖLGYI EDIT

A személytelenség nyelvi kódolása az olaszban és a magyarban. Tipológiai alapú kontrasztív elemzés

Kutatásunk két, egymástól mind genetikailag, mind tipológiailag távoli nyelvben, az olaszban és a magyarban vizsgálja és veti össze a személytelenség kifejezésének lehetséges módozatait. E nyelvi kategóriának nincs egységes terminológiája. Ennek oka egyfelől az, hogy a különféle nyelvészeti iskolák eltérő módon definiálják vizsgálatuk tárgyát, másfelől az, hogy a személytelen szerkezetek szoros összefüggésben, esetenként átfedésben vannak más nyelvtani szerkezetekkel, például a különféle passzív, mediális, reflexív vagy kauzatív struktúrákkal. A személytelenséget funkcionális nyelvelméleti keretben vizsgáljuk; olyan kognitív műveletként értelmezzük, amelyben a kezdeményező (ágens) lefokozása a cél, s ez nyelvileg különböző szintek szerint történhet. A beszélő a figyelem fókuszát szándékosan átirányítja a cselekvés, történés előidézőjéről vagy végrehajtójáról annak eredményére vagy folyamatára. Az indoeurópai nyelvekben paradigmikus nyelvtani eszközök állnak rendelkezésre a személytelen kifejezésmódra. A kettős mondatszerkesztés (aktív – nem aktív/passzív diatézis) használata általános mind az írott, mind a beszélt nyelvben. Erre jellemző példaként az olasz nyelv személytelen szerkezeteit mutatjuk be. Ezzel szemben a magyarban az aktív szemléletű szerkesztésmód dominál. S bár a mai magyar nyelvben nincs paradigmikus passzív szerkezet, amelyet tipikusan a személytelenség kifejezőjének szoktunk elkönyvelni, a magyar egy sor olyan nyelvi eszközt fejlesztett ki és alkalmaz, amelyek által lehetőségessé válik a közlés egyik vagy másik lényeges elemének kiemelése, előtérbe helyezése, illetőleg a kevésbé fontos elemek lefokozása. Ezeket szembeállítva az olasz példákkal tanulmányunk azt hivatott szemléltetni, hogy mindkét nyelv, adottságai függvényében különböző szerkezetekkel, képes a személytelenség univerzális pragmatikai motivációját kielégíteni, illetve a személytelenség graduális kategóriaként való értelmezését a magyar árnyaltabbban képes megvalósítani.

Kulcsszavak: *személytelenség, olasz, magyar, kontrasztív elemzés, nyelvtipológia*

ASMI RUSMANAYANTI

Language Technology and Language Learning Autonomy of Indonesian Students: Need Analysis

Language learning autonomy is a life-long process, and developing learner autonomy and responsibility seems to be one of the best things to get students ready for learning. Learner autonomy development is a process in which students are expected to become more active and deeply involved, try more difficult tasks, have higher achievement, and learn more efficiently. Everyone needs to improve their capability and be up-to-date with Information and Communication Technologies (ICT). For Indonesian students, learning a foreign language is an integrated process of the four language skills. This research was conducted to explore language applications such as Computer Assisted Language Learning (CALL) or Mobile Assisted Language Learning (MALL) that the Indonesian students can use to learn EFL. Thirty students at the Faculty of Teacher Training and Education at Lambung Mangkurat University were selected randomly. A mixed-method is employed by using an Open-ended questionnaire and more in-depth interviews. The students mentioned the use of some language applications, and high motivation was found to be related to autonomous learning.

Keywords: *language technology, CALL, MALL, language learning autonomy*

FATIHA SADOUKI

The role of the second language in third language acquisition: The L2 Status Factor Model

The present study sheds light on cross-linguistic influence in third language learning and explores the source of transfer when more than two languages are involved. It aims at investigating the extent to which second language has a privileged role in learning a third language. This study was carried out with the participation of 45 second-year secondary school students at Ibn Rashik Al-Kayrawani Secondary School-Taibet in Algeria. The participants have Arabic as L1, and they started learning French in primary school and English in middle school. The instruments included a grammatical judgement task and a paragraph writing task in English, in addition to a semi-structured interview about learners' perception of the degree of similarities between the three languages involved in the context of the study. The preliminary findings show that the similarities between French L2 and English L3 determine the source of transfer, and transfer from L2 into L3 learning gives evidence for the L2 status factor.

Keywords: *cross-linguistic influence, L1 Arabic, L2 French, L3 English, L2 status factor*

SALÁNKI ZSUZSA, KONDRATIEVA NATALIA

Egy oroszországi kisebbségi nyelv revitalizációs lehetőségei: anyanyelvi nevelés udmurtul

Kutatásunk elméleti háttérét a modern nyelvészélet, a nyelvről való jelenlegi tudományos gondolkodás adja, amelynek értelmében a nyelv egyenjogú/egyenrangú változatok egymásmellettségét jelenti.

Kutatásunk célja megvizsgálni, érvényesül-e, illetőleg érvényesíthető-e ezen felfogás az udmurt anyanyelvi nevelésben. A vizsgálat aktualitását az jelenti, hogy a fenti szemlélet oktatási környezetben való jelentkezése hozzájárulhatna a veszélyeztetett udmurt nyelv

revitalizációjához. Jelenleg ugyanis a mai udmurt vagy vegyes családból származó iskolások többsége – napjainkban már településtípustól függetlenül – többnyire domináns orosz, vagy legfeljebb balansz kétnyelvű nyelvhasználó. Előadásunkban jogi dokumentumok alapján röviden bemutatjuk az anyanyelvi oktatás lehetséges kereteit, kitérve a tankönyvekkel szemben támasztott kritériumokra. Résztevő megfigyelés és irányított interjúk alapján elemezzük a jelenlegi iskolai környezet, az anyanyelvi oktatás szereplőinek jellemző attitűdjeit. Mindezek alapján elmondható, hogy jelentős részben ellentét figyelhető meg a nyelvi változatosságot természetesnek tekintő nézőpont és az iskola által közvetített, az átlagos beszélő által elfogadott nyelvszemlélet között, amely az irodalmi nyelvet, a köznyelvet magasabb rendűnek tekinti. Mégis, a legutóbbi évek anyanyelvoktatásában megfigyelhetők olyan módszertani innovációk, amelyek elősegíthetik, hogy (1) a beszélők pozitív attitűdöt alakítsanak ki a vernakuláris változatok iránt, (2) és egyidejűleg a köznyelvi, irodalmi és szaknyelvi változatokkal gazdagítsák nyelvismeretüket.

Végül összefoglaljuk, hogy milyen feltételek érvényesülése biztosíthatja a jövőben a fenti innovációk térnyerését, és következésképpen a jelenlegi, számos esetben szimbolikusnak tekinthető anyanyelvoktatás hogyan válhat valóban hasznosuló, revitalizációs kimenetűvé.

Kulcsszavak: *anyanyelvi nevelés, revitalizáció, kétnyelvűség, finnugor, udmurt*

MOHAMAD SAWALHA

Jordanian Arabic speakers' attitudes towards regional varieties and English

Several studies examined how people associate different language forms with positive and negative traits regarding language attitudes. Identity and power are linked to language, and how to use it, as the languages we speak or refuse to speak have a lot to do with whom we are; that is to say, the choice of words shapes the individuals' identity – relating to the country's language policy to assert prestige when a particular variety has a more elevated position in society than others. Among Jordanian speakers, in addition to the vernacular (low = L) variety (or its dialects), another, highly codified (high = H) variety is used in certain situations such as literature but not generally used for ordinary conversation.

In this ongoing sociolinguistic study, language attitudes towards these varieties will be studied, and also towards English. The future study aims at answering the following questions: What is the latest Arabic language situation in terms of formality and attitudes towards urbanized and rural forms? Is the Jordanian society becoming bilingual or indeed bicultural and in which sense? The study will analyze stratified samples that will be collected by questionnaire and interviews. The independent factors of the study are locality (urban/rural), age, and gender.

The present paper aims at investigating additional random, passively observed data regarding the use of H and L varieties and English on social media platforms by Jordanian speakers. Studying such variables can provide an updated insight into the community's language situation and the potential changes that attitudes can do.

Keywords: *diglossia, attitudes, dialects, Arabic language, Jordanian Arabic*

SCHIRM ANITA

Változó történetek, változó manipuláció

Előadásomban a diskurzuselemzés módszereit felhasználva azt mutatom be, hogy 2007-től kezdve hogyan változtak meg az elmúlt 15 évben a bankok televíziós hirdetéseinek manipulációs stratégiái. Ehhez a YouTube-on és a reklamfilmek.com portálon elérhető tévéreklámokból elemeztem bankonként (OTP, CIB, Erste, K&H, Raiffeisen) és korszakonként 4–4 hirdetést.

A korpusz elemzése azt mutatta, hogy egy-egy időszakban minden bank ugyanazokat a stratégiákat használta. Kezdetben szórakoztató sorozatreklámokkal, fiktív történetekkel befolyásolták a közönséget, s a történet maga volt a reklám. A reklámszövegekben a leechi érdekesség elve, azaz a „mondjunk olyat, ami váratlan, ezért érdekes” dominált. A történetek hitelességét pedig a fiktív szereplők nyelvi stílusa tette teljessé: minden karakternek sajátos, csak rá jellemző, a hétköznapi nyelvhasználattól igencsak különböző, mesterséges stílusa volt. Később a fiktitást felváltotta a hétköznapiság: a reklámokban már nem kitalált karakterek, hanem átlagemberek jelentek meg, s az egyedi beszédmód, a megkomponált stílus is eltűnt. A narratív struktúra domináns elemévé a nézőpont vált, s az E/1-es elbeszélés, illetve az epizodikus olvasatú mondatok domináltak.

A legújabb banki narratívumoknál pedig a koronavírus-járványra való reflektálás, a probléma-megoldás séma, valamint az érzelmi bevonás a jellemző. Azonban napjainkban az egyes bankok reklámjainál különbségeket lehet megfigyelni a történetmesélés nyelvi formáit (pl. tegezés/magázás, nyelvi humor, szlengszavak használata) illetően, az egyes bankok ezek által próbálnak meg a többi hitelintézettől különböző, egyedi stílust felépíteni.

Kulcsszavak: *narratíva, manipuláció, reklám, leechi érdekesség elve, nézőpont*

SCHMIDT ILDIKÓ

Kétnyelvű gyermekek nyelvtudásának és kompetenciáinak változása

Az elmúlt évtizedekben folyamatosan globalizálódó világunkban a mobilitás természetes jelenséggé vált. Nem csupán a rövidtávú mozgást érinti ez, hanem a hosszabb távú tartózkodást is. A jelenség sok esetben tartós elvándorláshoz vezet, amelyhez ugyanakkor nem társul feltétlenül a másik országgal való végleges elköteleződés. Ide sorolható a különféle transznacionális életformák kialakulása, amelyek létrejöttében jelentős szerepet játszik az utazás egyszerűsödése, könnyebbé válása. A különféle életterekben való jelenlét, különösképpen gyermekek és fiatalok esetében, relatíve gyorsan végbemenő nyelvelsajátítást eredményez. A társadalmi integráció, optimális esetben pozitív kimenetellel, az oktatási intézményekben való tanulás, valamint a nagy nyelvi kitettség és az életkori sajátosságok miatt automatikusan lezajlik.

Kutatásomban Magyarországról származó gyermekes családok bevonásával interjúkat készítettem szülőkkel és gyermekekkel azzal a céllal, hogy feltérképezzem kétnyelvűvé válásuk folyamatát. A szülők és a gyermekek egymás és saját nyelvtudásukról beszélnek, hogyan érzékelik a nyelvhasználatbeli változásokat. Egyrészt hosszútávon, az elvándorlástól datálva milyen változások figyelhetőek meg a különböző nyelvi kompetenciáik terén; másrészt pedig rövidtávon, a hosszabb-rövidebb magyarországi tartózkodások milyen változásokat hoznak. A bemutatásra kerülő kutatási eredmények az érintett két nyelv között időszakosan megjelenő

változást mutatnak, amely folyamat a nyelvi dominancia változásának jelenségével hozható összefüggésbe.

Kulcsszavak: *kétnyelvűség, nyelvtudás, nyelvi kompetencia, társadalmi integráció, nyelvi dominancia*

SCHULCZ PATRIK

A szlovákiai magyar nyelvhasználatra jellemző egyes jelenségek vizsgálata egy dél-szlovákiai község képviselő-testületi ülésein készült videofelvételek alapján

A szlovákiai magyar beszélőközösség nyelvhasználatára a kétnyelvűségi helyzetből adódó kontaktusjelenségek és a kisebbségi helyzetből adódó nagyobb mértékű nyelvjárásiasság jellemző. Lanstyák szerint ezek oka részben az, hogy a közösség tagjainak kevés lehetősége van a magyar nyelvet a nyilvános, ezen belül a hivatali/hivatalos szinten használni, ahol elvileg a standard nyelvváltozatot kellene alkalmazni. Előadásomban Nyárasd, egy magyar többségű dél-szlovákiai település képviselő-testületi ülésein készült videofelvételek elemzése alapján (összesen 10 órányi) mutatom be a képviselő-testületi ülésen megszólalók nyelvhasználatát, ezen belül a feltűnő kontaktusjelenségekkel (kódváltás és kölcsönszavak), valamint a helyi nyelvjárásra jellemző elemekkel foglalkozom. Az autentikus nyelvi anyag vizsgálata hozzájárul ahhoz, hogy árnyaltabb képet kapjunk a szlovákiai magyar közösség nyelvhasználatának fenti jellemzőiről.

A kisebbségi nyelvhasználati törvény rendelkezéseit kihasználva Nyárasdon a testületi ülések magyarul folynak. A jelenlevők (képviselők, egyéb résztvevők, lakosok) megszólalásaiban a vártnál jóval kevesebb kódváltás és közvetlen kölcsönszó volt azonosítható, főként a magyar közigazgatási terminológia ismeretének hiánya miatt kényszerülnek a megszólalók használni a szlovák vendégnyelvi elemeket. A vizsgált felvételeken a spontán kötetlen beszédre jellemző jelenségek, pl. a részleges törlés és a lazítás, a redukció figyelhető meg. A csallóközi-szigetközi nyelvjárás csoport jellegzetességei közül leginkább a zárt *i*-zés, a zárt *ě*-zés, a zárt *u*-zás, a zárt *o*-zás, valamint az *á* utáni asszociatív *o*-zás és az *ő*-zés volt megfigyelhető egyes felszólalásokban. Egyes nyelvjárási elemek a magasabb végzettségű megszólalók beszédében is kimutathatók, a nyelvjárási beszédmód azonban egyértelműen az alacsonyabb (szakmunkás) végzettségűekre jellemző.

Kulcsszavak: *kétnyelvűség, szlovákiai magyar nyelvhasználat, hivatalos nyelvhasználati szintér, nyelvjárás*

SIPOS MÁRIA

Testtartásigék vizsgálata: a hanti 'fekszik'

Az európai nyelvekben a testtartásigék közül az 'ül', 'áll' és a 'fekszik' jelentésűek a leggyakoribbak. Ezek a szavak univerzális emberi tapasztalatokat jelölnek, gyakran grammatikalizálódnak, illetve különféle metaforizációs ösvényeket járnak be, azonban távolról sem minden nyelvben egyformán. Az ugyanis, hogy a lehetséges konnotációk közül melyek választódnak ki, nyelven kívüli és nyelvi körülményekkel is összefüggnek, kapcsolatban van az adott nyelv rendszerével, befolyásolhatják kulturális, néprajzi jellemzők, etimológiai sajátosságok, valamint hathatnak rá más nyelvek mintázatai – akár kétnyelvűségi, akár areális

kontextusban. Következésképpen a testtartásigék viselkedését számos aspektusból lehet vizsgálni, amint az John Newman (2004), Felix Ameka és Stephen Levinson (2007), illetve mások kutatásaiból is kiderül.

A Nyelvtudományi Intézet Uralisztikai Kutatócsoportjában két területen kezdték feltárni a testtartásigék viselkedését: közép-európai nyelvek kutatásának eredményeihez kapcsolódóan a magyar, másrészt Nyugat-Szibériában élő nyelvek: a hanti, a manysi és a nganaszan vonatkozásában.

A hanti színjai nyelvjárását egy olyan, Ruttkay-Miklián Eszter gyűjtötte anyagon lehet kutatni, amely irányított, féléspontán szövegközlés lejegyzése és fordítása nyomán jött létre. A vizsgálatok kiaknázzák a korpusz adta speciális lehetőségeket (például releváns metanyelvi megnyilatkozások).

Az előadás a színjai hantira irányuló vizsgálat harmadik része: az 'ül' és 'áll' igék után a 'fekszik' szó jelentésváltozásait tárja fel. Az 'ül' igéből létrejött kvázikopula jelentősége kiemelkedő, és az 'áll' igének is van kvázikopula funkciója. A 'fekszik' ige vizsgálata szintén a metaforizációs és grammatikalizációs folyamatok feltárására, a kvázikopulai használat megszorításainak részletes leírására, és a relevánsnak bizonyult etimológiai kontextus bemutatására irányul.

Kulcsszavak: *testtartásige, grammatikalizáció, metaforizáció, korpusz, hanti nyelv*

SKRIBA ORSOLYA

Tolmács agyműködés: A és B nyelvi szótérkép

A nyelvfeldolgozás agyi folyamatainak, valamint az anyanyelv és az idegen nyelv ezen folyamatokban fellelhető különbségeinek felderítéséhez rendszeresen használnak EEG-eszközt a kutatók. Ugyanez az eszköz fellelhető a tolmácsolás kutatásában az agyfélteke specializáció és a jobb- és balkezesesség megállapítására irányuló kísérletekben is. Sokszorosan bizonyított tény, hogy az anyanyelvhez és az idegen nyelvhez köthető agyi folyamatok eltérnek. Ugyanígy, meglévő kutatási eredmények támasztják alá azt is, hogy hallás alapján agyunk a szavakat különböző témacsoportok szerint csoportosítva kategorizálja. A korábbi kutatások látványos eredményein felbuzdulva magam is ezt az eszközt használom a szólokizáció, az agyi szótérkép kutatására. Eredményeimben várhatóan fény derül arra, egybeesik-e az anyanyelvi és az első idegennyelvi szótérkép tudatos, professzionális nyelvhasználók esetében. Sajnos az elmúlt időszakot meghatározó járványhelyzet miatt nem volt lehetőségem a gyakorlati kutatást elkezdeni, így jelen szakaszában a kutatás elméleti jellegű, ténylegesen kimutatott eredményei nincsenek.

Kulcsszavak: *agykutatás, tolmácsolás, EEG, szótérkép, lokalizáció*

SLÍZ MARIANN

A tulajdonnevek fordítása mint a fiktív többnyelvű világok újratemtésének eszköze

Az előadás idegen nyelvű fantasy- és meseregények (pl. A Gyűrűk Ura, A tűz és jég dala sorozat, Rushdie: Hárún és a Mesék Tengere) magyar fordításai alapján azt mutatja be, hogy az írók által kreált multietnikus, multikulturális és többnyelvű fiktív világok eme kiemelt jellemzőit milyen módon lehet tükröztetni, illetve más nyelven újraalkotni a bennük szereplő tulajdonnevek (elsősorban személy- és helynevek) fordításával. A nevek fordítására alkalmazott stratégiák bemutatása Vermes Albert és Slíz Mariann korábbi névfordítási modelljei alapján történik. Az előadásban kiemelt szerep jut a nevek azon sajátosságainak, amelyek befolyásolhatják, illetve az elemzett művekben befolyásolták a választható fordítási eljárásokat. Ilyen például a nevek hangzása, felépítése, átlátszósága, denotátuma és konnotációja, ez utóbbin belül pedig különösen a nevek etnikai szimbólumként való működése. A fordítói gyakorlat elemzése egyrészt elméleti (fordítástudományi és névtani) kérdések megválaszolását segítheti elő (pl. mi a műfaj szerepe a nevek fordításában, hogyan őrizhető meg vagy alkotható újra az etnikum egy írói név fordításában), másrészt gyakorlati segítséget is nyújthat a hasonló művek jövőbeni fordítói számára.

Kulcsszavak: *tulajdonnév, fordítás, többnyelvűség, fantasy, mese*

DEDY SUBANDOWO

Linguistic Features of Indonesian Graduate Students' L2 English Academic Texts: A Comparative Study

This conference paper looks at the language features of L2 English academic texts written by Indonesian graduate students enrolled in Hungarian higher education. More specifically, it focuses on the level of abstraction and information density in student assignments. The study aims to investigate the differences between the language features used by students with higher (C1) and lower (B2) proficiency levels. There are two proposed research questions for this study. 1) *Are Indonesian higher proficiency students' levels of abstraction and information density more complex as opposed to lower proficiency students?* 2) *In regard to abstraction and information density, is there a difference between essays written by students at C1 and B2 levels of English?*

In order to answer the research questions, seven high stakes essays were collected from seven Indonesian graduate students registered under the faculty of Social Sciences in three Hungarian universities. This research applies Coh-Metrix, a corpus-based computational tool, and looks at indices of word types, phrases, content and function words. To compare the results of higher and lower proficiency level students, parametric statistics will be applied using T-test to conduct a quantitative comparative analysis of the selected linguistic features. Preliminary results suggest that the language used by C1 level students is more complex in the assignments both in terms of abstraction and information density.

Keywords: *abstraction, corpus-based study, linguistic features in academic writing, lexical density, L2 English academic writing*

SZABÓ LILLA PETRONELLA, SEBESTÉNY JUDIT

A perszonalizáció mint politikai stílus az Amerikai Egyesült Államok elnökeinek beszédeiben

A politikai kommunikáció kutatói között széles körben elterjedt tézis, hogy a politikai kommunikációban az ún. „perszonalizáció” folyamata megy végbe. A perszonalizáció definícióját illetően nincs egyetértés: egyes kutatók szerint a politikusok előtérbe helyezkedését jelenti a pártok kárára, míg mások szerint a politikusok privát szférájának politizálódásáról szól. Megmutatkozik-e a politika perszonalizációja a politikusok nyelvhasználatában; más szóval értelmezhető-e a perszonalizáció politikai stílusként?

A feltételezésünk szerint léteznek olyan stílusjegyek a politikai beszédekben, amelyek perszonalizációra utalnak, és ezek növekvő számban fordulnak elő az idő előrehaladtával. A kutatásunk során a politikai kommunikáció szakirodalma alapján olyan stílusjegyeket azonosítunk az Egyesült Államok utolsó öt elnökének (William J. Clinton, George W. Bush, Barack Obama, Donald J. Trump, Joseph R. Biden Jr.) beiktatási beszédében, amelyek a politikai perszonalizációra utalhatnak, mint például az érzelmek nyelvi kifejezése, a személyes gondolatok kifejezése („azt gondolom”) és az egyes szám első személyű megnyilatkozások alkalmazása. A várakozásaink szerint a beszédekben egyre nagyobb számban jelentek meg a perszonalizált stílusjegyek.

Összegezve: az előadásban arra keressük a választ, hogy milyen stílusjegyek jellemzik a politikai perszonalizációt, illetve ezen jegyek növekvő tendenciát mutatnak-e, avagy egy-egy elnökre kiugróan magas vagy alacsony számban alkalmazhatóak.

Kulcsszavak: *politikai stílus, politikai perszonalizáció, beiktatási beszéd, elnöki kommunikáció, politikai kommunikáció*

SZABÓ T. ANNAMÁRIA ULLA

Dalok, zenék felhasználási lehetőségei a magyar mint idegen nyelv tanítása során

Előadásomban a hallás utáni értés magyar mint idegen nyelv órán történő fejlesztésének bemutatása mellett a tanórára bevitt zenék, dalok tanórai felhasználási lehetőségeiről is szólni fogok.

2007 óta harminchat csoportban tanítottam az ELTE BTK Magyar mint Idegen Nyelv Tanszékére érkező külföldi részképzős, ösztöndíjas diákoknak a Beszédértés című tantárgyat, amelyen nemcsak beszédértés, hanem komplex hallásértés-fejlesztés folyik. Ezalatt számos csoport- és szintspecifikus feladatot készítettem, illetve egy-egy jól bevált feladatot alakítottam, finomítottam a tanítási tapasztalatok és a hallgatói visszajelzések tükrében. Ezekben a Beszédértés órákon tanítási gyakorlatukat végző, magyar anyanyelvű tanárjelölt hallgatók is bekapcsolódtak a feladatok előkészítésébe, illetve maguk is készítettek és bemutattak önálló feladatokat.

A készségfejlesztés mellett fontos és hangsúlyos a kultúráközvetítés, a kulturális és a szociokulturális tartalmak célzott bemutatása. Erre kiváló alkalmat teremtenek azok a dalok, zenék, amelyek a tanév során előforduló tananyaghoz illeszkedve kerülnek be az órákra. Az előadás során bemutatok néhány feldolgozási lehetőséget is, amelyek kutatási eredményeimnek, a tanítás során szerzett tapasztalatoknak, valamint a hallgatók visszajelzései

alapján gyakorlatba átültetett, többször is átalakított és újraírt feladatsoroknak a megvalósulásai.

Kulcsszavak: *beszédértés, készségfejlesztés, kultúraközvetítés, magyar mint idegen nyelv, tananyag-optimalizálás, zene*

SZABÓMIHÁLY GIZELLA

A szlovákiai magyar lakosságú települések nyelvi tájképét befolyásoló szereplők és tényezők

A szlovákiai magyar települések vizuális nyelvhasználatát a nyelvi tájkép elméleti keretében elsőként Petteri Laihonen vizsgálta, akinek e tárgyú tanulmánya alapján, annak módszerét követve a nyitrai egyetem Közép-európai Tanulmányok Karán, a magyar nyelv- és irodalomtudományi intézetben 2015–2020 között 48 szakdolgozat és diplomamunka született, továbbá 2018–2020-ban egy kutatási projekt keretében további anyaggyűjtésre került sor. Mindezek alapján 82 település nyelvi tájképéről, a feliratok szerzőiről (sign initiator), a feliratokban szereplő nyelvekről kaptunk áttekintést. A hallgatók saját lakóhelyük nyelvi tájképét térképezték fel, tehát a kutatás nem tekinthető reprezentatívnak területi szempontból, továbbá felülreprezentáltak a falvak.

Az előadásban e kutatások alapján jellemzem a nyelvi tájképet befolyásoló szereplőket. P. Laihonen vizsgálatához hasonlóan bebizonyosodott, hogy a feliratok legalább 80%-a tartalmazott szlovák szöveget, a magyar szöveget tartalmazó feliratok aránya 20–55% között mozog. Mivel 80%-ban magyar többségű falvakról van szó, a magyar szövegek arányában mutatkozó eltérések nem magyarázhatóak csak a népesség etnikai összetételével. E tekintetben a feliratok elemzése alapján az alábbi tendenciák állapíthatók meg: a) A magyar nyelv használatát főképpen a helyi önkormányzatok támogatják, az önkormányzati feliratok között van a legtöbb kétnyelvű felirat, ugyanakkor az önkormányzatok az egyéb szereplőkre (főleg az üzleti szférára) is hatnak. b) A kisebbségi kormánybiztos által a kisebbségi nyelvek használata érdekében az utóbbi években kifejtett tevékenység pozitív hatásai egyértelműen kimutathatóak. c) A feliratok nyelvét nagyban befolyásolják eddig kevésbé figyelembe vett szereplők, főképp a feliratok gyártói, pl. milyen nyelvű tiltó és figyelmeztető matricák, táblák kaphatók. d) A vizsgált települések nyelvi tájképében megfigyelhetők a globális tendenciák (kereskedelmi feliratok).

Kulcsszavak: *nyelvi tájkép, szlovákiai magyarság, kétnyelvűség, többnyelvű felirat, települési önkormányzat*

SZALAI ANDREA, ROSENBERG MÁTYÁS

„Shavale, ez jobban terjed, mint a vírus!” Online kapcsolati rítusok roma közösségekben
Covid idején

Antropológiai kutatások rámutattak arra, hogy számos roma közösségben nagy jelentősége van az osztozás és a szolidaritás különféle gyakorlatainak (pl. vendéglátás, étel-ital megosztása, közös ünneplés, virrasztás), amelyek fontos szerepet töltenek be a társas kapcsolatok létrehozásában és fenntartásában. A járványhelyzet miatt éppen ezeket a személyes találkozásokra épülő kapcsolati gyakorlatokat korlátozta a társadalmi távolságtartás előírása. Erre – a roma közösségek kapcsolatcentrikus morális rendjével élesen szemben álló – helyzetre

adott reakció a társadalmi érintkezés alternatív, online térbe áthelyezett formáinak keresése. Felmerül a kérdés, hogy ez a megváltozott helyzet hogyan befolyásolta a roma közösségek kapcsolati gyakorlatait. A körülményekhez alkalmazkodva online terepmunkát végeztünk („netnográfia”). Vizsgáltunk többek között egy, a járvány első hullámának idején a magyarországi romák körében a Facebookon terjedő internetes kihívást is (34 kihívás). Amellett érvelünk, hogy a hagyományes internetes kihívása a korlátozásoknak való ellenállás egyfajta kooperatív, szubverzív, humoros kapcsolati rítusa. Az online kihívás alapvetően társas, relációs természetű: a kihívók, a kihívottak és a közönség együttműködése révén egymást követő rítusok láncolatát hozza létre. Bemutatjuk ennek a kapcsolati gyakorlatnak a főbb rituális jellemzőit, az interakció szerkezetét, a résztvevői keretet. Az online kihívásban való részvétel nemcsak az esemény előtt, az offline térben már létező társas (rokon, baráti) kapcsolatokat erősíti meg, hanem az online bekapcsolódó közönséget is magában foglaló tágabb, virtuális gyakorlatközösséget hoz létre. A rítusok tehát nemcsak nagy múltú, standardizált, ceremoniális beszédesemények lehetnek, hanem a hétköznapi helyzetek társas igényeire és kihívásaira reagáló, innovatív interakciós jelenségek is, amelyek ma mediatizált formát is ölthetnek. Az internetes kihívás egyfajta kortárs, multimodális kapcsolati rítus, amely a Covid kontextusában új jelentéseket nyert.

Kulcsszavak: *szociopragmatika, kapcsolati rítus, internetes kihívás, gyakorlatközösség, romani nyelvhasználat*

SZALAI ANDREA

Szennyező szavak? Tisztátalanság, nyelvi tabu és morális rend a romani interakcióban

Az előadásban erdélyi gábor roma közösségekben végzett terepmunka adataira támaszkodva vizsgálom a tisztaság és a tisztátalanság (marhime) roma koncepcióját, és annak nyelvhasználat és morális renddel való kapcsolatát, és mindezek társadalmi nemi aspektusait. A gábor roma közösségekben – csakúgy, mint számos más roma közösségben – az emberi testtel, a szexualitással, a biológiai termékenységgel kapcsolatos vélekedések egy komplex, a tisztaság-tisztátalanság distinkcióval jellemezhető ideológiába illeszkednek. Ez a naturalizáló ideológia a morális rend részét képezi, és számos hétköznapi gyakorlatot (pl. térhasználat, mosás, tisztálkodás, öltözködés, beszéd) érintő társadalmi kontroll formájában is megnyilvánul. Ennek a tisztátalansággal kapcsolatos ideológiának a diszkurzív aspektusait, például a szociokulturálisan helyénvaló interakciós viselkedést gyakran morális kategóriákkal (pl. *či perelpe* ’nem illik’, *lažavo-j* ’szégyen’) jellemző morális diskurzusokat kevésbé vizsgálták. A gábor romák az alsótest említését, a biológiai produktivitás témájáról való beszédet vulgárisnak (*prostije lit.* ’parasztosság’), illetlennek, trágárságnak (*čufó дума* ’csúf beszéd’) minősítik, ezért kerülendőnek vagy eufemizmusokkal helyettesítendőnek tekintik azt. Az e témákról való beszéd különösen a vegyes nemű interakcióban, és/vagy olyan személyek jelenlétében kíván nagy körültekintést, akihez a beszélőt tiszteleti viszony fűzi, „aki előtt szégyelli magát” (kahtar lažalpe). Hacsak nem a címzett inzultálása vagy ugratása a cél, a fenti témákról szóló megnyilatkozások a tisztátalansággal kapcsolatos asszociációk miatt jóvátevést (pl. bocsánatkérést) kívánnak a társalgásban.

A beszélők által használt metapragmatikai kategóriák és diskurzusok elemzése betekintést enged abba a folyamatba, hogyan működik a „szennyező szavak” használatának kontrollja, és hogyan jön létre a morális rend az interakcióban.

Kulcsszavak: *nyelvészeti antropológia, nyelvi tabu, jóvátevés a társalgásban, morális rend, romani nyelvhasználat*

SZATZKER SZILVIA

A jövő idő kifejezése sajtónyelvi szövegfajtákban német-magyar összevetésben

A jövő idősíkjának kifejezésére szolgáló nyelvi eszközök sok hasonlóságot mutatnak a németben és a magyarban. Morfológiai szempontból mind a jelen/Praesens, mind a jövő/Futur igeidő használatos jövő jelentésben. Mindkét nyelvben egy egyszerű (szintetikus) igealak, valamint egy összetett (analitikus), segédige + főnévi igeenes szerkezet áll rendelkezésre az adott jelentésben.

A két igeidő jövő jelentésű használatában ugyanakkor jelentős eltérések mutatkoznak a vizsgált nyelvekben. A németben főként az alábbi szempontok játszhatnak szerepet az igeidő választásában a jövő kifejezésekor: a) a nyelvi változat, főleg a mediális, csoportnyelvi, szituációs jellemzők, közelség-távolság-viszonylat; b) a beszédaktus, kommunikációs szándék és a szövegfajta; c) az analitikus szerkezet modális töltete, pl. nyomatékoság, szubjektivitás, szoros összefüggésben a kommunikációs szándékkal; d) a jövőre utaló további nyelvi elem(ek) a szöveggörnyezetben, pl. időhatározó; e) az ige/mondat nyelvtani jellemzői (pl. 3. személy, mellékmondat); f) az ige/mondat aspektuális vonásai; g) a közeli, illetve távoli jövő jelölése. Német–magyar vonatkozásban elsősorban beszélt nyelvi, illetve irodalmi szövegeken alapuló empirikus kutatási eredmények ismertek. Az előadás célja, hogy két írott, sajtónyelvi szövegfajtában (időjárás-jelentés és újsághír) vizsgálja a fent felsorolt szempontok hatásait az igeidő-választásra jövő jelentésben a két nyelvben.

A nyelvi adatok alapjául egy saját összeállítású német és magyar nyelvű korpusz elemzése szolgál. A német alkorpusz a *Spiegel* hetilap tudományos-technikai témájú újsághíreit, a magyar alkorpusz pedig a *HVG* hetilap tudományos rovatának újsághíreit tartalmazza adott időszakból. Ezenkívül két napilap időjárás-jelentéseit vizsgálom mindkét nyelven.

Az eredmények hozzájárulnak ahhoz, hogy végső összegzésként nyelvpedagógiai következtetéseket vonjunk le a jövő idő jelölésére nézve a magyar anyanyelvű német nyelvstanulók szemszögéből.

Kulcsszavak: *jövő idő, igeidők, kontrasztív, sajtónyelvi korpusz*

SZEKRÉNYESNÉ RÁDI ÉVA

Interkulturális gazdasági kommunikáció – interkulturális marketing

Az előadás az interkulturális gazdasági kommunikáció történetének rövid áttekintését követően az 1990-es évektől térhódító interkulturális, nemzetközi marketing azon aspektusait veszi számba, melyeknek közvetlen hatása van egy vállalat nemzetközi piacon folytatott gazdasági tevékenységére. A kultúrától függő észlelés figyelembe vétele és az interkulturális kompetencia alapját képező rugalmas sémaképzés alkalmazása döntő mértékben járul hozzá ahhoz, hogy egy

adott vállalkozás a termék-, ár-, kommunikációs és disztribúciós politikájának kultúraspecifikus irányultságát adekvát módon kialakítsa, és a termékek, szolgáltatások jövedelmező értékesítése érdekében a standardizálás és lokalizálás optimális arányát megtalálja. Az előadás elsősorban a kommunikációs és termékpolitika kultúraösszehasonlító vonatkozásait vizsgálja, kitérve az interkulturális marketingtevékenység jelenlegi és jövőbeni interakciós lehetőségeire is.

Kulcsszavak: *interkulturális gazdasági kommunikáció, marketing, interkulturális kompetencia, interakció*

SZENTE GÁBOR

Nyelvváltozatok, beszédmódok és a *hát* funkciói. Egy pragmatikai pilot-kutatás irodalomtörténeti vonatkozásairól

A diskurzusjelölő-kutatás négy évtizede mások mellett Fraser (1996) és Bell (1998) műveivel fémjelezhető. A magyar nyelvet érintő vizsgálódások a kezdetektől – Fábri (1986), Németh T. (1988), Kiefer (1988) – foglalkoztak a spontán megnyilvánulásokban gyakori *hát* szó (Dér–Markó, 2007) jellemzőivel. Nemrég vetődött fel funkcióinak érvényessége 19. századi, illetve ezredfordulás szépirodalmi szövegekben (Sente, 2020), főként a beszélt nyelvi elemeket szívesen használó Petőfi Sándor „A nagyapa” (1847) című írása kapcsán.

Kutatásom ismertetni kívánt fázisa szintén erre az alkotásra fókuszál. Céлом nemcsak annak igazolása, hogy a tesztialógusos kísérletekkel bemutatott *hát*-típusok (Szeteli et al., 2019) működtethetők irodalmi munkákban: az eredmények alapján irodalomtörténeti vonatkozású konklúziókat is megfogalmazok. A vizsgálatokban öt annotátor vett részt. Az általuk végzett analízisekben az erősen multifunkcionális *hát* (Dér–Markó, 2017) lehetséges típusainak olyan kategóriarendszere került alkalmazásra, amely tíz szerepkört különít el – lényegében a szemafor-hatás (Alberti 2016) elve mentén kidolgozva. Az elméleti háttérrel a ReALIS (Alberti, 2011) pragmaszemantikájának intenzionális profiljai biztosították. Az adatközlők besorolásaiban a határozott, a mondandóindító és a következtető *hát* igen magas előfordulást mutatott. A tőlük származó szöveges észrevételek többsége az előbbi két típushoz kötődött. „A nagyapa” elemzésében némely funkció kis számban jelent meg, egyéb alkotásokat (Petőfitől és mai szerzőktől) vizsgálva azonban egyik létjogosultsága sem megkérdőjelezhető.

Az annotálás eredményeiből kiindulva elsősorban olyan szabályszerűségeket kerestem, amelyek a *hát*-oknak a tárgyalt mű beszélői közti megoszlásában láthatók. A két narrátor diskurzusjelölő-használatának eltéréseit kapcsolatba hoztam az önéletírói paktum (Lejeune, 1975) és a nyelvi normák kérdéseivel. Foglalkoztam még az indirekt szereplőjellemezés eszközeként kezelhető beszédmód és a *hát*-kategóriák szóródásának relációjával, a határozottak arányát és egyes karakterjegyeket illető összefüggéseket felfedezve.

Kulcsszavak: *nyelvváltozatok, a hát diskurzusjelölő, szépirodalmi művek, önéletírói paktum, beszédmódok*

SZENTPÁLY MIKLÓS

A pirostól a fehér felé – a szájapolási tanácsok nyelvezete. A (fog)orvos-beteg kapcsolat mint nyelvi jelenség

Az orvos-beteg kommunikáció során két nyelvváltozat találkozik egymással. A szakmai nyelvi regiszter és a betegek heterogén, egyénenként eltérő nyelvi regisztere. Az orvosoknak szinte esetről esetre kell a korábban már használt kommunikációs stratégiájukat újra gondolniuk vagy finomítaniuk. A Semmelweis Egyetem magyar mint idegen nyelv tanáraként ennek a két nyelvi regiszternek a használatát kell a diákoknak úgy bemutatnom, hogy a gyakorlatban megfelelően alkalmazni tudják. Kutatásom célja egy olyan módszer és az arra alapuló tananyag kidolgozása, amely a fenti megközelítést integrálja.

A fogászati klinikákon megvalósuló párbeszédre koncentrálok, azok behatárolt, ezért könnyebben elemezhető volta miatt. Ezen belül az otthoni, illetve professzionális szájhigiénéiával kapcsolatban felmerülő szókincs, grammatikai és pragmatikai elemek vizsgálatára fókuszálok.

A kutatás első fázisában sorra veszem a téma fellelhető tankönyvi, tananyagi előfordulásait, valamint néhány internetes oldal ajánlásait és összevetem őket egymással nyelvészeti szempontból. A kutatás második fázisában klinikai párbeszédet elemzek. Végül a harmadik fázisban az eredményeket összevetném a kiválasztott tankönyvekkel, tananyagokkal. Előadásomban az első fázisra koncentrálok, illetve bemutatom a második fázis módszereit és fő lépéseit.

Kulcsszavak: *fogorvosi szaknyelv, orvosi kommunikáció, magyar mint idegen nyelv, tananyagfejlesztés, konverzációelemzés*

SZIJJ ILDIKÓ

Alapszínnevek és ezekből képzett szavak. Galego-portugál-spanyol kontrasztív vizsgálat

Előadásom Spanyolország egyik kisebbségi nyelvéről, a galegóról szól. A középkorban még egységet alkotott a portugállal, azonban a portugál állam létrejötte után a két nyelv a XIV. századtól különbözni kezdett. A mai nyelvészeti szakirodalom a galegót külön nyelvként kezeli, bár figyelembe veszi azt is, hogy létezik egy nagyobb, közös vonásokat mutató galego-portugál nyelvcsoporthoz. Ugyanakkor a galego évszázadok óta együtt él a nagyobb presztízű spanyollal, amely minden nyelvi szinten hatást gyakorolt rá.

Előadásomban egy szűk szemantikai mezőt, a színneveket szeretném megvizsgálni. Célom azt kimutatni, hogy a mai galego a genetikailag közeli portugállal vagy a későbbi századokban rá ható spanyollal mutat-e nagyobb hasonlóságot az alapszóban, illetve a képzett szavakban. Megvizsgálom az alapszavakat, vagyis a mellékneveket és a belőlük képzett igéket, főneveket, illetve más mellékneveket, pl. *zöld, zöldell / bezöldít, zöltség, zöldes* (gal. *verde, verdear / enverdecer / reverdecer, verdor / verdello / verdoso*). Az összehasonlításhoz galego, portugál és spanyol egynyelvű szótárakat használok.

A nyelvváltozás elmélete szerint a nyelvek legkönnyebben lexikai elemeket kölcsönöznek. A lexikában a képzett szavak egy külön csoportot képeznek, mivel tartalmaznak egy más szavakban is előforduló elemet, a képzőt, mely lehet többé vagy kevésbé produktív. Előadásomban a három nyelv közötti hasonlóságok és különbségek kimutatásával arra a

kérdésre is keresem a választ, hogy a színnevek készletében vagy az összehasonlítható képzett szavak között volt-e nagyobb a spanyol hatása a galegóra. Hipotézisem szerint a képzett szavak között nagyobb az egyezés, vagyis a képzők rugalmasabbak, és inkább változtak, mint az alapszavak.

Kulcsszavak: *galego, portugál, spanyol, színnevek, szóképzés*

SZITÓ JUDIT
Játék két nyelven

Egyre több vizsgálat születik az angol nyelvi változatokról a világon (World Englishes), de viszonylag kevés a legnagyobb létszámú csoportról: azokról a beszélőkről, akik Kachru modelljében a külső körbe tartoznak. Emellett a természetes, spontán kommunikáción alapuló, kvalitatív vizsgálódások száma is elenyésző. Jelen tanulmány ezt a hiányt igyekszik pótolni azáltal, hogy három magyar anyanyelvű angoltanár játék közbeni kétnyelvű verbális viselkedését veszi szemügyre két, közel egyórás, mobiltelefonnal rögzített hangfelvétel alapján. A résztvevők a „Tabu” nevű játékot játszották angol nyelvű online kártyákkal, a szerző mint negyedik játékos részvételével. A tanulmány célja a helyi kulturális tartalmak szerepének kiemelése, valamint a nem anyanyelvi angoltanár kétnyelvű identitásainak vizsgálata. A tanulmány eredményei várhatóan azt a nézetet a támogatják, hogy a kétnyelvűség, a verbális tudatosság, és bizonyos kognitív technikák kifinomultsága előnyt jelenthet az angol anyanyelvi beszélőkkel szemben, amikor szavak definíciójáról, illetve azok kitalálásáról van szó.

Kulcsszavak: *World Englishes, kétnyelvű, tudatosság, kultúra, magyar, angol*

SZOTÁK SZILVIA

Diaszpórákutató – az ausztriai magyar diaszpóra szociolingvisztikai vizsgálata

A ma nyugaton élő magyar emigráció több hullámban érkezett új hazájába, így Ausztriába is. A legújabb vándorlási hullám, amely a rendszerváltást követően felerősödött, napjainkban is tart, azonban a zömmel Bécsben élő magyar diaszpóra motivációi, nyelvhasználati szokásai és attitűdjei, gazdasági versenyképessége, identitásstruktúrája eddig komplex módon nem volt empirikus kutatás tárgya.

A diaszpórákutatóra mint a humán tudományok multidiszciplináris területére tekintek, amely a különböző módszereket ötvözve lehetővé teszi számunkra, hogy a diaszpóracsoportok körülményeit alakító társadalompolitikai változásokról összetett tudásunk legyen. A terepmunka célja a csoport megismerése: szociológiai összetételének, nyelvhasználati szokásainak és oktatási céljainak feltárása, nyelvhasználati színtereinek feltérképezése, nyelvi és gazdasági viszonyának vizsgálata.

Előadásomban egy online kérdőíves szociolingvisztikai kutatás célját, hipotézisét, módszertanát és eredményeit ismertetem. A kérdőív egyik kérdéscsoportjának elemzéséből – a szociológiai tényezőkön túl – a magyar diaszpóra családon belüli nyelvhasználati szokásait és stratégiáit ismerjük meg (különös tekintettel az oktatásra és a nyelvátadásra).

Az eredmények megmutatják majd, hogy a csoport milyen arányban van jelen a különböző nyelvi szintereken, valamint képzettsége és gazdasági ereje összefügg-e a nyelvválasztási szokásokkal.

Kulcsszavak: *diaszpóra, gazdasági versenyképesség, nyelvhasználati szokások, szinterek, attitűd*

SZŐLLŐSY-SEBESTYÉN ANDRÁS

Ki beszél? (A közösségi média kontrolljának kérdése alkalmazott nyelvészeti szempontból)

Világszerte, és így hazánkban is forrón aktuális lett a közösségi médiatartalmakért viselt felelősség, és ennek kapcsán a szolgáltató cégek, illetve a hatóságok, netán az államok szabályozási és ellenőrzési jogainak, netán kötelességeinek kérdése. A kérdés rendkívüli komplexitása és érzékenysége abból fakad, hogy alig vitatható morális, és önmagukban is vitatható, de alapvető emberi és állampolgári jogi, tehát gazdasági és politikai vonatkozásai is vannak, mint pl. a szólás- és vélemény szabadság, információs jogok, személyiségi jogok, alkotmány- vs. nemzetközi jog stb.

Az előadásban azt igyekszünk feltárni, hogy ezekben a kérdésekben az alkalmazott nyelvészet is legitim szempont lehet, ráadásul olyan, amely bizonyos kérdésekre választ is kínál, vagy legalább segíteni tud azzal, hogy a kérdéseket egyértelműen és világosan tudja feltenni. Erre a közösségi oldalakon megvalósuló kommunikációs helyzet pragmatikai leírása, illetve a beszédaktus-elmélet bizonyos fogalmainak alkalmazása ad lehetőséget.

Kulcsszavak: *közösségi média, morális és jogi felelősség, komplex kommunikációs helyzet, pragmatika, beszédaktus-elmélet*

TAKÁCS JUDIT

Márkanévek köznévi használatának különleges esetei

Előadásomban az áru- és márkanevek közszoói használatát vizsgálom szlengből származó adatok segítségével. Elemzésem korpuszát két magyar közszo- és három szakszo- és szótárunk anyagának közszoói jelentésben is használt márkanevi eredetű szókincsé jelenti. Az áru- és márkanevek fajtajelölő közszoóként való használata a köznyelvben igen gyakori, pl. *Jacuzzi* > *jakuzzi* 'pezsgőfürdő', *Flex* > *flex* 'saroksiszoló', *Xerox* > *xeroxoz(ik)/xeroxol* 'fénymásoló', *Google* > *(rá)gugliz(ik)* 'interneten információt keres', s az adatok egy része az állandósult köznévi jelentés miatt már értelmező szótárban is szerepel, pl. *Gillette* > *zsilett* 'borotvapenge', *Mirelite* > *mirelit* 'fagyasztott termék'. A folyamat leírására több modellt is ismerünk, ám a szlengbeli jelentésváltozások, pl. *amó* 'szappan', *ultra* 'mosószeres összefoglaló neve', *bambi* 'üdítőital', *kóla* 'kokain', *bedekó* 'szeszecital' (BörtSzl.) jellemzésére ezek nem minden esetben felelnek meg. Előadásomban azt vizsgálom, hogyan ragadható meg a márkanevek szlengbeli jelentésváltozásának különbsége a köznyelvben tapasztalhatókkal szemben, sorra veszem az eltérések legfőbb okait, illetve mintát nyújtok az adatok rendszerezési lehetőségére.

Kulcsszavak: *áru- és márkanev, apellativizáció, köznevesülés, szleng, lexikológia*

TAVARES GABRIELA, ANDREA DEME, SUSANA CORREIA

Phonological acquisition of European Portuguese oral vowels: a perceptual study with Hungarian native speakers

The present study aims at investigating the perception of non-native vowels by Hungarian learners of Portuguese as Foreign Language.

The vocalic inventory of European Portuguese (EP) includes seven phonemic vowels, /a/, /ɛ e/, /i/, /o o/ and /u/, a system that poses a challenge to Hungarian learners, since there are vowel categories in EP – [ɐ] and [i] – that are absent in Hungarian. According to the Perceptual Assimilation Model, we expect that the ability of Hungarian native speakers at the initial stages of learning to identify and discriminate contrastive EP sounds will depend on the similarity of EP vowels with Hungarian sounds. Based on this theoretical frame, we hypothesize that Hungarian speakers will categorize the unstressed vowel [ɐ] into [ɛ], [e:] or [ø], and [i] into [y] or [ø], as these are the closest L1 categories to the L2 categories at hand.

To test our hypothesis, we will carry out a perceptual forced-choice identification task with goodness ratings, in which the Hungarian participants must pair [gV] auditory stimuli, recorded by native Portuguese speakers, with real Hungarian words orthographically presented in a grid. With this study we hope to contribute to a better understanding of the difficulties in L2 phonological acquisition.

Keywords: *second language, Portuguese as a second language, phonological acquisition, assimilation, non-native vowels*

TÓDOR ERIKA-MÁRIA

(Tan)nyelvhasználat és a kódváltás sajátos funkciói

Előadásom az osztálytermi interakciók nyelvi sajátosságaira összpontosít, a romániai magyar tannyelvű iskolák államnyelvoktatása során választott (tan)nyelvhasználati stratégiák feltérképezése céljából. A strukturált reflektív napló módszerét alkalmazva 21 román nyelvet oktató tanár esetében arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen egyéni megoldásokat és milyen kommunikációs eszközöket működtetnek a hatékonyabb óraszervezés céljából. A pedagógusokat arra kértük, hogy két héten keresztül figyeljék meg a tanóráik nyelvhasználatát, és ez alapján készítsenek egy reflektív feljegyzést a megadott szempontok alapján. A megfigyelési szempontok a nyelvi kódváltás jelenségének egyéni, lokális értelmezéseit követték, és az osztálytermi interakciók mechanizmusának szóbeli dimenziójára vonatkoztak. A kutatás 2019 októbere és 2020 márciusa között zajlott. A válaszok elemzése rámutat arra, hogy a kisebbségi tannyelvű iskolák román nyelvóráin az anyanyelvi ismeretek támogató háttértudásként segítik a jelentésalkotást. A tannyelvhasználatban az alábbi kétnyelvű elrendeződések körvonalazódtak: a) célirányos, párhuzamos nyelvhasználati helyzetek, b) „nyelvközi”, kódváltásos beszédhelyzetek, c) a fordítás használata nyelvtanulási eszközként és d) a véletlenszerű nyelvváltás, melyet a spontán beszédhelyzetek alakítanak. A válaszadók szerint a nyelvi kódváltás osztálytermi használata csak addig tekinthető hatékonynak, míg nem eredményezi az „egynyelvűség kényelmét”, hanem támogatja a célnyelven történő megértési folyamatokat, serkenti az értelmi készségek célnyelvalapú aktiválását.

Kulcsszavak: *kétnyelvűség, a román nyelvóra a magyar tanítási nyelvű iskolákban, kódváltás*

TÓTH ÁGOSTON

Egy szó mint száz szám

A számítógépes nyelvészet a neurális hálózatokban előállított szóbeágyazások megjelenésével újszerű és hatékony eszközt kapott: a természetes nyelvek feldolgozásában jelenleg a szavak ábrázolását nagy méretű – de annotációt nem tartalmazó – korpuszokból végzett, kiválasztott „nyelvmodellek” tanítását megcélzó gépi tanulással valósítjuk meg. Ezek az eljárások gyorsan elterjedtek, a természetes nyelvi feldolgozás különböző területein meghatározó fontosságú eszközök lettek a 2010-es évek közepére. Az elmúlt 1-2 év eredményei, köztük az ELMo és a BERT kontextualizált szóreprzentációk megjelenése további előrelépést jelentettek a többértelműség kezelésére kínált újszerű megoldásaiknak köszönhetően. A fejlődés töretlen, a szóbeágyazási eljárásokat tartalmazó főbb közlemények tízezer számra kapnak hivatkozásokat, azonban ezek a művek elsősorban a számítógépes nyelvészeti, nyelvfeldolgozási szempontokat veszik figyelembe. Előadásom a terület általános nyelvészeti aspektusait is vizsgálja a számítógépes nyelvészeti eredmények áttekintése közben, kitérve arra, hogy (1) a neurális szóbeágyazások hogyan, mi alapján modellezik a nyelvet; (2) a velük kapcsolatban elhangzó „nyelvmodell” szakkifejezés hogyan értendő; (3) az elméleti nyelvészet kategóriaalkotási, általánosítási gyakorlata mennyiben hasonlít a neurális hálózatokban gépi tanulás során kialakuló általánosítási gyakorlathoz; és (4) a fenti eljárásokban keletkező szóreprzentációk milyen természetűek, hogyan viszonyulnak a lexikontervezési szempontjainkhoz, röviden reflektálva arra a körülményre is, hogy a nyelvi képességek implementációs eszköze, az emberi agy, szintén neurális hálózat.

Kulcsszavak: *szóreprzentációk, szóbeágyazások, neurális nyelvmodellek, természetes nyelvi feldolgozás, számítógépes nyelvészet*

TÓTH ERZSÉBET, BODA ISTVÁN KÁROLY

Teaching English as a second language in the three-dimensional space for university students

In our presentation we would like to introduce the 3D virtual library project (3DVLM) which started six years ago as part of the Cognitive Infocommunications (CogInfoCom) research. The original model was based on the classification scheme of the ancient Library of Alexandria, especially on the famous Pinakes invented by the scholar-poet Callimachus in the 3rd century BC. The current implementation of the model exploits the 3D features of the MaxWhere Seminar System.

Our main idea is that to convey the message of ancient times to the young generations can be best accomplished by language learning which can serve as a bridge by preprocessing the ancient texts and providing them for the users of the internet era in an efficient way. In order to support language learners, we selected and preprocessed some Wikipedia texts (in English) about Callimachus and his works, and we continuously improved the content of the selected texts with additional items.

In our presentation we would like to provide a summary of the classroom experiences that we collected in teaching English as a second language for students of Computer science majors at the Faculty of Informatics, University of Debrecen in the academic year of 2020 and 2021. Our main objective was to develop the students’ linguistic competence and to collect their opinions

and suggestions about the content of the learning material of our virtual library, and where necessary, to correct it.

Keywords: *three-dimensional virtual library model (3DVLM); MaxWhere Seminar System; virtual learning environment; second language learning*

TÓTH M. ZSOMBOR

Közveszélyes közbeszéd – a közélet és a közösség nyelvhasználatának kapcsolata

A közéletet, a közéleti szereplők megnyilvánulásait a társadalmi és a politikai események egyaránt erősen befolyásolják. Ennek fényében talán nem meglepő, hogy az elmúlt években Magyarországon – csakúgy, mint a világ számos más országában – a közélet eldurvulása, a nyelvi agresszió és a vulgáritás térhódítása volt jellemző.

Az előadás célja feltárni, milyen hatással lehet a közéleti nyelvhasználat, illetve a közéleti jelenségek médiareprezentációja az adott nyelvi közösség nyelvhasználatára. Az előadásban vázolom a nyelvi agresszió jelenségét a magyarországi közéletben és közbeszédben, kitérek ennek társadalmi megítélésére, valamint elbírálására a magyar polgári jogalkotásban és joggyakorlatban – az ok-okozati összefüggések feltárásának érdekében. Vizsgálom továbbá a közösségi médiának a nyelvhasználat vulgárizálódásában betöltött szerepét, hatásait. A kutatás részben ún. nem valószínűségi mintavételi eljárásokkal zajlott az egyszerűen elérhető alanyok körében, részben kvalitatív módszereket alkalmaztam a motivációk feltárására. Bár az eredmények csak a kutatásban résztvevő válaszadókra reprezentatívak, az eljárások alkalmasak egy nagyobb kutatás előzetes tesztelésére.

Egyetértek a nézettel, mely szerint a politika valósága nem függetleníthető az értelemadástól és az értelemfejtéstől, a nyilvános megnyilatkozások formájától. Előadásom középpontjában ezen megnyilatkozások közösségi nyelvhasználatra, s ezáltal a közösség mindennapjaira gyakorolt hatása áll.

Kulcsszavak: *alkalmazott retorika, közbeszéd, közösségi nyelvhasználat, nyelvi agresszió, nyelvi kultúra, médiareprezentáció*

ÚR ZOLTÁN

Az online osztálytermi munka irányítása és menedzselése

Az előadás a virtuális térben használt eszközök, web2.0 alkalmazások sokoldalú felhasználhatóságáról szól, de kitér a használatukkal együtt járó problémák kezelésére is. A virtuális térben megváltozott a tanár és a diák szerepe, az ehhez való adaptálódás számos kihívást jelentett. Ebben az új szerepkörnyezetben meg kellett határozni, hogy hogyan segítsük abban a diákokat, hogy kialakíthassák a tantermi jelenlétüket, kommunikációs területet, illetve csatornáikat. Fel kellett mérni, hogy a tanárnak milyen lehetőségei vannak például a Google Classroom eszköztárát felhasználva segíteni a pármunkát, a közös feladatmegoldást vagy az együttgondolkodást. Ezzel együtt az alternatív értékelési formák előtérbe kerülése is hangsúlyossá vált, például a „self-evaluation” vagy a „peer assessment”.

Kiemelendő változás, hogy a tesztek, a felmérők és a feleletek helyett a folyamatos közreműködés, a közös munka és a kooperatív feladatmegoldások értékelése került fókuszpontba. Az előadó végezetül jó gyakorlatokat, sokoldalúan felhasználható eszközöket oszt meg.

Kulcsszavak: *sokoldalúság, IT (in)kompetencia, jelenlét, online tér/idő/szerep, felfedezés*

Az előadást az EFOP-3.2.14-17-2017-00003 projekt támogatta.

ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA

Görög–magyar esettanulmány a kommunikatív stratégia, az indulatszavak, a káromkodó lexémák és a gyorsbeszéd-folyamatok tükrében

Az esettanulmány, görög–magyar kétnyelvű egyének spontán beszéd szekvenciáit vizsgálja a nyelvészet számos szintjén, gendernyelvészeti aspektusból. A kutatásom célja, hogy képet kapjak a két nem különböző beszédviselkedési formáiról, és hogy bebizonyítsam, hogy a két nem eltérő beszédstratégiákat alkalmaz, ami a hipotézisem szerint kevésbé szembetűnő a kétnyelvűek esetében, mivel toleránsabbak, viselkedésük és nézeteik rugalmasabbak, jobban képesek alkalmazkodni egymáshoz, több szempontot vesznek figyelembe a kommunikáció során, és kifinomultabb a metanyelvi tudatosságuk. A korpusz diktafonon rögzített egy- és kétnyelvű huszonéves egyének (3 férfi, 2 nő) 2 órás spontán beszéd szekvenciája (p100), melyet a nyelvészet több szintjén is analizáltam: gyorsbeszéd-folyamatok, indulatszavak, káromkodó lexémák, pozitív és negatív töltetű lexémák, szintaktikai hibák, kódváltások, valamint a kommunikatív stratégián belül: a közbevágás, az egyidejű beszéd, a bók, az *ugye* partikula, a hümmögés, diskurzusjelölők, az utasítás, a közbevágás, a témaváltás és a pletykainformációk előfordulási arányai. A transzkripciót kielemezés és az egy- és kétnyelvű adatok összevetése (relevanciák, eltérések, statisztika) követte. Az eredmények vonatkozásában a kétnyelvűek esetében a nemek tekintetében beigazolódott a kevesebb diszkrepancia az egyes nyelvi szinteken.

Kulcsszavak: *görög–magyar korpusz, kommunikatív stratégia, indulatszavak, káromkodó lexémák, gyorsbeszéd-folyamatok*

VARGA ÉVA KATALIN, ZIMONYI ÁKOS, INDIG BALÁZS, SÁRKÖZI-LINDNER ZSÓFIA, PALKÓ GÁBOR

Durva influenza vagy veszélyes világjárvány? A Covid19 terminológiája a médiában

A koronavírus-járvány nyelvi hatásait többnyire a szaknyelvi terminusok fordítása és a köznyelvi lexikai neologizmusok szempontjából vizsgálták. A média révén a terminusok mindennapjaink részévé váltak, ezért érdemes vizsgálni köznyelvi való beilleszkedésüket.

A Semmelweis Egyetem Szaknyelvi Intézete az ELTE BTK TI Digitális Bölcsészet Tanszékével (ELTE.DH) tudományos együttműködést indított el. Ennek első lépéseként az ELTE.DH munkatársai korpuszépítés céljából letöltötték számunkra az Index (index.hu) hírportálnak a 2020 és 2021 januárja közötti „koronavírus” címkével ellátott híreit mintegy 1 900 ezer szövegszó terjedelemben, valamint a kormányzati portál (www.nnk.gov.hu/index.php/koronavirus-tajekoztato) és a Semmelweis Egyetem

(semmelweis.hu) 78 ezer, illetve 68 ezer szövegszót tartalmazó híryanagát. Mivel a korpuszépítés és a kutatás legelején tartunk, előadásunkhoz a járvány néhány, véleményünk szerint meghatározó terminusát választottuk ki. Célunk a szaknyelvi terminusok köznyelvbe való beépülésének, a determinologizáció folyamatának megfigyelése és leírása.

Korpuszalapú elemzéssel vizsgáljuk a többségükben tükörfordítással létrejött terminusok formai rögzülését (pl. szociális/társadalmi távolságtartás, kontaktkutatás/kontaktuskutatás, mintavétel/mintavételezés), jellemző kollokációit (pl. beazonosított/aktív fertőzött), jelentésszűküléseket (pl. maszk, kontakt, teszt/tesztelés), illetve már régóta ismert és használt orvosi, virológiai és epidemiológiai terminusok szűk szakmai nyelvhasználatból való kilépését (krónikus (alap)betegség/beteg, szuperfertőző, nyájjimmunitás, átfertőzöttség/átoltottság).

Kulcsszavak: *Covid19, terminológia, korpuszalapú elemzés, jelentésváltozás, idegen hatás*

VARGA ÉVA KATALIN

A pandémia neologizmusai az orosz nyelvben

Oroszországban a Puskin Intézet szövegelemzésen alapuló vizsgálata szerint a 2020-as év szavait többségükben a koronavírus-járvány hívta életre. A lista élén a *коронавирус/ковид* 'koronavírus', *самоизоляция* 'önkéntes karantén', *карантин* 'karantén' és *удалёнка* 'táv munka' szavak szerepelnek. Már tavasszal nyelvészeti cikkek sokasága foglalkozott azzal, hogy hogyan hat a világjárvány az orosz nyelvre. A járvány első hónapjaitól kezdve szinte elárasztották a médiát, és a köznyelvben is széles körben ismertté váltak olyan, addig csak az orvosi szaknyelv részét képező terminusok, mint pl. *сатурация* 'szaturáció' vagy *ИВЛ* 'lélegeztetőgép'. A köznyelvben megjelentek az angol kölcsönzések: pl. *контактные* 'kontaktok' vagy *социальная дистанция* 'szociális távolságtartás'. Az orosz nyelv befogadóképességét mutatják az idegen szótövekből létrejött képzett és összetett szavak: pl. *зумить / зумиться* 'zoomol', *зум-вечеринка* 'zoom-buli'. Gyakoriak a jelentéstapadással keletkezett univerbátumok, mint pl. *удалёнка* 'táv munka', vagy *коронарка* 'koronavírus'. A legnépszerűbb neologizmusok az oroszban is az olyan játékos szóalkotások, mint a *ковидиот* 'kovidinka' vagy *карантикуы* 'karanténszünet'.

Előadásomban a neologizmusok csoportjainak bemutatásán kívül főként az orvosi, járványügyi és infektológiai szaknyelvi terminusok köznyelvbe irányuló mozgását és a laikusok általi elfogadottságának mértékét vizsgálom orosz internetes hírportálok híryanaga alapján. A terminusok hétköznapi használata az oroszok magas szintű egészségműveltségére enged következtetni.

Kulcsszavak: *Covid19, neologizmusok, idegen hatás, determinologizáció, szóalkotás*

VARGHA FRUZZSINA SÁRA

Különböző nyelvjárások magánhangzó-rendszereinek találkozása: a *meg* igeikötő esete Moldvában

A moldvai magyar nyelvjárások több szempontból is különlegesek a magyar dialektológiai kutatások számára. A köznyelv föléboltozódásának hiánya, az évszázadokon keresztül megőrzött népi imádságokban fellelhető archaizmusok, a kétnyelvűségből eredő kontaktusjelenségek, a településtörténeti okokra visszavezethető nyelvjárási különbségek mind

izgalmas témákat szolgáltatnak a nyelvváltozatokat térbeliségükben vizsgáló kutatásokhoz. Tánczos Vilmos évtizedeken át kutatta a moldvai magyarság archaikus népi imáit, gyűjtése teljeskörűen reprezentálja a moldvai magyar nyelvjárások különféle változatait, hiszen kutatómunkája során minden olyan moldvai települést fölkeresett, ahol azt gondolta, fennmaradhattak még imádságok. A Nyelvtudományi Intézetben megkezdtek Tánczos Vilmos gyűjtése alapján egy hanggal összekapcsolt lejegyzésekből álló korpusz kialakítását és nyelvészeti szempontú feldolgozását az 129921 számú NKFIH projektben (vezető kutató: É. Kiss Katalin).

Moldvában a különböző eredetű mezőségi és székelyes nyelvjárások találkozásából újabb, már jellegzetesen erre a területre jellemző, az eredeti nyelvjárásoktól eltérő változatok jöhetnek, jönnek létre. A nyílt *e*-t és zárt *ë*-t megkülönböztető székelyes nyelvjárások és az egyetlen *e* hangot használó mezőségi nyelvváltozat találkozásából például olyan új magánhangzórendszer alakul, amely ugyan megkülönböztet nyílt *e*-t és zárt *ë*-t, de az eredeti székely nyelvváltozatoktól jellegzetesen eltérő módon. Előadásomban a *meg* igekötő magánhangzójának nyelvjárásonként eltérő realizációin keresztül mutatom be, hogyan jöhetnek létre új változatok a különböző nyelvjárások kölcsönhatására. Térképes, kvantitatív dialektológiai kimutatásokon keresztül teszem megragadhatóvá az *e* hang realizációiban jelentkező térbeli jellegzetességeket, különbségeket. Kutatásomat a fent bemutatott korpusz, illetve A moldvai csángó nyelvjárás atlaszának informatizált változata és az atlasz követéses vizsgálatának (2005–2007) adatbázisa alapján végzem.

Kulcsszavak: *nyelvföldrajz, moldvai magyar nyelvjárások, magánhangzó-rendszerek, számítógépes dialektológia*

VÁRNAI ZSUZSA

Testtartásigék a nganaszban, az 'áll' jelentésű igék vizsgálata

A testtartásigék, azon belül is különösen az 'ül', 'áll', 'fekszik' jelentésű igék vizsgálatának a világ nyelveiben fontos hozadékai lehetnek. Gyakran metaforizálódnak és jellegzetes grammatikalizációs folyamatok figyelhetők meg velük kapcsolatosan. Gyakran válnak kvázikopulává a lokatív és az egzisztenciális mondatokban, vagy igeidő-, illetve aspektusjelölővé grammatikalizálódnak, egyes nyelvekben pedig részt vehetnek névszói osztályok kijelölésében is (Newman, 2009). A testtartásigéket több egzotikus és európai nyelvben leírták már, azonban az uráli nyelveket illetően ezen a területen is vannak hiányosságok. A Nyelvtudományi Intézet Uralisztika kutatócsoportjában indított kutatásaink ezeket a hiányosságokat igyekeznek pótolni, ami azért is fontos, mert például a szibériai nyelvekre vonatkozóan érdekes mélyebb összefüggésekre világíthatnak rá a szibériai nyelvek és kultúrák között. A hanti és a manysi vonatkozásában vannak már eredmények, a magyarban és a nganaszban is megkezdődtek a vizsgálatok.

Előadásomban a nganaszban nyelvben vizsgálom meg a testtartás igék közül elsőként az 'áll' jelentésű igét. A vizsgálat alapját képező korpusz elsősorban a Hamburgi Egyetem Nganasz Spoken Language Corpus (NSLC) annotált korpuszának adatain alapul, kiegészítve szótárak, nyomtatásban megjelent tankönyvek és más kiadványok szövegeivel. A vizsgálat célja az 'áll' jelentésű igék használatának leírása és az azok közötti kapcsolatok feltárása. Számba veszem a

testtartásigék metaforizációs irányait a világ nyelveiben, majd a nganaszban megvizsgálom az 'áll' ige grammatikalizációs ösvényeit.

Kulcsszavak: *testtartásigék, grammatikalizáció, metaforizáció, nganaszban*

VERMEKI BOGLÁRKA, KAŞIKÇI KATALIN

Bemutatkozik a Magyar felfedező, egy gyermekeknek készülő magyar mint idegen nyelvi tananyag

A magyar mint idegen nyelvi órák közoktatásban betöltött szerepének felértékelődésével és a diaszpórában működő hétvégi iskolák megerősödésével az utóbbi időben egyre nagyobb igény alakult ki egy olyan mai magyar nyelvhasználaton alapuló tananyag létrehozására, amely modern nyelvoktatási módszereket alkalmaz. Gyermekek számára nem sok magyar nyelvkönyv készült eddig, főleg a felső tagozatos, 11–14 éves korosztály elhanyagolt ilyen szempontból. A kisgyermekeknek készült tankönyvek már túl könnyűek nekik, a felnőttek számára kiadott tananyagok témái és nyelvezete pedig sok esetben nem relevánsak még számukra (pl. munkahelyi problémák). Az előadásunkban bemutatkozó Magyar felfedező egy korpuszinformált, projektalapú tananyag, amely magyarul tanuló 12–13 éves gyermekek számára készül.

Kulcsszavak: *magyar mint idegen nyelv, magyar mint származásnyelv, korpuszinformált tananyag, korpusznyelvészet, gyermekek*

VÍGH-SZABÓ MELINDA

Az észti nyelvi identitás és az észti nyelvi tervezés összefüggései

A finnugor nyelvek konzerválódása és kihalása súlyos probléma napjainkban, ezért a nyelvpolitikai és nyelvtervezési döntések a finnugor nyelveket beszélő népeknél hangsúlyosan kerülnek előtérbe. Fontos látnunk, hogy milyen programok indulnak, illetve valósulnak meg a státusz- és presztízstervezés, a korpusztervezés, a nyelvelsajátítás-tervezés és a nyelvtechnológiai újítások területén. Az Európai Unió övezetén belül önálló államisággal és így stabilabb nyelvi helyzettel rendelkezik a magyar, a finn és az észti nyelv, utóbbi a mai napig a nemzeti identitás egyik legmeghatározóbb hordozója Észtsországban. A 19. század mint a nemzeti ébredés időszaka magával hozta a tudatos nyelvi tervezés első lépéseit az országban. Napjainkban Észtsország – többek között – magas színvonalú oktatásáról, valamint igen fejlett internetes és számítástechnikai háttéréről ismert. A függetlenség kivívása magával hozta az oktatási rendszer átalakítását, a tudomány finanszírozásának átstrukturálását. Ezek a lépések is hozzájárultak az észti nyelv védelméhez, a nyelvi átörökítési folyamatok életben tartásához. Az előadás egy induló észtsországi kutatást mutat be, amely online kérdőív segítségével az észti nyelvi identitást vizsgálja az egyéb identitást befolyásoló tényezők (vallás, terület, kultúra) tükrében.

Kulcsszavak: *Észtsország, nyelvi identitás, nyelvpolitika, nyelvi tervezés, nyelvi átörökítés*

VIRÁG ÁGNES

Idiómák szerepe a Parlamentet ábrázoló szerkesztői karikatúrákban 1989 és 2019 között

Az elmúlt évtizedben a kognitív nyelvészetben előtérbe került a kulturális tényezők és a fogalmi metaforák viszonyának vizsgálata. A kulturális tényező fogalmának definíciója azonban heterogén kategória maradt, amely Kövecses Zoltán (2015: 59) szerint jelentheti „a domináns kulturális értékeket, a csoport tagjainak jellemzőit, jelentős elméleteit, olyan fogalmait, amelyek irányítják a tagok életét”, de lehetnek olyan „kulturális termékek is mint egy film és számos más dolog”. Jean L. Connors (2005) szűkebb értelemben vizsgálja a kulturális referenciákat a politikai karikatúrákban. Olyan utalásokat keres, amelyek a tömegkultúrához kapcsolódnak, és azt állítja, hogy ezek legfőbb funkciója abban áll, hogy megkönnyítsék a kép megértését az olvasók számára, hiszen az ismerősség érzetét keltik. Jelen kutatás az idiómákat helyezi előtérbe, és azt állítja, hogy azok hozzájárulnak a humoros metaforikus jelenetek kapcsán létrejövő értékítélet kialakításához.

A korpusz közel 600 karikatúrából áll, amelyek 1989 és 2019 között nyomtatásban jelentek meg magyar napilapokban. Az elemzés lépései a következők: az idiómák és a hozzájuk kapcsolódó értékítélet (+/-) meghatározása; a PARLAMENT céltartományra vonatkozó fogalmi metaforák azonosítása (Bounegru és Forceville, 2011); végül pedig a két jelenség kapcsolatának vizsgálata (van/nincs). Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy leggyakrabban előforduló kulturális tényezőként a korpusz 16%-ában szerepel idióma, megelőzve ezzel a heraldikus (10%), a történeti (6%) és a kulturális termék (4%) kulturális tényezőket. Az előforduló idiómákhoz elsősorban negatív értékítélet kapcsolódik (például „zöltségeket beszél”, „a kutya se nézi”, „zsebében van”), amely az előforduló metaforikus kifejezéseket negatív irányban mozdítja el.

Kulcsszavak: *idióma, fogalmi metafora, humor, értékítélet, politikai karikatúra*

VLADÁR ZSUZSA

Fordítások, változatok: fejezetek a grammatikai terminológiák történetéből

Az előadás arra keresi a választ, hogy a terminológiában használt modern megközelítések mennyiben segíthetik korábbi munkák terminológiai rendszerének értelmezését, mit adhatnak az időben távoli szövegek értelmezéséhez. Az előadás célja a latinul írott korai magyar grammatikák (Corpus Grammaticorum linguae Hungaricae veterum, 16–18. század) terminusainak elemzése a kognitív szocioterminológia keretében.

A kutatási kérdések a következők:

1. Milyen pontokon szakadnak el a szerzők a korábbi grammatikai hagyomány (klasszikus latin grammatika és a latinizált héber grammatika) terminológiájától?
2. Milyen nyelvi eszközöket használnak a terminológiai újításokban?
3. A felhasznált nyelvi eszközök milyen perspektívát tükröznek és hogyan orientálnak?
4. Van-e tudatos reflexió a változtatásokra?

A vizsgálat korpuszát a Corpushól manuálisan kigyűjtött és adatbázisba rendezett terminusok adják.

Kulcsszavak: *terminológia, grammatikatörténet, latin*

ZAJACZ ZITA

Kutya egy Kalevala: amikor az interlingvális, intralingvális és szemiotikai fordítás találkozik

A finn irodalmi kánon egyik alapműve Elias Lönnrot Kalevalája, amely egyéb művészeti ágakra is termékenyítően hatott Finnországban. A nemzeti eposz gyermekirodalmi képeskönyvben való feldolgozásában – Mauri Kunnas Koirien Kalevalájában – fontos szerepet játszik az intertextualitás, valamint a reflektálás Akseli Gallen-Kallela közismert Kalevala tematikájú festményeire. A műről elmondható, hogy Roman Jakobsonnak az absztrakt címében említett hármass felosztásából az intralingvális és a szemiotikai fordításnak a kritériumait önmagában is teljesíti. Az alkotásnak továbbá elengedhetetlen ismertetőjegye a humor, aminek következtében tulajdonképpen Lönnrot művének paródiájaként is értelmezhető. Előadásom célja annak vizsgálata, hogy a forrásszövegnek ebben a sokszorosán összetett utalásrendszerében milyen stratégiákat alkalmaz a fordító annak érdekében, hogy a forrásmű kulturálisan kötött elemeit átültesse magyarra? Továbbá milyen módon jelzi, kompenzálja-e a fordítás során a célszövegben a mű forráskultúrára tett vizuális utalásait, azaz hogyan reflektál a fordítás az illusztráció kulturális vonatkozásaira? Megfigyelhetők-e stilisztikai eltolódások a fentiek következtében? Hogyan változik meg a szöveg célja a forráskultúrára vonatkozó háttérinformációkkal nem rendelkező célkultúrában, annak is egy speciális célközönségének – a gyermekeknek – a körében?

Kulcsszavak: *gyermekirodalom, képeskönyvek fordítása, intertextualitás, átváltási műveletek, kulturálisan kötött kifejezések*

ZENTAINÉ KOLLÁR ANDREA

Nyelv és dialektus viszonyrendszere Elena Ferrante regényvilágában

Elena Ferrante immár Magyarországon is ismert és elismert regényíró. Sikerének titka többek között az a közvetlen nyelvhasználat, mellyel hősei az olvasóhoz fordulnak.

A szerző nyelvhasználatának egyik legjellemzőbb aspektusa a sztenderd nyelv és a dialektus viszonyának sajátos ábrázolása. Ferrante hősnői, hiszen regényeinek főszereplői minden esetben nők, egyaránt használják a sztenderd olasz nyelvet és a dialektust, ugyanakkor a regény szövege nem tartalmaz tájnyelvi elemeket, mindvégig a sztenderd rendszerén belül marad, csupán az egyes szám első személyű elbeszélő explicit jelzéseiből derül ki az olvasó számára az, hogy egy-egy párbeszéd vagy a belső monológok egyes részei dialektusban szólalhatnak/szólalhatnak meg. Az elbeszélő tehát folyamatosan reflektál a nyelvre, illetve a dialektus használatának miérettjeire, s vezeti olvasóját, társít érzelmeket, tartalmakat, véleményeket a különböző nyelvi döntésekhez.

Az előadás a *Tékozló szeretet* (L'amore molesto, 1992) című regény szövegét elemezve igyekszik bemutatni, hogy a szerző és hősei a nyelv és a tájnyelv bonyolult viszonyrendszerében pontosan milyen helyzetekben, milyen megfontolások vagy ösztönös döntések következményeként közelednek vagy távolodnak attól a dialektustól, melyet a nyelvvelsajátítás folyamatában első nyelvként tanultak meg, s különböző életrészekben hogyan alakul, változik, erősödik vagy halványul a tájnyelv és annak beszélője közötti olykor ellentmondásos kapcsolat.

Az interpretáció módszere a szoros szövegelemzés, a releváns szöveghelyek, beszédhelyzetek, referensek, kommunikációs partnerek azonosítása, a kulcsszavak kiemelése és csoportosítása.

Az előadás konklúziójaként megerősítést nyer a kiinduló hipotézis, mely szerint a narrátor és a szereplők érzelmi viszonyulásai egyértelműen megmutatkoznak a sztenderd és a dialektus közötti folyamatos váltásokban, választásokban.

Kulcsszavak: *nyelvi attitűd, szépirodalmi szövegek, többnyelvűség, sztenderd és tájnyelv, olaszországi nyelvi helyzet*